

A person in a dark jacket stands on a sandy beach, looking out at the ocean under a golden sunset sky. The scene is bathed in warm, orange light, with waves gently lapping at the shore in the foreground.

Krijn van der Heijden

Volmaakte kus
en andere verhalen

VOLMAAKTE KUS
en andere verhalen

Krijn van der Heijden

Volmaakte kus en andere verhalen

Iemand anders

Gemaakt

Mooi weer in Engeland

Volmaakte kus

De berggeit

Pech

Weep, o mine eyes

Beroepsvaart

Zorgen

Armoë

Dromen

Recht

Modern gedoe

Oud worden

Het einde

Schok

Noodweer

Archibald

Iemand anders

Zo nu en dan wilde ze iemand anders zijn. Zichzelf voor een paar uur een andere identiteit aanmeten en dan als een andere persoon naar buiten gaan. Dat was spannend, want er was altijd een kans dat een bekende haar zou herkennen. Aan haar figuur, aan haar manier van lopen, aan kleine, onbewuste gebaartjes die zo kenmerkend voor iemand kunnen zijn. Ze rilde bij de gedachte, maar die rilling was een wonderlijk samengaan van angst en spanning, van de vrees om herkend te worden en de opwindning van het avontuur.

Aan de andere kant: was het eigenlijk niet heel menselijk wat ze deed? Was verkleedkieren aantrekken voor kinderen niet het mooiste spel dat denkbaar was? Droegen mensen soms geen uniformen? Hadden zij geen kleding voor hun werk overdag en speciale vrijetijdskleding voor hun avondvermaak? Om iemand anders te zijn? Maar niemand in haar omgeving wist het. Zelfs haar man en haar beste vriendin, die haar toch goed kenden, wisten niets van dat ene geheim.

Vandaag was zo'n dag. De spiegel tegenover haar had de vorm van een drieliuk, rondom verlicht met zachte gloeilampen, zodat zij het kleinste detail van haar gezicht en bovenlijf kon bestuderen. Op de kaspiegel maakte zij absoluut geen slechte indruk. Zij was een jeugdig uitziende vrouw van vijfendertig, egaal gebruind door het buitenleven in de landelijke omgeving, waar de naaste burens tweehonderd meter verderop woonden. Ze vond zichzelf niet slank, maar dat was betrekkelijk, vergeleken met veel andere vrouwen van haar leeftijd uit het dorp. Ze strekte haar rug, streek langzaam met haar handen langs het hoofd en duwde het haar in een staartje naar achteren.

Door de bank genomen was ze gelukkig. Ze had een fijne, hardwerkende man. En twee schatten van kinderen, een jongen en een meisje, die als een modern soort Ot en Sien rondartelden in de weilanden en de maïsvelden, en die hun huiswerk maakten in hun comfortabele kinderkamers. Ze bewoonden met hun vieren een gerestaureerde boerderij met een grote schuur en een moestuin. Toch was ze geen boerin. Ze was en voelde zich burgerhuisvrouw en moeder.

Vandaag waren de kinderen voor het eerst na de vakantieperiode weer naar school. Misschien lag het wel aan het naderende najaar dat haar verlangen om iemand anders te zijn zo sterk opkwam. Minstens twee

maanden lang, zolang de kinderen thuis waren en tijdens hun zomervakantie, had ze er nauwelijks aan gedacht. Nu begon voor haar weer een periode van nietsdoen en afwachten. Al voor het zevende jaar. Vooral bij het wisselen van de seizoenen kwam het gevoel naar boven.

Het eerst bewerkte zij haar mond. Niet te opzichtig, alleen maar om er een andere vorm aan te geven. Nu waren de ogen aan de beurt. Zij had tamelijk diepliggende, blauwgrijze ogen, afgewerkt met zomers lichte wenkbrauwen, die nu met een potloodje zwart werden gekleurd. Met een borsteltje dat ze uit een flesje schroefde werden de lange, blonde wimpers bewerkt tot ze zwart waren. Haar mond glimlachte erom. Ik had bij het toneel moeten gaan, bedacht ze, terwijl ze de ruimte boven haar ogen met een wattenstokje blauw kleurde, naar boven uitlopend in zilvergrijs. Een flinke hoeveelheid kleurpoeder over het buitenbruin maakte de verandering van haar gezicht compleet.

Nu kwam het ogenblik. Het moment waarop ze op het punt stond iemand anders te worden. Ze boog naar voren en controleerde zorgvuldig elk detail van haar make-up. Haar rossig blonde haar boven een donker opgemaakt gezicht stond in één woord afschuwelijk. Toch glimlachte ze tevreden, pakte een pruik van weelderig zwart haar en zette die voorzichtig op. Het losse haar van de pruik kamde zij over haar voorhoofd en langs haar gezicht. Een modieuze, ronde rode bril maakte de gedaanteverwisseling af. 'Formidabel,' mompelde ze, terwijl de vertrouwde opwinding zich van haar meester maakte. Het valies waarin haar vermomming zat verdween in een hoek op de vliering.

De eerste stappen buitenshuis waren het moeilijkst. Met een dun jasje achteloos over haar schouder sloot ze de voordeur achter zich, nadat ze goed om zich heen had gekeken en geen teken van menselijk leven had kunnen ontdekken. Snel liep ze door de tuin en stak de weg over, waar het manshoge maïs haar al spoedig voor nieuwsgierige ogen onzichtbaar maakte. Hoogstens zou een enkeling zich nog vaag de donkere, knappe vrouw in het zomerse pakje herinneren die in de lichtblauwe streekbus stapte en de chauffeur vriendelijk toelachte. Tijdens de busrit droomde ze weg in een door haarzelf geschapen fantasiewereld.

Na een halfuur stopte de bus in de historische stad aan de rivier. Aan de overkant van de weg lag het stadscentrum met bochtige straatjes van keien en hier en daar een pleintje. Ze stapte uit en besloot langs een omweg het centrum in te wandelen. De zon prikte aangenaam op haar armen en schouders. Ze liep langs een oud vestingwerk, een hoog stuk stadsmuur met een gracht eronderdoor, stak over en kwam in een smalle steeg terecht waar de zeventiende eeuw nooit voorbij leek te zijn gegaan. Bij een smal hoog pand stond ze stil, keek omhoog langs het eeuwenoude metselwerk en drukte op het belknopje.

‘Dat is lang geleden! Kom verder.’

‘Ik blijf maar even, hoor. Maar nu ik toch in de stad ben...’

‘Natuurlijk. Je doet er goed aan om langs te komen. Ik ben blij dat ik thuis ben.’

Ze hing het jasje aan een haak en liet zich voorzichtig op een stoel zakken. Ze bleef op het puntje zitten, rechtop, alsof er ieder moment iets kon gebeuren waardoor ze moest opspringen.

‘Hoe gaat het met je?’ vroeg de man tegenover haar.

‘Best goed, eigenlijk.’

‘Ik zal koffie zetten. Dan kun je zo meteen verder vertellen.’

‘Doe geen moeite, hoor.’

‘Het is absoluut geen moeite. Ik vind het prettig dat je komt. Je ziet er trouwens goed uit.’

‘Ik? O ja. Dank je.’

Ze hoorde hem bezig en het klonk als uit een andere tijdruimte. Ooit, lang geleden, had het precies zo geklonken, dat rinkelen van kopjes en schotels in de afdelingskeuken. Ze voelde de ruwe stof van de vormeloze jurk nog op haar schouders. Ze hoorde in de verte nog het geschreeuw van patiënten en het schelle stemgeluid van de hoofdverpleegster erboven uit. Ze zag zichzelf in de smetteloos witte kamer. Schuin achter haar een al even smetteloos witte jas. De man in de jas, zijn gezicht, kon ze niet zo goed zien. Maar ze hoorde wel zijn stem, warm en gevoelig. Het gezicht was pas later gekomen. Het gezicht van de man die nu haar gastheer was.

‘Koffie!’ riep hij vanuit de keuken.

Ze zat zo gespannen op de stoel, dat haar handen om de rand van de pluchen zitting rood gezwollen waren. Er liepen straaltjes transpiratievocht langs haar rug en onder haar armen.

De man zette zwiingend een grote mok hete koffie voor haar op de salontafel. Hij keek haar uitnodigend aan, alsof hij wou zeggen: brand

maar los. Daarbij trok hij rimpels in zijn voorhoofd die iets olijks hadden. Als hij zo keek, dan zou je niet zeggen dat hij dik over de zeventig was.

‘Nou ja,’ begon ze opnieuw, ‘het gaat dus wel goed.’

Er viel een stilte.

‘Met je man? De kinderen?’

‘Prima. De kinderen worden zo groot, de laatste tijd. Het lijkt wel of ze elke zomervakantie een soort groeispromg doormaken.’

‘Dat doet me oprecht goed. Je hebt een puike kerel, weet je dat?’

Ze bloosde. ‘Hij is een schat. Alleen wilde ik dat hij wist...’

‘Gun jezelf de tijd,’ viel hij haar in de rede. ‘Weet je nog wat we toen hebben gezegd? Op een dag zal je het kunnen.’

‘Hem alles vertellen?’

‘Hem alles vertellen.’

‘Maar hoe zal hij reageren? Ik bedoel...’

‘Wacht de tijd af, zei hij opnieuw. Op een dag zal je 's morgens opstaan en weten dat je het kunt.’

‘Als u het zegt...’

‘Ik zeg het. Geloof me. Je hebt het nu nog nodig om met mij te praten.

Dat zal steeds minder worden. En uiteindelijk...’ Hij trok weer die rare snuit. ‘Dan zie je mij niet meer staan.’

‘Maar nog niet vandaag,’ besloot ze. ‘Nu wil ik graag de stad in, een paar inkopen doen. Tegen drieën komt de jongste al weer thuis. Ze blijft over op school. En om vier uur staat de oudste voor de deur.’

Eenmaal weer buiten zat ze al een kwartier in de zon voordat ze haar man zag. Hij liep heen en weer achter een openstaand raam op de benedenverdieping van het kantoorpand tegenover haar. Hij praatte tegen iemand die ze niet kon zien. Ze stond op en stak het pleintje over op weg naar de bushalte. Toen ze voor het raam langs liep, zo dichtbij dat ze haast zijn stem kon horen, keek hij naar buiten. Hij onderbrak zijn betoog, afgeleid door de opvallende vrouw buiten, en liet zijn ogen de lijnen van haar lichaam volgen. Dan concentreerde hij zich weer en vervolgde zijn gesprek.

De bus hotste en hobbelde terug naar huis. Toen ze het pad van de boerderij opwandelde, fietste er een buurman langs. Om zich een houding te geven belde ze bij haar eigen huis aan. Tien minuten later lag ze languit in bad, doodop van het uitstapje.

‘Hoe was jouw dag?’ vroeg haar man die avond.

‘Goed,’ zei ze. ‘Weer even wennen, hè, dat jullie allemaal weg zijn.’

‘Ik heb nog aan je gedacht vandaag.’

‘Zomaar?’

‘Ja, niet in het bijzonder. Maar ik kreeg op een gegeven ogenblik een associatie. Dat heb je wel eens, nietwaar?’ Ze moest erom glimlachen.

‘De vrouwen in de stad zijn zo mooi bij dit warme weer,’ ging hij verder.

‘Dat wil zeggen: sommige vrouwen. Maar jij bent natuurlijk iets heel bijzonders.’

‘Je bent lief.’

Ze dacht aan de dag, nu veertien jaar geleden, dat zij elkaar tegen waren gekomen in diezelfde stad. Zij was een dag vrij, een van de eerste keren dat ze weer zelfstandig mocht uitgaan. Ze hadden elkaar aangekeken en wisten beiden dat dit geen gewone ontmoeting was. In een restaurantje hadden ze wat gepraat. Hij had haar thuis gebracht. Thuis, dat was voor haar de psychiatrische afdeling van het ziekenhuis. Zonder ook maar de geringste verbazing had hij geaccepteerd dat zij werd verpleegd. Zodra ze genezen was verklaard, vroeg hij haar met hem te trouwen.

‘Weet je trouwens wie ik vandaag zag?’ vroeg ze opgewekt. ‘Mijn oude dokter. Hij fietste nota bene hier voor het huis op de weg.’

‘Je meent het. Kende hij je nog?’

‘Jazeker. Hij is wel ouder aan het worden, hoor. Maar hij wist precies wie ik was.’

‘Wat een geheugen heeft die man. Heb je hem niet binnen gevraagd?’

‘Heel even maar, want hij moest weer snel verder. We hebben een beetje herinneringen opgehaald. Toen hij weg was voelde ik me een ander mens. Gek hè?’

‘Iemand anders,’ fluisterde hij.

Ze legde haar hoofd tegen zijn vertrouwde schouder.

Hij keek op haar neer, glimlachte inwendig en dacht aan het telefoongesprek dat hij die middag had gevoerd, zoals vaker in de loop der jaren. Het duurt nu niet lang meer, had de psychiater deze keer gezegd. Nog een paar maanden, een half jaar misschien, zal ze nog als iemand anders naar mij toekomen. Maar eens ze zal de moed vinden om zich bij mij om te kleden, en herkenbaar voor iedereen de bus terug naar huis durven nemen. Ze zal eindelijk weer zichzelf durven zijn. Na bijna twintig jaar.

Gemaakt

Niet lang na het vertrek uit Arnhem kwam de trein stil te staan. De lawaaiërende dieselmotor hield er gewoon mee op. De trein verloor zijn snelheid en liep langzaam uit. Via de luidsprekers, die nog wel werkten, klonk de stem van de bestuurder, die zonder emotie mededeelde dat de trein kapot was. Namens de vervoermaatschappij alvast excuus, en hij zou de reizigers op de hoogte houden. En zo lang de trein nog midden in het weiland stond, aldus de bestuurder, zouden de deuren gesloten blijven. Vervolgens hield ook het suizen van de luchtververser op. Stilte.

Een man van middelbare leeftijd, gekleed in een verrassend modern pak, zuchtte gelaten. Net als alle andere passagiers werd hij van een beetje oponthoud tegenwoordig niet meer koud of warm. Hij kneep zijn ogen tegen het gele avondlicht, dat door smerige ramen het rijtuig binnenviel. Tot dat moment was zijn reis vlot verlopen, maar nu ging het dus toch nog mis. Hij keek op zijn horloge. Halfzeven. Om acht uur moest hij zijn voordracht houden. Dat moest nog kunnen, maar een fatsoenlijke maaltijd zou er wel bij inschieten. Hij legde de papieren waarin hij had zitten lezen naast zich op de bank en keek naar buiten. De trein was gestrand in een open gebied. Hij zag weiland en bouwland aan de ene kant van het spoor, terwijl zich aan de andere kant van de trein een parkachtig landschap bevond, doorsneden met sloten, beplant met jonge bomen, struiken en grasvlakten, voorzien van een meertje waarlangs een strandje was gemaakt. Nog maar pas aangelegd, dacht hij. Aan deze kant van het land hebben ze daar nog ruimte voor.

Zijn eindbestemming was Didam, een plaatsnaam die bij hem slechts vage herkenning had opgeroepen, toen de plaatselijke afdeling van het Nut hem vroeg om iets over architectuur te komen vertellen. Wij zullen ons vereerd voelen, zo had de voorzitter door de telefoon gezegd, als een beroemd architect als u voor ons wil spreken. Een schnabbel in de provincie. Ach, een beetje ontwikkelingswerk, en de euro's waren er even goed als in Amsterdam.

De trein stond nog steeds stil. Hij verwachtte dat dit wel even kon duren. Want voordat er nu eens een locomotief uit Amsterdam hier kon zijn, overwoog hij met Randstedelijke arrogantie. Alsof ze in Arnhem geen locomotieven hebben.

Toen keek hij voor het eerst bewust naar de twee jonge mannen die tegenover hem zaten. Ze droegen spijkerbroeken en T-shirts, één rood en één wit, en ze spraken al sinds het vertrek uit Arnhem met elkaar in een

voor hem vrijwel onverstaanbaar dialect. Het stilstaan van de trein leek hen niet te raken, want ze kletsten gewoon door.

'Waar zijn we eigenlijk?' vroeg hij hun.

De man in het witte T-shirt keek op. 'Duuve,' sprak hij.

'Oh, ja. Bedankt.'

Zijn maat in het rood grinnikte. 'In de buurt van Duiven,' zei hij.

En hij realiseerde zich hoe ver hij met zijn gedachten was weggeweest, want hij herkende de omgeving. Rechts, als hij uit het raam keek, zag hij in de verte een industrieterrein met nog net zichtbaar de reusachtige blauwgele naam van IKEA. Links, schuin achter hem bevond zich de nieuwste uitbreiding van het dorp Duiven. Een paar jaar geleden had hij hier in de buurt een klus uitgevoerd. Dat moest iets verder langs het spoor zijn.

'Bent u niet van hier?' vroeg de man met het rode T-shirt, die op een praatje uit was.

'Nee, ik kom uit de hoofdstad. Ik ben hier niet zo bekend, want meestal zit ik voor mijn werk in het buitenland.'

'Zo, dat is wat.'

'Zeg dat wel.' En zo liep dit gesprek op niveau meteen weer dood. Er viel een lange stilte.

Toen vroeg het witte T-shirt: 'Waar moet u naartoe?'

'Naar Didam,' zei de architect.

'Da's niet zo ver meer, als die verdraaide trein maar weer gaat rijden. Mijn maat en ik moeten er ook naartoe voor een klus. Dat stilstaan van die trein kost geld.'

'Daar kun je de spoorwegen toch voor aansprakelijk stellen?' vond zijn collega.

De architect had alweer genoeg van het gekeuvel. Hij pakte opvallend zijn papieren en begon er in te lezen. Maar zo gemakkelijk kwam hij niet van zijn reisgenoten af.

'Wij zijn bouwvakkers, moet u weten,' heropende het rode T-shirt de conversatie. Vanavond gaan we een uitbouw afmaken. De ramen en de deur moeten nog worden afgehangen en mijn maat begint met het stellen van de keuken.'

De architect knikte maar eens.

'Ja, want wij zijn niet van die gewone bouwjongens. Dat is ander volk.'

Wij zijn vakmensen.'

Van lezen kwam niets meer. Hij wist natuurlijk uit ervaring dat bouwvakkers veel en graag praten. Zelf zat hij tenslotte ook in de bouw.

Nou ja, hij ontwierp gebouwen. In Berlijn en Londen, laatst nog in Nice en natuurlijk ook wel eens in Rotterdam of Amsterdam. Maar bouwvakkers zijn over de hele wereld hetzelfde. Enfin, je hebt ze nu eenmaal nodig.

'Dat moet ú eens proberen, meneer, zei de rode bouwvakker. In een hardhouten deur, en dan bedoel ik dus ook hárdhout, in een deur een driepunts veiligheidsslot maken. En dan natuurlijk zo dat het mooi past en vloeiend loopt. Dat doen wij, meneer.'

'Zo, ja.'

'En het dak van de uitbouw,' vulde de witte aan, 'moet mooi op afschot liggen. Waterdicht en zonder dat er condens kan ontstaan. Kijk dat is vakwerk.'

'Jullie zijn er blijkbaar trots op.'

'Dat zijn we zeker.'

Op dat moment kraakte weer de geluidsinstallatie in de trein. Over enkele ogenblikken, zo meldde de bestuurder, zouden de reizigers een lichte schok voelen. Dat was het aankoppelen van een locomotief. Daarna zou het ongemak spoedig ten einde zijn. En even later begon de trein inderdaad langzaam in de richting van het station van Duiven te bewegen. Toen de trein weer reed keek de architect verwachtingsvol uit het raam. Ha, kijk, dacht hij na een paar honderd meter, daar staat mijn gebouw. Het was een school, gebouwd in een ronde vorm, met felle, opvallende kleuren van het steen en de kozijnen. Hij dacht: Dat gebouw heb ik dan toch maar gemaakt. Een kleine bijdrage aan de architectuur in de provincie. Zo veel moois staat er niet in deze uithoek van het land. Hij knikte nogmaals tevreden, haast zelfingenomen. Maar toen werd zijn aandacht weer opgeëist door de twee bouwvakkers tegenover hem.

'Nou moet u eens even uit dat raam kijken, meneer.' De man in het rode T-shirt.

'Ziet u daar dat grote gebouw? Die school?'

'Ik zie hem.'

'Nou, die hebben wij gemaakt. Niet alleen, natuurlijk, met een stel collega's. Bijna tien maanden hebben we eraan gewerkt.'

De bouwvakker schudde langzaam zijn hoofd.

'Mooie klus hoor, daar niet van. Maar ziet u die houten kozijnen, op bovenste verdieping, die een beetje uitsteken? Die heb ik gesteld.

Allemaal, één voor één. Eigenlijk was het gekkenwerk, want die architect had er geen rekening mee gehouden dat de muur rond is. Ik moest bij elk

raam meer dan drie centimeter opvangen. Nou, maak het dan maar eens stevig en waterdicht.'

'Je snapt niet' zei zijn collega, 'dat zo'n architect dat niet weet.'

'Maar het is gelukt,' sprak de eerste weer tevreden. 'Je lost het op in het werk, nietwaar?'

'Jazeker,' bromde de ander tevreden, 'dat hebben wij gemaakt. En we zijn er inderdaad trots op.'

De architect zweeg.

Mooi weer in Engeland

Het was die dag mooi weer in een land waar vaak regen valt. Zo vaak, dat bepaalde voorzieningen daar speciaal op zijn gebouwd, zoals overdekte markten. Terwijl ze stapvoets door de smalle straten van de binnenstad reden, op zoek naar een plek om te parkeren, zagen ze bont gekleurde markt-kramen. Ze stonden tegen de achtergrond van een rij hoge Victoriaanse markthallen, die rijk met smeedijzer en glas waren bewerkt. Ze hadden wel iets weg van kathedralen zonder toren.

‘Omdat het hier zo vaak regent,’ zei Jozef op de toon van een reis-leider, ‘hebben ze in de negentiende eeuw veel van zulke overdekte markten gebouwd. Aan geld geen gebrek in die tijd. En de ene hal is nog mooier van architectuur dan de andere.’ Hij wees naar een monumentaal zandstenen gebouw met hoge bogen en ronde ramen en een gedeeltelijk glazen dak.

‘Engeland is een rijk land,’ beaamde Edith.

Ze waren op vakantie in Noord-Engeland, een weekje sightseeing. De kinderen waren naar een kinderkamp, zodat ze elkaar en de tijd hadden. Alleen die parkeerplaats, die wilde nog niet erg komen.

‘Er zijn meer mensen op het idee gekomen om te gaan shoppen,’ zei hij. ‘In de wereldstad Doncaster, of all places.’

‘Kom, kom, Jozef, het is vakantie. Heb een beetje geduld.’ Maar ook zij vroeg zich af of ze de auto vandaag nog kwijt zouden kunnen. Ze zag veel mensen met tassen, mensen uit de omgeving die hier hun inkopen kwamen doen. En veel toeristen die ontspannen langs de kramen slenterden en de markthal in- en uitliepen. Het beroerde in Engelse steden is, dat je links moet rijden en dat je daar zoveel aandacht voor nodig hebt, dat je geen tijd hebt om naar een plekje te zoeken. Als je er een ziet, dan ben je al te laat.

‘Laten we het maar aan de rand van de stad proberen,’ besloot Jozef. ‘Dan lopen we maar iets verder. Hé, wat zie ik daar?’ En ja, in een winkelstraat stond een vierkant bord met een hoofdletter P erop en een pijl.

‘Laten we hopen dat daar plaats is.’

Ze vonden een parkeerterreintje dat slechts bereikbaar was via een smal, bochtig, hellend straatje, waarvan de ingang was verstopt tussen een supermarkt en een hotel. Jacob reed erin, maar de doorgang was versperd. Een glimmende grijze, zo te zien nieuwe Rolls Royce met een Brits kenteken, was te ver uit het midden geraakt en langs een stenen paaltje

geschuurd. De bestuurder was een bejaarde heer in een bruin tweed kostuum met een roodwitte strikdas. Hij stond naast zijn auto en wreef nadenkend over zijn kale kruin. Jozef kon nog net op tijd stoppen om te voorkomen dat hij zich zou klemrijden. Het straatje liep tamelijk stijl naar beneden, zodat hij een achterwaartse hellingproef moest ondernemen om uit te kunnen stappen. Hij stapte uit en vroeg in zijn beste Engels: ‘Kan ik u soms helpen, sir?’

De man keek hem onderzoekend aan.

‘Wel, dat is te zeggen,’ zei hij, ‘ik ben er niet zeker van hoe ik hier uit moet komen. Ziet u, als ik vooruit rijd dan raak ik de paal weer. En als ik achteruit ga, dan kom ik tegen de muur aan. U snapt het dilemma?’

Jozef snapte het heel goed.

‘Als ik zo vrij mag zijn, meneer, als u het stuur sterk naar links draait, dan denk ik dat het moet kunnen. Niet terwijl u al rijdt, bedoel ik, maar terwijl u nog stil staat. En daarna steekt u achteruit. U hebt toch, eh...’. Hij kon het woord stuurbevestiging in het Engels even niet bedenken.

‘Oh, ik ben toch zo onhandig in die dingen,’ sprak de heer met een ontwapenende glimlach. Hij gebruikte het woord *clumsy*, dat Jozef niet bij deze rijke, deftige bejaarde vond passen. ‘Ik zou u willen vragen, meneer, ik hoor aan uw uitspraak dat u uit Europa komt, maar misschien wilt u...’ Hij reikte hem de autosleutel die de vorm had van een afstandsbediening.

Nu had Jozef een dilemma. Rijden in een echte Rolls Royce was natuurlijk leuk. Maar er een deuk in rijden... Hij vond het afbreukrisico nogal groot.

Edith was intussen ook uitgestapt en erbij komen staan. Zij sprak nog iets beter Engels dan haar man, en verklaarde dat deze het zeker wel wilde proberen, maar dan alleen als het risico bij de eigenaar bleef.

‘Maar natuurlijk, madam.’

En zo gebeurde het dat Jozef in de lederen fauteuil achter het rechtse stuur van de Rolls ging zitten, een auto die meer had gekost dan hij hypotheek op zijn huis in Nederland had, en het gevaarte zonder één krasje de steeg uit reed, de parkeerplaats op. De automaat schakelde als een joystick en de motor was absoluut onhoorbaar.

‘Laat mij u belonen,’ zei de eigenaar, terwijl hij naar zijn binnenzak greep. Maar Jozef weigerde beslist. Edith was in hun Renault Captur achter de Rolls aan gereden, de door huizen omgeven parkeerplaats op. Er konden misschien twintig auto’s staan, maar er was nog een plekje vrij. Ze hadden geluk.

Wel, laat mij u dan hartelijk bedanken,' zei de gefortuneerde bejaarde, terwijl een oude vrouw op hen afkwam. Ze was gerimpeld, miste een paar tanden en droeg het grijze haar in een wrong. Ze droeg een blauw gebloemd overschort. De man wuifde haar eerst weg, maar toen ze een bonboekje tevoorschijn haalde en hem een kaartje begon te verkopen, haalde hij met een misprijzend gezicht wat kleingeld uit de zak van zijn colbert en verdween zonder haar nog een blik waardig te gunnen. Jozef bekeek het tafereel en besloot een praatje te maken.

'Ah,' zei de vrouw, terwijl ze naar hun kentekenplaat keek. 'U komt uit...'

'Nederland,' antwoordde Jozef, 'Holland.'

'Ja, ja. Holland.' Haar blik werd treurig. 'Daar hebben de ouderen het beter dan hier. Ik hoorde dat iedereen in uw land een pensioen van de staat krijgt. Ja, ja.'

Edith kreeg deze laatste woorden nog juist mee. 'Hier dan niet?' vroeg ze met een onschuldig gezicht.

'Ik zeg u, mevrouw,' was het antwoord, 'dat ik een gelukkig mens ben, omdat ik hier dit parkeerplaatsje mag beheren. Een pond per auto, dat levert mij iets op om van te leven. Want van mijn uitkering kan ik de huur van mijn huis nog niet betalen. Ziet u, ik ben nu zesenzeventig en sinds mijn man overleed, veertien jaar geleden, is mijn uitkering niet meer omhoog gegaan. Maar de kosten wel.'

'Het klonk zo berustend uit haar mond,' zei Edith, toen ze even later de parkeerplaats af liepen. 'Het is toch vreselijk, dat zo'n arme vrouw op haar oude dag nog moet sappelen voor wat geld. En wat een tegenstelling met die rijke stinkerd.' Ze waren er allebei een beetje beduusd van.

'Tja,' zei Jozef. 'Zo iets kun je je bij ons toch niet voorstellen.'

Ze wandelden, net als de andere kooplustigen, in de warmte van de zon naar de markthallen om daar het nodige te besteden aan artikelen die ze eigenlijk niet nodig hadden.

'Dat is de andere kant van de klassenmaatschappij in Brittannië.'

'GROOT Brittannië, zoals de Engelsen hun land noemen,' antwoordde Edith.

Volmaakte kus

Mijn dag was toch naar de maan. Daarom besloot ik naar het strand te gaan en de warme noordwestenwind zijn werk te laten doen. Ik verliet mijn kantoor, moest zoeken naar mijn auto op het parkeerterrein en kroop achter het stuur. Vrijwel onbewust legde ik de bekende route richting kust af, begeleid door een draaikolk van gedachten. Mijn hoofd zat vol van het afgelopen uur, de ideeën en gevoelens tuimelden over elkaar heen en verdrongen elkaar. Ik moet op mijn route zes kruisingen en minstens vijf verkeerslichten zijn gepasseerd, maar daarvan herinner ik me niets. Op de psychologische automaat gaat dat blijkbaar allemaal goed.

Ik volgde de asfaltweg langs de inmiddels kale bollenvelden en sloeg linksaf de duinweg op. Daar zag ik de open blauwe lucht boven de zandvlakte met hier en daar een pluk bruingeel gras en een enkele geelbloeiende brem. Zoals altijd was dit een verademing. Letterlijk deze keer, want ik merkte dat ik hyperventileerde. Ik deed het raam verder open en voelde de zilte wind in mijn gezicht. Rust had ik nodig.

Ik parkeerde de auto op het immense parkeerterrein van de Langevelder Slag, dat zelfs op deze zomerdag in het toeristenseizoen lang niet vol was. Ik zag gezinnen met kinderen om mij heen, die badlakens, emmers, vliegers en koelboxen uitlaadden om die vervolgens blijmoedig mee te sjouwen tegen het steile duinpad op.

Ik had alleen maar mezelf. En daar had ik genoeg aan.

Eenmaal op het strand trok ik mijn sokken en schoenen uit. Ik stak het brede, mulle zandbed over en liep in noordelijke richting langs de waterlijn, waar ik nog moest uitkijken dat ik niet op aangespoelde grijsblauwe kwallen trapte. De warme wind floot om mijn oren. Om mij heen was het een gekrioel van spelende kinderen, oplettende ouders en los rennende honden. De branding probeerde mijn voeten te pakken te krijgen. De zon brandde in mijn nek. Ik moet bezienswaardig zijn geweest in mijn Boss zomerkostuum met stropdas.

Al lopend zag ik kans om wat ordelijker te gaan denken. Maar daar werd ik niet vrolijk van. Mijn baan. Ik vloekte binnensmonds van frustratie. Nog geen uur geleden was het dat de directeur van mijn vestiging, Adrie Quant, me bij zich had geroepen.

‘Beste jongen,’ was hij vertrouwelijk begonnen, wat achteraf gezien een veeg teken was, ‘jij hebt je beschikbaar gesteld voor de vacature hoofd verkoop.’

Ik knikte verwachtingsvol. Want op dat moment was ik er nog van overtuigd dat ik goed nieuws te horen zou krijgen. Leidinggevende functie. Promotie. Grotere kamer. Een lease-BMW uit de 5-serie. Tenslotte was ik al een paar jaar behoorlijk succesvol in het aan de man brengen van ons belangrijkste softwarepakket, *Workcontrol*, een geïntegreerd systeem van workflowbeheersing en elektronische archivering voor de houtbranche. Ik had aan de ontwikkeling ervan meegewerkt en ik geloofde er heilig in. Dat moest toch op de klanten en de directie zijn overgekomen.

Maar Adrie had blijkbaar de cursus slecht nieuws gesprekken voeren gevolgd, want hij deelde onmiddellijk de klap uit.

‘Ik moet je teleurstellen, Joris. We hebben een andere keuze gemaakt.’ Eerst lachte ik nog, overtuigd als ik was dat hij een geintje maakte. Maar Adrie bleef me onbewogen aankijken en langzaam drong het tot mij door dat hij het meende. Ik weet niet meer precies wat ik heb gezegd. Veel meer dan een paar stamelende zinnen zal het niet geweest zijn. Ik weet nog dat ik vroeg: ‘Maar wie dan wel?’

‘Liesbeth,’ zei hij. ‘Het spijt me’. En ik kon gaan.

Met de wind in de rug liep ik door. Naarmate ik verder van de strandopgang kwam, werd het stiller op het strand. De hitte van de zon joeg mijn denksnelheid op. Hitte. Ik kon in de verte de hoogovens bij IJmuiden zien staan, maar het uitzicht verwaterde in mijn tranen. Soms heb je het gevoel dat je ergens voor leeft, dat je ervoor geboren bent. Dat je er niet gewoon maar recht op hebt, maar dat het bij jou hoort zoals Keulen bij de Rijn en Madonna bij de seks. Ik had ervoor gewerkt, geploeterd, me er alles voor ontzegd. Werken, altijd werken, want ik vond ons product belangrijker dan wat dan ook. Avonden, weekeinden had ik thuis achter mijn computer gezeten. Jarenlang overgewerkt. Mijn gezin had ik ervoor tekort gedaan. Maar aan het einde van de weg schitterde de finish. Want Frank Bode, mijn chef, het hoofd van de commerciële afdeling, zou weldra met VUT gaan. En ik had mij er maanden-, nee, jarenlang op verheugd dat ik de winkel van hem zou overnemen. Ik fantaseerde onbekommerd over wat ik allemaal anders zou gaan doen. Eindelijk zou ik op een plek zitten waar ik werkelijk tot mijn recht zou komen. Ik bedacht nieuwe verkoopstrategieën, werkte een plan uit hoe we nieuwe markten zouden gaan veroveren. Ik wist dat ik nog meer uren zou moeten gaan maken. Maar dat kon me niet schelen. Het doel van mijn

leven, het enige dat werkelijk zin aan mijn bestaan zou geven, lag in het verschiep.

En nu dit. Liesbeth, godbetert. Een jongere collega. Aardige meid, hoor, daar niet van. Ik voelde een steek in mijn borst toen het idee bij me opkwam dat zij een vrouw is. Niks mis mee, natuurlijk, maar Adrie die voor haar gekozen heeft is een kerel. Goed gebekt, goed uitziend, tikje macho. Verdraaid, ze zou hem toch niet...?

Ik stond stil en keek uit over de zee. Het was een gedachte die ik niet aankon. Ik, Joris Dieter, werken onder Liesbeth, nee. Ik zou ontslag moeten nemen. Werkloos. Met zo een talent, wat een verspilling. Ik begon weer te lopen. Ach, dacht ik, wat heeft het verder allemaal voor zin?

Ik merkte dat mijn benen nat werden. Maar ik kon niet goed zien waar dat van kwam, want mijn ogen namen de zee waar als door een ruit van dik matglas. De hitte in mijn nek contrasteerde zalig met mijn steeds koeler wordende lichaam. Totdat ik in de koelte opging.

‘Dag Joris,’ zei een bekende vrouwenstem.

De stem kwam haast niet boven het geruis van de branding uit. Ik probeerde mijn hoofd in haar richting te draaien, maar de kracht ontbrak me. Ik kon nauwelijks ademen. Mijn ogen knepen tegen het felle licht. Maar ik had de stem herkend.

‘Antoinette?’ Ze moest er zijn, alleen kon ik haar niet zien.

‘Joris, wat lig je hier nou...’

‘Ik weet het niet, ik...’

‘Je hebt er een rommeltje van gemaakt, Joris.’

Ik probeerde me te oriënteren. De plek waar ik lag was vochtig. Mijn vingers klauwden in rulle kleffigheid. Nat zand.

‘Ik baal, Antoinette. Ik baal ontzettend. En jij moet me helpen.’

‘Helpen? Maar mijn beste Joris, we waren toch gescheiden? Je weet wel, apart, uit elkaar.’

‘Ja, ja,’ mompelde ik geïrriteerd, en ik voelde weer waarom ons huwelijk geen stand had kunnen houden. Antoinette stelde te veel eisen.

‘Weet je, Joris Dieter,’ zei ze, ‘eigenlijk mag ik je graag. Maar ja, de manier waarop jij met je werk bent getrouwd...’

Op dat moment gaf ze mij een kus op mijn mond. Onze lippen bedekten elkaar volmaakt. Ik voelde haar adem in mijn borst.

‘Nou, nou,’ bromde ik, zodra ze haar mond weer losmaakte van de mijne, ‘een beetje minder is ook wel goed.’

‘Waar baal je trouwens zo van?’ Alsof er niets was gebeurd.
‘Mijn baan. Liesbeth wordt mijn chef. Ik kom onder haar te werken.’
Hier moest Antoinette om lachen. ‘Och,’ zei ze met een dubbelzinnige ondertoon, ‘onder haar wérken, dat is weer eens iets anders. Toch?’
Weer zo’n volmaakte kus.
Toen ze haar lippen verwijderde moest ik hoesten, maar ik kon het niet.
‘Ik heb nooit met haar...’ bracht ik verontwaardigd uit.
‘Ach, kom nou, Joris, ik heb jullie zelf gezien.’
‘Nou ja, die ene keer dan.’
‘En de rest.’
‘Oké, maar omdat Liesbeth die baan krijgt, kan ik weer vaker thuis zijn. Antoinette. Kunnen we niet toch...?’
Opnieuw een kus die mij de adem benam.
‘Nee Joris, daar is het nu te laat voor. Je kunt beter aan Adrie, je directeur vragen wat je...’
Ik viel haar in de rede met een benauwde hoestbui. Een weeïg zoute golf passeerde mijn mond.
‘Hij vertoont een teken van leven!’
‘Wat bedoel je nou, Antoinette?’ riep ik uit.
‘Ik zie een teken van leven!’
De zangerige stem van Antoinette veranderde langzaam van toon. Ik begreep dat er iets niet klopte. Ik luisterde, maar kon haar niet meer horen vanwege het geruis van de zee. Toen waren er stemmen om mij heen. Ik voelde dat mijn hoofd werd gedraaid. Iemand drukte op mijn borst, waardoor een nieuwe golf zoutig water langs mijn lippen liep. Antoinettes stem veranderde in een mannenstem.
‘Nou mevrouw,’ zei die, ‘u hebt waarschijnlijk zijn leven gered,’.
En Antoinette, mijn Antoinette, verdween weer even geheimzinnig als ze was gekomen.

Toen ik mijn ogen open deed, keek ik in het rood aangelopen gezicht van een vrouw van middelbare leeftijd. Zij hield mijn neus en kin nog vast. Langzaam, heel langzaam keerde ik terug naar de treurige werkelijkheid.

De Berggeit

‘Hallstadt, hier zijn we weer!’ riep Jacques de Klerk uitbundig uit, terwijl hij stram uit de auto kroop.

‘Je hebt veel te lang doorgereden zonder te rusten, Jacques,’ mopperde zijn vrouw. ‘Waarom liet je Frederic niet rijden? Nu hebben we een reisgenoot...’

‘Lieve Elisabeth,’ viel hij haar in de rede, ‘ik heb grote achting voor mijn vriend en vooral voor zijn wetenschappelijke kwaliteiten. Maar autorijden doe ik toch maar het liefst zelf.’

Het voorwerp van de conversatie, een grijzende, opgewekte man met een langwerpige gezicht en een ouderwets kamgaren pak aan, kuchte vanaf de achterbank.

‘Laat mij vooral niet het voorwerp worden van jullie echtelijke twisten.’ Jacques stak zijn hoofd door de portieropening naar binnen.

‘Och, Elisabeth en ik houden het al dertig jaar samen uit, dus zit over ons maar niet in. En kijk eens hoe ontzettend mooi het meer er bij ligt.’

Ze stonden met hun drieën een poosje gewoon maar te kijken. Naar het water van de Hallstätter See, waarin de blauwe lucht en de groenblauwe pijnbomen weerkaatsten. Naar de veerboot die van Hallstadt naar het station aan de overkant van het meer voer. En naar de waterfietsen, roeiboten en andere pleziervaartuigen waarin roodverbrande toeristen ronddobberden.

‘Je hebt inderdaad niet te veel gezegd, Jacques,’ riep Frederic uit, die zichtbaar onder de indruk was.

‘Dat zou ik denken. En je hebt het plaatsje Hallstadt zelf nog niet eens gezien.’

Jacques de Klerk, huisarts in ruste, was blij dat hij aan iemand anders kon laten zien welk paradijselijk plekje zijn vrouw en hij als vaste vakantiestek hadden. Sinds hij vier jaar geleden zijn huisartsenpraktijk had overgedaan, en alleen nog maar een paar dagen per week als invaller werkte, kwamen ze hier regelmatig op vakantie. Ze hadden een vaste optie genomen op een appartement aan de oever van het meer in het Gästehaus ‘Am Krippenstein’. Ze waren bevriend geraakt met de familie Prochl, die het pension beheerde. Deze keer werden ze vergezeld door hun alleenstaande vriend Frederic Verstege, een goedgevoelde gepensioneerde leraar klassieke talen. Toen deze had laten merken dat hij best eens mee zou willen, hadden ze zich gehaast hem uit te nodigen. Ze

verheugden zich op de gezamenlijke vakantie, ook al omdat Frederic een fanatiek beoefenaar van de archeologie was. En de omgeving van Hallstadt had wat dat betreft heel wat te bieden.

Nadat ze een poosje van het uitzicht hadden genoten, reden ze via een autotunnel het stadje binnen. Door een reeks kronkelige straatjes manoeuvreerde Jacques de auto tot op de parkeerplaats van het Gästehaus. Frau Prochl, een knappe Oostenrijkse die qua leeftijd gemakkelijk hun dochter had kunnen zijn, begroette Elisabeth en Jacques met twee kussen. Frederic kreeg een hand en een lach die hem deed blozen. Gedrieën dronken ze een welkomstdrankje op het terras aan het water in de zomerzon, die in deze streek overigens minder vaak schijnt dan sommigen zouden wensen, en genoten van het uitzicht op de bergen. Hoog boven het stadje achter hen hadden ze uitzicht op een waterval die tientallen meters omlaag stortten. Aan de overzijde van het meer waren de besneeuwde toppen van de Dachstein en de Hoher Krippenstein te zien. ‘Je kunt hier mooie wandelingen maken,’ zei Jacques. ‘Maar je moet wel over een goede conditie beschikken, want de hellingen zijn behoorlijk steil.’

‘Conditie heb ik genoeg,’ antwoordde Frederic stoer. ‘Heb ik jullie nooit dat verhaal verteld over mijn vakantieopgravingen in Griekenland? Nou, daar moest je pas klimmen.’ En Frederic vertelde zijn verhaal. Een uur later zaten ze aan tafel voor de traditionele kaasfondue die op de eerste dag van elk bezoek werd geserveerd.

Toen Jacques de volgende ochtend een eerste blik uit het raam wierp, was de hemel bewolkt. Het zou minder warm worden dan dag ervoor. Op de reiswekker was het even na negenen, maar Elisabeth lag nog vast te slapen. Daarom kleepte hij zich stilletjes aan en ging naar de eetzaal om te ontbijten.

‘Goedemorgen Jacques,’ begroette Frau Prochl hem. Ze zag er monter uit in haar lichtblauwe dirndl jurk, die het midden hield tussen uitdaging en kuisheid. ‘Ik hoop dat je goed geslapen hebt. Is Elisabeth nog niet op?’

‘Ik heb uitstekend geslapen, dank je. En Elisabeth slaapt nog even door.’

‘Uw, eh...’ – ze aarzelde even – ‘...Herr Verstege, is vanmorgen al vroeg vertrokken. Hij droeg bergschoenen en had een wandelstok bij zich.’

‘Heeft hij gezegd waar hij naartoe ging?’

‘Ik heb hem niet gesproken. Ik zag hem toevallig vertrekken.’

Hij at met smaak van de knapperige broodjes. De koffie was zoals altijd uitstekend. Het was kwart voor tien toen hij voorzichtig om de deur van

hun kamer keek. Maar Elisabeth sliep nog steeds als een roos. Hij besloot een ochtendwandeling te maken om de spieren een beetje los te krijgen. Op zijn gemak liep hij van de oever van het meer omhoog naar een middeleeuws aandoend marktpleintje waar het ondanks het vroege uur al druk was. Via een hellend straatje liep hij in de richting van de tegen de berghelling gebouwde kerk, die hoog boven het stadje uittorende. Vanaf het paadje langs het kerkhof had je een schitterend uitzicht.

Met de eerste spierpijn in de kuiten bereikte hij de ingang van de kerk. Maar tot zijn verwondering was die gesloten. En wat nog verwonderlijker was, de doorgang naar het kerkhof was afgezet met een planken hek.

‘Hoe kan dat?’ mompelde hij. Er was een stuk karton op het hek getimmerd waarop vermoedelijk in krijtletters de verklaring had gestaan. Maar de tekst was onleesbaar.

‘Goede morgen, Frau Barbara!’ Zijn luidruchtige groet klonk luid in de ruimte van het huisje. Het werd bewoond door een oude vrouw – ze moest zeker zeventig zijn – die toezicht hield op de kerk en het terrein er omheen. Ze droeg een gebloemd jasschort, zoals veel andere vrouwen in het stadje. Hij kende Frau Barbara van vorige bezoeken. Zij bewoonde het kleinste huisje van Hallstadt, vlak bij de kerk. Het was niet veel groter dan de gemiddelde garage bij een Nederlandse tweekapper en het leunde met de achterkant tegen de bergwand aan. Dat scheelde een muur metselen.

‘Ach, Herr De Klerk. Bent u weer eens in de stad? Hoe gaat het met u?’ ‘Ik ben blij dat ik weer in deze mooie stad mag logeren,’ antwoordde hij vleierend. ‘En het gaat goed met ons. Maar mijn uitzichtplekje bij de muur naast het kerkhof kan ik niet bereiken.’

De vrouw sloeg de ogen neer alsof ze zich diep schaamde. ‘Maar meneer De Klerk, heeft u het dan nog niet gehoord?’

Hij keek verwonderd. ‘Ik ben pas gistermiddag aangekomen.’

‘Er is gestolen uit de kapel.’ Ze sloeg vroom een kruis. Jacques liet haar woorden tot zich doordringen. Diefstal uit de kapel, dat kon maar één ding betekenen: een geval van grafschennis.

Om dit te begrijpen moet men weten dat, evenals de rest van Hallstadt, ook de begraafplaats op een veel te klein stukje grond was aangelegd. Daarom werden elke vijftien à twintig jaar de graven geleegd, en zette men het gebeente van de overledenen bij in een kleine kapel naast de kerk, die het Beinhaus werd genoemd. Daar stonden tientallen schedels, waarop in mooie gotische letters de namen van de oorspronkelijke bezitters waren geschilderd. Eronder, op schappen, lagen de overige

skeletdelen uitgesteld. Toeristen konden zich aan dit enigszins morbide tentoonstellinkje vergapen. Frau Barbara bracht uren door bij de ingang van het kapelletje, waar ze ervoor zorgde dat er geen kinderen binnen kwamen en waar ze op een collecteschaal een vrijwillige bijdrage van de bezoekers vroeg.

‘Is daarom het kerkhof afgesloten?’ vroeg hij. Frau Barbara knikte zwijgend.

‘Wat is er gestolen? Een schedel?’ Ze keek hem met een boze blik aan.

‘Zo iets zegt men niet hardop!’ Het klonk verwijtend.

‘Neemt u mij niet kwalijk. Wanneer is het gebeurd?’

‘Eergisteren.’

‘Zo, al twee dagen geleden. En toch is het kerkhof nog steeds afgesloten.’ Frau Barbara prevelde iets over een onderzoek en kwam vervolgens met de echte reden van haar boosheid.

‘Het kost de kerk tientallen euro’s per dag.’

Hij glimlachte. ‘Tja, dat is natuurlijk heel vervelend. Maar kunt u niet zeggen wat er vermist wordt?’

De vrouw sloeg opnieuw een kruisteken en bleef hem zwijgend aankijken. Hij werd niets wijzer.

‘Maar als u soms koffie wilt, Herr De Klerk...,’ sprak ze opeens met een ander stemgeluid. Jacques knikte, opgelucht na de geladen sfeer. Er bleek niet alleen koffie te zijn, maar ook een reusachtig stuk *Heidelbeertorte*. Ze zaten een poosje gezellig te praten, maar de diefstal kwam niet meer ter sprake.

‘Nee maar! Herr Kollege, hartelijk welkom.’

‘Goedendag, dokter Haberstatt!’ zei Jacques. ‘Leuk dat ik u zie.’ De plaatselijke geneesheer van Hallstadt zat voor zijn huis op een bankje in de schaduw. Bij vorige gelegenheden had Jacques al eens met hem gepraat over dingen die hen als huisartsen interesseerden en ze waren min of meer bevriend geraakt.

‘Ga zitten. Zal ik iets voor u uit de koelkast halen?’

‘Nee, doe geen moeite. Ik heb juist uitgebreid koffie gedronken met Frau Barbara.’

‘Aha, de Heilige Barbara. Die is zo gezond als de snoeken in het meer, ha, ha. Die overleeft ons allemaal. Ach ja,’ zei hij met een knipoog, ‘als je ook voortdurend op de grens tussen de levenden en de doden verkeert...’

‘O, o, collega, het is goed dat u zo’n opmerking maakt tegenover een heiden als ik, en niet tegenover een inwoner. Frau Barbara is voor de

mensen hier inderdaad bijna heilig. Wat heb ik trouwens gehoord, iets van een diefstal?’

Haberstatt grinnikte. ‘Het is de gebeurtenis van het jaar.’

‘Frau Barbara wilde het mij niet vertellen. Wat is er aan de hand?’

‘Iemand heeft een schedel uit het Beinhaus gestolen. Dat is alles. Maar ja, de mensen hier zijn er vreselijk door geschokt.’

‘Ach, so,’ zei De Klerk uitnodigend.

‘Maar laat ik u het hele verhaal vertellen. Het is namelijk niet zomaar een schedel die gestolen is. Het was de schedel van iemand die ze hier ‘*Die Gemse*’ noemen, de Berggeit. De Berggeit was een man die jaren geleden in de buurt rondzwierf. Hij moet zo snel hebben kunnen klimmen, dat hij de gemzen achter zich liet. Vandaar zijn bijnaam. Die man was bij zijn leven al een legende. Op zekere dag troffen de bewoners hem dood aan – hij moet toen al bejaard zijn geweest – met een kogel in zijn hoofd. Ze hebben hem begraven op het kerkhof en later bijgezet in het Beinhaus.’

‘Een schedel met een gat erin.’

‘Inderdaad. Het is nooit duidelijk geworden hoe De Berggeit aan zijn einde is gekomen.’

‘Maar vanwaar dan de opwinding bij de mensen?’

‘Tja, dat is iets wat ik als betrekkelijke buitenstaander ook niet precies begrijp. Ze houden hier een heel geheimzinnig bijgeloof in stand. Het verhaal wil dat de Berggeit, zijn geest dan natuurlijk, nog altijd rondzwerft. Maar, Herr Kollege, ik zou er niet te veel waarde aan hechten. Weet u trouwens zeker dat u geen bier wilt?’

‘Dank u, dokter Haberstatt, een volgende keer graag. Maar ik moet nu naar mijn vrouw terug. Ze zal niet weten waar ik uithang.’

Elisabeth was inderdaad ongerust.

‘Frau Prochl zei dat je even weg zou zijn, maar dat is meer dan anderhalf uur geleden.’

‘Ik ben hier en daar blijven plakken, je weet hoe dat gaat.’

‘Bij je collega Haberstatt, zeker?’

‘Hoe raad je het.’

Ze schudde haar grijze hoofd. ‘En Frederic is ook nog steeds niet terug. Die is nota bene vanmorgen om zes uur al vertrokken.’

‘Frederic is denk ik in de richting van de zoutmijn gelopen. Hij heeft zich vast op de afstand verkeken.’

Jacques was nog niet uitgesproken of Frederic verscheen in de deuropening, grauw van vermoeidheid. Hij zag eruit alsof hij een zware

militaire exercitie achter de rug had. Zijn broekspijpen waren nat en zijn schoenen bemodderd.

‘Mijn koninkrijk voor een glas bier!’ brulde hij en smeed zijn rugzak en wandelstok tegen de balustrade. ‘Ik moest gewoon tegen die berg op. Mijn god, wat een land.’

Jacques begreep niet precies hoe hij dit laatste bedoelde, maar hij legde het maar positief uit.

Na een paar uur was Frederic weer voldoende uitgerust om samen met Jacques een paar boodschappen te doen. Terwijl ze het pad van het hotel afliepen wees hij naar boven.

‘Kijk, daar schuin boven waar de waterval begint, daar ben ik een pad opgelopen. Je komt dan aan de andere kant van de berg uit, ongeveer daar.’ Jacques hield zijn hand boven zijn ogen en keek omhoog.

‘Als jij daar bent geweest, dan moet je inderdaad een goede conditie hebben.’

‘Ik ben er geweest.’

Even later passeerden ze de benedenloop van het riviertje en viel hun oog op een groepje mensen. Ze stonden te kijken naar iets in het water. Snel liepen ze langs de Evangelische Kirche, die pal aan het meer is gebouwd, naar de mond van het riviertje.

‘Wat is er aan de hand?’ riep Frederic naar de overkant. Maar het was een overbodige vraag. In het glasheldere ondiepe water, op de plaats waar het riviertje in het meer stroomt, zagen ze het lichaam van een jonge vrouw. Ze lag op haar rug, met haar gezicht half boven water. Ze was zonder twijfel dood. Haar lippen waren blauw gezwollen, terwijl de ogen bijna onzichtbaar waren door de builen en andere verwondingen in het gezicht. Ze droeg zomerkleren en dikke sokken met bergschoenen.

Een paar mannen kwamen vanaf de andere kant door de rivier gewaad. Jacques trok zijn schoenen uit en stapte tot boven zijn knieën in het koude water. Zwijgend legden ze de vrouw op de warme betonnen beschoeiing, waarna Jacques haar snel onderzocht. De omstanders keken vreemd.

‘Ik ben arts,’ zei hij in het algemeen. ‘Maar we kunnen niets meer voor haar doen. Ze moet al minstens een uur dood zijn.’

‘Haal snel iets om over haar heen te leggen,’ zei een van de andere mannen. ‘En waarschuw de politie.’

De groep belangstellenden groeide snel. De meesten griezelden als ze keken. Een paar kinderen begonnen te gillen. Al snel werd de plaats van het delict met linten afgezet.

‘Kunt u iets zeggen over de doodsoorzaak, Herr Doktor?’ De politieman die de leiding had leek geïnteresseerd in de bevindingen van deze buitenlandse arts en ondervroeg hem als onbezoldigd deskundige, in afwachting van het formele onderzoek.

‘Tja,’ zei Jacques, ‘het slachtoffer heeft zware uitwendige verwondingen. Ik vermoed dat die zijn ontstaan doordat ze door het riviertje naar het meer is, eh...’ Hij kon even niet op het goede Duitse woord komen.

‘Getransporteerd?’

‘Ja, zo kunt u het zeggen.’

‘Hm.’

‘Aan die verwondingen zou ze vermoedelijk zijn overleden. Ze heeft onder andere haar nek gebroken.’

‘Ach so.’

‘Maar er is iets dat ik, ondanks de oppervlakkigheid van mijn onderzoek, positief kan verklaren: het slachtoffer is niet verdronken. Ik zie sporen van wurging. Deze vrouw was al gestorven voordat ze in het water terecht kwam.’

De politieman schrok op. ‘Bent u daar zeker van?’

‘Absoluut. Ik ben geen patholoog-anatoom, maar ik mis de typische kenmerken van verdrinking.’

‘Maar, Herr Doktor, dat betekent...’ De man aarzelde even. ‘Dat wil zeggen dat zij...’

Hij knikte. ‘Het ziet er inderdaad naar uit dat we te maken hebben met moord.’

Frau Maria Prochl nam Jacques 's avonds laat apart in een hoekje van het restaurant.

‘Je moet namelijk weten,’ zei zij, ‘dat de mensen in de stad heel ongerust zijn. En omdat je bij ons logeert, vragen ze steeds aan mij... Begrijpt u?’ Hij begreep het. En hij vertelde haar wat hij 's middags had gezien, zonder op bijzonderheden in te gaan.

‘Hoe zag het slachtoffer er uit?’ vroeg de vrouw.

‘Hoe bedoel je dat?’

‘Wel, hoe ze gekleed was, hoe haar haar zat.’

‘Maar mevrouw Prochl!’ riep hij uit.

‘Sag' Maria, bitte.’

‘Maar Maria, dat doet toch niet ter zake?’ Hij had absoluut geen zin in geroddel.

‘Aber doch!’ zei ze. ‘Het is belangrijk. Vooral hoe haar haar zat.’

Jacques haalde zijn schouders op. ‘De vrouw is waarschijnlijk honderden meters met het water naar beneden meegesleurd. Er was niets van haar kapsel over. Het was kort donker haar, dat herinner ik mij wel.’

‘Kort, zeg je?’

‘Tamelijk kort, ja. Recht afgeknipt, dacht ik. Als je eens probeerde om de politiefoto's te zien te krijgen...’

Hij zag Maria verstrakken, alsof ze schrok. Haar hand maakte een onwillekeurig gebaar naar haar keel.

‘Nee, nee. Dat is niet nodig. Dank je zeer, Jacques.’

De sfeer in het Gästehaus was die avond bedrukt. Ze legden een kaartje en spraken over de moord. Ook Frederic was niet erg opgewekt. Thuis, op feestjes en verjaardagen, kon hij nog wel eens op de sterke verhalen overgaan, maar nu kwam het er niet van. Door dit alles dronken ze meer *Schnapps* dan eigenlijk goed voor hen was en vertrokken ze vroeg naar hun kamers.

‘Als je mee wilt, morgenochtend, Jacques,’ zei Frederic door de deuropening, ‘dan zul je op tijd je bed uit moeten. ‘Ik ga vroeg de bergen in.’

‘We zullen zien,’ antwoordde hij. Maar hij piekerde er niet over om voor achten op te staan.

Zodra de Hollanders in hun kamers verdwenen waren sloeg Frau Prochl een doek om haar schouders en verliet haastig het hotel. In het donker vond ze haar weg langs een paar straatjes omhoog, en klopte op een deur. Er werd open gedaan en ze voegde zich bij de twee mensen die er al waren: Frau Barbara en een oude, gerimpelde man.

‘Ze hebben hem naar boven zien gaan,’ was hij juist aan het zeggen.

‘Precies naar de plek waar de Berggeit...’

‘Ah, Maria, ben je daar. En, wat heb je gehoord?’

‘Het haar,’ zei ze hijgend, ‘het haar was afgeknipt.’

Elisabeth en Jacques werden om half negen tegelijkertijd wakker. Ze kleedden zich aan en liepen naar het ontbijt. Ze gingen er vanuit dat hun reisgenoot al op pad zou zijn.

‘Ik vind Frederic tot dusverre niet erg sociaal,’ begon Elisabeth. ‘Dat had ik me toch anders voorgesteld.’

‘Tja, we zijn met ons drieën op vakantie en hij gaat er elke morgen alleen op uit.’

‘Het lijkt wel alsof hij anders dan anders is.’

‘Hoe bedoel je dat?’

‘Wel, hij is dromerig, afwezig.’

‘Het lijkt wel alsof iedereen hier nerveus is,’ zei Jacques, toen hij Maria Prochl haar ogen schichtig van zich zag afwenden.

‘Het is mogelijk dat hij nog slaapt,’ opperde Elisabeth. ‘Ik ga maar even kijken.’

Jacques at de laatste hap van zijn broodje op en liep achter haar aan. Het was op Frederics kamer een troep. Er lag modder op de grond, het bed was overhoop gehaald en er lagen kleren her en der verspreid. Een jagerstas was in een hoek gesmeten. Maar Frederic was er niet.

‘Nou, nou,’ zei Elisabeth zuinigjes, ‘die had zijn schoenen wel eens bij de deur mogen uittrekken. Is hij altijd al zo'n sloddervos?’

‘Een vrijgezel, nietwaar?’

Jacques liep verder de kamer in en gaf een duw met zijn voet tegen de jagerstas. ‘Ik herinner me niet dat hij die bij zich had.’

‘Die zat zeker in die reusachtige koffer van hem.’

De tas viel een beetje open. Er zaten een paar jachtbenodigdheden in. Een lang mes in een lederen foedraal, een stuk touw, een kijker en een bos lange haren, aan één kant samengebonden. Het leek nog het meeste leek op de staart van een paard.

‘Wat een troep heeft hij meegesjouwd. Hij is nogal wat van plan.’ Ze keken elkaar maar eens aan en verlieten de kamer.

Aan het begin van de avond stond Jacques in gedachten over het meer te staren toen hij op mijn schouders werd getikt. Het was de politieagent van de vorige dag. ‘Dokter Haberstatt vraagt of u even bij hem langs wilt komen.’

‘Dag collega,’ begroette Haberstatt hem even later met sombere ogen. ‘U mag er met geen woord over reppen, maar er is opnieuw een dode vrouw gevonden.’

‘Vermoord?’

‘Inderdaad, met een mes. Een steek in de borst.’

Jacques rilde een beetje. ‘Waar hebben ze haar gevonden?’

Halverwege de berg, in de richting van de zoutmijn. Nog een toeval dat zij niet eerder door een toerist is opgemerkt.’

Samen liepen ze naar de gendarmerie, waar een bijgebouwtje als mortuarium werd gebruikt. Ze bekeken het lichaam. Een jonge, blonde vrouw in een gehavend wit T-shirt met grote bloedvlekken erop en een spijkerbroek. De woorden van Frau Maria Prochl schoten Jacques te

binnen. ‘Wat had ze aan? Hoe zat haar haar?’ Daarom lette hij er speciaal op. En hij hield zijn adem even in.

Haberstatt keek hem aan. ‘Wat is uw indruk?’

Hij aarzelde. ‘Er lijken wel de zelfde sporen op te zitten als op het slachtoffer van gisteren. Aan de hals bedoel ik.’

Haberstatt lachte breed. ‘Dan heb ik mij toch niet vergist. Ik wilde graag dat u er naar keek, en u hebt het ook ontdekt. Ze is gewurgd en daarna doorstoken.’

‘Of andersom,’ zei Jacques.

‘Hm...,’ bromde Haberstatt en vervolgde zijn onderzoek.

‘Waarom mag eigenlijk niemand het weten?’ vroeg Jacques na een poosje.

Dokter Haberstatt hief zijn armen ten hemel.

‘Omdat er een soort paniek onder de bevolking van deze stad begint te ontstaan. Deze moorden schijnen te lijken op wat hier lang geleden is gebeurd. U weet wel, de Berggeit waar ik u over vertelde.’

‘O?’ Jacques zag het verband niet.

‘Ja. Maar ik houd me niet bezig met die kletspraat. Ik zal wel nooit een echte Hallstadter worden, denk ik.’

Die avond was het gezellig in pension ‘Am Krippenstein’. Het echtpaar Prochl kwam bij hen aan tafel zitten – Maria deed weer gewoon tegen Jacques – en luisterde naar verhalen van Frederic uit de Griekse oudheid, die hij in perfect Duits vertelde. Pas toen ze in bed lagen durfde Jacques over de tweede moord te beginnen. Elisabeth liet hem eerst helemaal uitspreken en stelde toen de voor de hand liggende vraag.

‘Maar wat is dan dat geheim uit het verleden, waar de dokter over sprak?’

Hij vertelde haar het verhaal van de Berggeit en van diens geest die nog rondzwerft.

‘Spoken? Kom nou, zeg!’ was haar commentaar. ‘Jij gelooft toch niet in dat soort verzinsels?’

‘Dat zei Haberstatt ook al. Maar ik weet het niet...’

In diezelfde nacht kwam in een kamertje ergens in de stad een klein, select gezelschap bijeen. Het waren ernstig kijkende mannen, die een bijzonder moeilijke beslissing moesten nemen.

‘De Berggeit heeft die buitenlander in zijn macht,’ zei een jonge kerel in een traditioneel Oostenrijks kostuum. ‘Hij zal nog meer moorden plegen. Boven hebben we zijn mes gevonden. Het mes en de afgesneden haren.’

‘Waar is het nu?’

‘Ik heb het teruggebracht naar zijn hotelkamer.’

‘Maar dat is niet voldoende,’ sprak een rimpelige grijsaard. ‘Zo lang de schedel van de Berggeit niet terug is, zal niemand veilig zijn. Niemand.’

‘We moeten ervoor zorgen dat er weer een schedel in het Beinhaus terug komt.’ Hij aarzelde even. ‘Dan zal de geest van de Berggeit rusten.’

‘En dus?’

‘Inderdaad,’ zei de oude man.

Ze knikten zwijgend. Het besluit was genomen.

Op de ochtend van hun derde vakantiedag huurden ze een elektrisch bootje om op het meer te varen. Het was weer warm, maar er was voldoende bewolking om niet te snel te verbranden. Terwijl ze rond tuften – Frederic aan het stuur – viel Jacques bij het zachte gezoem van de accumulator bijna in slaap. Hij had ’s nachts slecht geslapen. Op een gegeven moment was hij wakker geworden met zo’n absurde, maar tevens angstige gedachte in zijn hoofd, dat hij daarna geen oog meer dicht had kunnen doen.

‘Vanmiddag ga ik in mijn eentje op stap,’ zei hij.

‘Prima idee,’ vond Frederic. ‘

‘Wat een stelletje individualisten zijn jullie toch,’ zei Elisabeth.

Jacques bracht eerst een bezoek aan Frau Prochl in de keuken van het restaurant. Ze schrok van hem.

‘Herr De Klerk,’ zei ze blozend, ‘u kijkt zo ernstig, u bent toch niet boos op mij?’

‘Integendeel, Maria. Ik wilde juist vragen of ik iets verkeerd had gezegd.’

‘O, nee, nee. Maar de mensen, ziet u. Iedereen in de stad is doodsbang. Er is al weer een dode vrouw gevonden.’

Dat nieuws is dus uitgelekt, dacht Jacques.

‘Ik wist het al,’ zei hij. ‘Ik heb haar onderzocht.’

Nu kwam ze heel dicht bij hem staan.

‘En het haar?’

Hij glimlachte. ‘Speciaal op gelet.’ En hij vertelde wat hij had waargenomen. Maria trok opnieuw bleek weg.

‘Nu weten wij het zeker,’ riep ze uit.

‘Wat weten wij zeker?’

‘Nee, nee. Dat kan ik niet vertellen. Het is een geheim dat alleen de Hallstaders kennen. Maar het heeft ook te maken met uw..., met Herrn Verstege. Ik zal het hem moeten zeggen.’ Met haar wijde rokken ruiste ze de keuken uit. Jacques was niet alleen nieuwsgierig maar ook ongerust. Hij liep achter haar aan naar Frederics kamer. Ze keek door een kier in deuropening en zag dat die verlaten was.

‘Ik zal vanavond met hem spreken,’ zei ze. ‘Ik kan niet zomaar naar binnen gaan.’ Maar Jacques vond dat hij dat wel kon doen. Zodra Maria was verdwenen glipte hij de kamer van zijn vriend binnen en keek om zich heen. Ogenschijnlijk was er niets veranderd. Dezelfde vieze moddersporen, dezelfde rommel, dezelfde tas in de hoek. Zijn voet gleed er bijna automatisch weer tegenaan. Tegelijkertijd viel ook zijn mond open. Want het jachtmes zat deze keer niet in het foedraal maar lag open en bloot in de tas. Er zaten roestbruine vlekken op zoals hij die als arts vele keren had gezien. En onder het mes lag een bos haar, die nog het meeste leek op de staart van een licht gekleurd paard.

Het tweede bezoek legde Jacques zo'n vijftig meter hoger af. Om er te komen moest hij zich een weg banen door de stroom toeristen op de Seestrasse. Die hadden natuurlijk geen idee van wat zich hier afspeelde. Maar, bedacht hij, toch kon ieder van hen het volgende slachtoffer zijn. Hij klom omhoog naar het op de kerk na oudste gebouw van de stad, waarin het *Heimatmuseum* was gevestigd. Iemand moest toch kunnen vertellen wat er aan de hand was. Of was het soms een kwestie van willen vertellen?

‘Is Herr Direktor Scheune aanwezig?’ vroeg hij aan de vrouw achter de kassa.

Ze wees zwijgend met haar duim naar achteren. ‘In de tuin.’

‘Goedendag, Herr Scheune,’ begon hij op de toon van grote mensen onder elkaar, ‘Ik weet dat u een autoriteit bent op het gebied van de geschiedenis van Hallstadt. Ik weet ook dat u het geheim van de Berggeit kent.’ De oude man, gekleed in Lederhosen en roodgeruit overhemd, knipperde even met zijn ogen, maar was zichtbaar gevleid.

‘Daarom vraag ik u, of u bereid bent om mij het geheim te vertellen.’

‘Herr Doktor, waarom zou ik dat doen?’

‘Omdat ik er middenin zit. Zoals u weet zijn er twee moorden gepleegd, die allebei te maken hebben met de geschiedenis van de Berggeit. Ik heb beide slachtoffers onderzocht. En ik weet dat het om hun haar gaat.’ Dat laatste was een gok.

Scheune slikte een paar keer en keek hem langdurig aan. ‘Tja,’ zei hij langzaam, ‘als het zo ligt... U beseft wel, dat niemand buiten de oude Hallstaders het geheim mag kennen? Elke buitenstaander die het geheim kent loopt gevaar.’

‘Dat risico wil ik nemen.’

‘Kom dan mee,’ zei hij. Hij pakte zijn jagershoed en wandelstok en ging hem voor het museumgebouw in. Ze liepen drie houten trappen op en gingen door een deur 'Privat'. Erachter was een gangetje, dat leidde naar een uitgehakte holte in de rots waartegen het huis was gebouwd. Het was er kil en vochtig. In het midden stonden een houten tafel en een stuk of zes stoelen.

‘In deze kamer, Herr Doktor,’ zei Scheune, ‘worden al generaties lang belangrijke besluiten genomen. Men kan er vrij spreken. Een *Schnapps*?’

‘Graag.’

Scheune toverde ergens een fles en twee glazen vandaan en ging zitten. ‘Ook gisteren is hier vergaderd,’ ging hij verder. ‘De angst zit er bij de mensen diep in, moet u weten. Er moest iets gebeuren.’

‘Vertelt u, alstublieft.’

‘Zoals u wilt. De Berggeit, Herr Doktor, was tot 1920 een zwerver, een kluzenaar, zoals er hier wel meer hebben geleefd. Alleen kon hij zeer goed bergbeklimmen, zonder hulpmiddelen. Daarom werd hij zo genoemd.’

Jacques knikte zwijgend.

‘Hij leefde van stroperij en van de planten. Wat hij nodig had maakte hij van natuurlijk materiaal of stal hij uit de schuren van de boeren. Regelmatig hoorden wij een schot en dan zeiden we tegen elkaar: “De Berggeit schiet weer een zwijn of een hert.” Ik herinner het mij nog goed. Nog eens inschenken?’

Jacques hield zijn glas bij.

‘De man leefde eenzaam. Wij wisten wel waar zijn hut was, hoog boven de waterval, maar niemand dorst er te komen. Er gingen allerlei verhalen rond over de Berggeit. Bijvoorbeeld dat hij de staarten spaarde van de dieren die hij slachtte, omdat daarin bepaalde krachten zouden zitten. Alleen ikzelf en wijlen de oude Brunnbauer – God hebbe zijn ziel! – zijn als kwajongens ooit naar de hut van de Berggeit geklauterd en hebben een blik naar binnen geworpen. Het bleek waar te zijn, van die staarten.’

‘Heeft u de Berggeit zelf ook gezien?’

‘Alleen in een flits. Hij was schuw en heel snel.’

‘Gaat u verder.’

‘Op een goed moment, in 1921, viel het iemand op dat we niets meer van hem hoorden. Onze vaders zijn toen gaan zoeken en hebben hem gevonden. Hij was dood. Neergeschoten met één geweerkogel.’
‘Zelfmoord?’

‘Er was geen wapen in de buurt. En bovendien was dat eigenlijk onmogelijk. Probeert u zichzelf maar eens met een geweer door de zijkant van uw hoofd te schieten. Nee, hij was door iemand anders om het leven gebracht. De mannen van Hallstadt hebben toen in deze zelfde kamer besloten om hem de laatste eer te bewijzen. Hij is begraven bij de kerk en werd later, in 1951, bijgezet in het Beinhaus.’

‘Maar Herr Scheune, dat verhaal kent vrijwel iedereen hier,’ zei Jacques een beetje teleurgesteld.

‘Geduld, Herr doktor, het geheim komt nog. Toen onze vaders na de begrafenis teruggingen naar de hut, vonden ze een grote verzameling staarten van allerlei dieren die de Berggeit had gevangen en geschoten. Alle beenderen van die beesten waren netjes begraven in een kuil naast de hut.’ Scheune zweeg, alsof hij twijfelde of hij wel verder zou gaan.

‘Gaat u alstublieft door.’

‘Pas ongeveer tien jaar later, toen enkele technici voor de zoutwinning gingen graven, vonden ze het geheim.’ De oude man begon langzamer te spreken. ‘In een kuil, Herr Doktor, niet ver van de plaats waar de hut had gestaan, troffen ze een grote hoeveelheid beenderen aan. Deze waren echter niet van dieren, maar van mensen.’ Hij zweeg om de stilte zijn lading te geven. ‘Minstens tien stoffelijke overschotten van vrouwen hebben ze gevonden. Een lugubere vondst, door de Berggeit bijeengespaard in een tijdspanne van ongeveer vijftig jaar. In één klap waren er tal van vermissingen en verdwijningen opgehelderd. Mensen van wie men dacht dat ze in een gletsjerkloof waren gevallen of in het meer waren verdronken.’

‘En hun haar?’ vroeg Jacques gespannen.

‘De meeste staarten uit de hut, waarvan men had gedacht dat ze van dieren waren, waren verdwenen. Het was immers tien jaar later. Maar sommige mensen hadden nog iets bewaard. Het bleek in een aantal gevallen inderdaad om mensenhaar te gaan.’

Beide mannen zaten zwijgend tegenover elkaar.

‘Niemand,’ vervolgde Herr Scheune, ‘had tot dan toe ooit vermoed dat de Berggeit een massamoordenaar was geweest. Toen dit bekend werd, gruwden de mensen er uiteraard van. Sommige Hallstadters vonden dat het gebeente van de Berggeit niet langer in het Beinhaus thuis hoorde.’

‘Maar toch is het er altijd blijven liggen?’

‘Zo is het.’

Er viel weer een stilte. Scheune keek peinzend voor zich uit, schrok toen op en schonk zichzelf nog een keer in.

‘En de ziel van de Berggeit,’ zei hij op zachte, gedragen toon, terwijl hij Jacques strak aankeek, ‘een kwade, moordzuchtige geest, is nog niet tot rust gekomen. Hij zwerft rond. Soms verdwijnen er vrouwen in de bergen, Herr Doktor. Buitenstaanders denken dan al snel aan een ongeluk. Maar wij Hallstaders weten beter.’

Jacques de Klerk zuchtte diep. ‘Geeft u mij nog een borrel, alstublieft.’

‘Kunt u zich nu voorstellen dat er angst heerst?’ vervolgde Scheune. ‘De schedel is gestolen en er zijn twee moorden gepleegd. Twee vrouwenlichamen waarvan het lange haar is afgeknipt.’

‘Dat is dus het geheim,’ fluisterde Jacques. Zijn gedachten gingen in een flits terug naar de keren dat hij in Frederics kamer was geweest.

‘Nee, dat is nog niet alles.’

‘Wilt u mij dan ook de rest vertellen?’

‘U zult heel erg schrikken.’

‘Zegt u het alstublieft.’

Scheune haalde zijn schouders op. ‘Het gaat om uw vriend en reisgenoot, Herr Verstege. Hij is gezien op de plek van de hut, kort voordat de vermoorde vrouwen werden gevonden. De mensen zijn ervan overtuigd dat hij onder de invloed van de berggeit is gekomen.’

Jacques stak zijn hand bezwerend omhoog. ‘U wilt toch niet zeggen...?’

En hij dacht aan de jagerstas in Frederics kamer.

‘Kan ik iets doen?’ vroeg hij uiteindelijk. ‘Met hem praten, bijvoorbeeld?’

Herr Scheune schudde zijn hoofd.

‘De geest van de Berggeit heeft hem al te ver meegenomen. Niemand is veilig voor de geest van de Berggeit, Herr Doktor. Ook u niet. Niet meer.’ Hij keek dromerig voor zich uit.

‘De stad zal zich van zijn rondzwervende geest ontdoen.’

Het liep tegen zessen voordat Jacques terug was in het pension. Daar trof hij een nerveuze Elisabeth op het terras.

‘Frederic,’ zei ze. ‘Hij is verdwenen.’

‘Lieve Elisabeth!’ Hij omhelsde zijn vrouw en kuste haar onstuimig, zo blij was hij haar te zien. Elisabeth leek uit het veld geslagen.

‘Hoor je niet wat ik zeg?’

Hij knikte. ‘Het is Frederic in de bol geslagen. Kom mee.’ Ze holden naar de kamer van hun vriend. ‘Kijk hier, wat er uit de jagerstas is gekomen. Dit is het lange haar van de beide vermoorde vrouwen, en dit is vermoedelijk het mes waarmee de tweede is doodgestoken.’

Elisabeth gilde. ‘Jacques, je wilt toch niet beweren dat Frederic...’

Hij knikte opnieuw. ‘Dit zijn de bewijzen, Elisabeth. De harde bewijzen.’ Zij keek hem vol afgrijzen aan.

‘Maar,’ ging Jacques verder, ‘hij heeft het eigenlijk niet zelf gedaan. Het is de geest van die zwerver die hem ertoe heeft aangezet.’

‘Jacques,’ kreunde Elisabeth, ‘ik geloof dat ik gek word. Dat kàn toch niet!’

Op dat moment klonk een gil, achter hen. Maria Prochl staarde met wijd open gesperde ogen naar de voorwerpen op de grond. ‘*Haare!*’ stamelde zij. Ze moest zich vasthouden aan de deurpost. ‘Die Gemse, lieber Gott, die Gemse!’ En ze holde weg.

Elisabeth en Jacques zaten een tijdje naast elkaar op het bed voordat hij weer bij zijn positieven kwam.

‘Weet jij waar Frederic naartoe is?’

‘Hij is weer gaan wandelen. Vanmiddag was hij heel gezellig, maar toen kreeg hij het opeens op zijn heupen. Hij moest en zou de bergen in.’

‘Mijn god,’ riep Jacques uit. ‘Hij zal toch niet nog meer slachtoffers gaan maken?’ Jacques trok zijn bergschoenen aan en liep als in trance het stadje uit, de berg op.

Een goed half uur later, voor zijn doen krankzinnig snel, was hij bijna boven bij de waterval. Hij zag een pad aan zijn rechterhand. Dat moest het pad zijn waarover Frederic omhoog was gegaan. Zijn beenspieren protesteerden pijnlijk en zijn hart sloeg haast met dubbele snelheid. Maar hij moest Frederic vinden voordat die... Toen hij boven was, waar het riviertje zich over de rand van de rotsen stortte, zag hij Hallstadt diep beneden zich liggen. Maar geen spoor van Frederic. Hij rustte een ogenblik uit in de berm. Op korte afstand hoorde hij opeens het geraas van een omhoog stormende auto. Het was een Landrover met twee mannen erin. Meteen was hij ook weer verdwenen. Jacques was zo ontzettend moe, dat alles om hem heen begon te draaien. ‘Niet naar beneden kijken,’ sprak hij zichzelf toe. Hij kwam weer overeind. Verder omhoog ging het, over de rotsen, door bemoste geulen, het riviertje over. ‘Frederic! Frederic?’

Het werd al aardig donker. Daar, ongeveer twintig meter verderop, half achter een begroeide helling, bewoog iets. Een ree? Nee, het leek wel een menselijke gedaante.

‘Frederic?’

Jacques hoorde zijn stem verdwijnen in de verte. Geen weerkaatsing van zijn eigen stem. Het was inderdaad een menselijke gedaante. Een verwilderd gezicht, lange haren, kleren van dierenhuiden. ‘De Berggeit,’ ging het door hem heen. Toen was de gedaante weer weg, opgelost in het schemerdonker.

Verder langs het pad, de berg op. Plotseling hoorde hij een schot, heel dichtbij. Hij rende door, half struikelend, maar bleef op de been. Er lag een donker voorwerp op de grond. Een menselijke figuur. Jacques boog zich over het lichaam heen en herkende in de snel vallende duisternis het gezicht van Frederick. Hij viel flauw.

Twee mannen kwamen van achter de struiken dichterbij.

‘Bewusteloos,’ zei de één. ‘Hoeveel zou hij hebben gezien?’

‘Spaar zijn leven,’ zei de ander zacht. ‘De Berggeit is nu immers gewroken.’

Jacques’ mond voelde droog aan. Een lamp scheen fel in zijn ogen. ‘U hebt te veel van u zelf gevraagd, Herr Kollege,’ hoorde hij dokter Haberstatt zeggen. ‘Nog een geluk dat we u gevonden hebben. Ja, ja, de hellingen zijn hier steil en verraderlijk.’

‘Frederic,’ mompelde hij, ‘is dood.’

Haberstatt ving alleen het laatste woord op. ‘Nee, nee. U gaat niet dood. Gewoon een beetje teveel van uw hart gevraagd. Niet ernstig, voor zover ik kan nagaan.’

‘Waar is mijn vrouw?’ vroeg hij en zakte weg in het niets.

‘Jacques? Hier ben ik, Jacques. De dokter is net weggegaan. Gaat het weer een beetje?’

‘Mijn hoofd suist zo.’

‘O, Jacques, ik ben zo blij dat er niets ernstigs met je aan de hand is. Weet je dat je bijna een hele dag hebt geslapen.’

‘Een hele dag? Wat is het vandaag dan?’

‘Zondag.’

‘Waar is Frederic?’

Elisabeths gezicht betrok. ‘Ik moet je iets ergs vertellen, Jacques.’

Op slag was hij helder.

‘Ik weet het al,’ zei hij. ‘Frederic is dood. Hij is door zijn hoofd geschoten.’

Elisabeth boog zich over hem heen en liet haar tranen lopen.

‘Lieverd, wat ben je in de war.’ Ze kwam met haar gezicht dicht bij hem.

‘Frederic is inderdaad omgekomen. Maar hij is niet doodgeschoten.’

‘Niet? Maar ik heb hem zelf gezien, boven op de berg.’

‘Nee, Jacques.’ Elisabeth rilde even. ‘Hij heeft zichzelf..., hij is onder de trein gekomen.’

Hij probeerde te gaan zitten, terwijl de ware toedracht in een flits van begrip tot hem doordrong.

‘Frederick was zeker onherkenbaar verminkt?’ Elisabeth knikte zwijgend. Jacques zuchtte.

De volgende dag, op maandagochtend, wilde hij uit bed. Elisabeth en Maria Prochl hadden hem als een tweehoofdige Florence Nightingale verzorgd. Maar hij was niet meer te houden. Hij stopte een paar broodjes en een fles water in zijn rugzak en ging op weg naar de gendarmerie. Het bleek dat de administratieve procedure rond het overlijden van Frederic soepel verliep. Het stoffelijk overschot mocht nog deze week op transport worden gesteld.

‘Zegt u eens eerlijk,’ vroeg Jacques aan de vriendelijke agent, ‘heeft mijn vriend die twee moorden gepleegd?’

‘De aanwijzingen pleiten niet voor hem, Herr De Klerk,’ antwoordde hij voorzichtig. ‘U hebt zelf het moordwapen en de andere voorwerpen op zijn kamer gevonden.’

‘Maar ik heb hem in de bergen gevonden. En als hij dood in de bergen lag, hoe kon hij dan ooit onder de trein gekomen zijn? De spoorbaan ligt aan de andere kant van het meer.’

‘Herr De Klerk,’ zei hij met een gebaar van onschuld, ‘wij zijn er bij geroepen nadat het ongeluk met de trein was gebeurd. Ik heb verder geen informatie.’

Einde van de discussie.

Daarna liep Jacques omhoog naar het Heimatmuseum.

‘Herr Scheune,’ zei hij tegen de directeur, ‘ik heb zo’n vreemde droom gehad. Ik heb de Berggeit gezien, of een jongere uitgave daarvan, boven in de bergen.’ Hij zag weer dat knippen met zijn ogen.

‘Dat is inderdaad vreemd, Herr Doktor.’

‘En weet u wat ik in mijn droom ook heb gezien? Ik heb mijn vriend, Herr Verstege zien liggen, hoog op de berg. Hij was neergeschoten.’

De oude heer Scheune schudde langzaam zijn hoofd.

‘Ik betuig u mijn deelneming met het verlies van uw vriend, Herr Doktor. Een tragische zelfmoord, nietwaar?’ Zijn ogen stonden treurend.

‘Ik heb trouwens gehoord dat u zelf daar boven ook een angstig avontuur hebt beleefd. Nog een geluk dat men u zo snel gevonden heeft. In het donker zou u zeker niet voor de volgende dag zijn opgemerkt. Ik vraag me af of u dat overleefd zou hebben.’

‘Maar mijn droom, Herr Scheune, over de Berggeit. Wat zegt u daarvan?’

‘U bent ziek geweest, Herr Doktor. Mensen zien in hun koorts soms vreemde dingen.’

Jacques schudde langzaam hij hoofd.

‘Lijd ik dan toch aan hallucinaties?’

Toen hij weer buiten stond schitterde de zon vrolijk in het meer. Het stadje zag er vredig uit. Hij keek omhoog, langs de steile groene helling en werd gegrepen door een onbedwingbare neiging om naar boven te gaan. Hij liep een aantal trappen op die naar de hoog gelegen parkeerplaats leidden, maar sloeg halverwege linksaf, een smal en rotsig zandpad op. Het leidde via een kortere route naar de waterval en, veel hoger, naar de zoutmijn. Halverwege kwam hij een paar jonge mensen tegen die vrolijk 'Grüss Gott' riepen. Toen hij boven was, zag het uitzichtpunt bij het neerstortende riviertje er heel anders uit dan die bewuste avond. Hallstadt was nu een vriendelijk ogend plaatsje van dicht op elkaar gebouwde huisjes, dat diep onder hem tegen de berghelling lag geplakt. Hij vervolgde zijn route zonder een levend wezen tegen te komen. Na een wandeling van meer dan een uur herkende hij tot zijn tevredenheid de plaats waar het was gebeurd. Hij bukte zich om te kijken en wist toen genoeg.

Op de terugweg rustte hij uit bij de waterval. De zon was warm en de verleiding om in het gras te gaan liggen was te groot. In gedachten liet hij tot zich doordringen wat hij had ontdekt. En hij meende te weten wat er gaande was. Onder invloed van de weldadige warmte zakte hij weg in een diepe slaap. Daardoor was hij zich niet bewust van de sluipende gedaante die zich in zijn buurt bevond, en die hem al honderden meters was gevolgd, zonder enig gerucht te maken. Na een half uur werd hij wakker met een strakke gezichtshuid van de brandende zonnestralen.

Het was al bij enen toen hij weer beneden was. Hij waste zijn verhitte gezicht bij de pomp langs de Seestrasse en wandelde in de richting van het Gästehaus 'Am Krippenstein'.

'Herr De Kerk!' Maria Prochl kwam hem verschrikt tegemoet. Achter haar liep Elisabeth.

'Wat is er aan de hand?'

'Er is weer een moord gepleegd. Verschrikkelijk!'

'Niet door Frederic, ging het onmiddellijk door hem heen.

'Herr De Klerk?' Een stem achter zich.

'Ja?' Het was weer de politieagent, maar hij keek minder vriendelijk dan 's morgens.

'Zou u met mij mee willen komen?'

Hij verontschuldigde zich, liet de rugzak achter en liep mee naar de gendarmerie.

'Kan ik iets voor u doen?'

'Waar bent u vanmorgen geweest?'

'Bij u, hier. Dat weet u toch? Daarna was ik in het museum. En vervolgens ben ik gaan wandelen, de berg op.'

'Waar precies?' Jacques vertelde zijn route.

'Juist, ja. Heeft u onderweg niets gezien?'

'Behalve wat wandelaars, nee. Maar mag ik misschien weten wat er aan de hand is?'

'Het derde slachtoffer is gevallen. Een vrouw. Ze werd op een afschuwelijke manier om het leven gebracht. Ze werd gewurgd met behulp van een dun touw.' Hij maakte een gebaar met zijn vingers om zijn nek. Jacques moest even gaan zitten.

'Maar waarom vroeg u mij mee te komen?'

'De moord moet ongeveer zijn gepleegd op de plaats waar u was, en bovendien in de periode dat u er was.'

'Maar dat is absurd,' riep Jacques uit. 'Verdenkt u mij ook al van moord?'

Hij voelde zich boos worden. Vanuit een oude gewoonte, toen hij nog sigaretten rookte, maakte hij een gebaar naar de linkerkant van zijn colbert. De politieman moest haast wel gezien hebben dat al het bloed uit zijn gezicht weg trok toen hij met zijn vingertoppen de onmiskenbare vorm van een nylonkoord voelde.

'U hebt dus niets bijzonders gezien, Herr Doktor?'

'Nee, nee. Ik heb niets gezien.'

Tien minuten later strompelde hij de hotelkamer binnen. 'Elisabeth?'

Zij wachtte op hem met een van afgrijzen vertrokken gezicht. In haar hand hield ze een lange, afgesneden haarvlecht van mooi goudblond haar. ‘Deze kwam uit je rugzak...,’ stamelde zij. ‘Oké,’ zei Jacques. ‘Ik ben een drievoudige moordenaar. Voor de eerste twee heb ik mijn beste vriend laten opdraaien, die daarna prompt zelfmoord pleegde. Van de derde heb ik een duidelijk spoor naar mezelf gezegd, zodat iedereen zou kunnen weten dat ik de dader was.’ Elisabeth schudde ongeduldig haar hoofd. ‘Dat is natuurlijk onzin. Maar wat is er dan in godsnaam wél gebeurd?’ Het klonk wanhopig.

‘Alles is voor niets geweest. Ik heb de Berggeit gezien.’
‘Hoe bedoel je dat?’ vroeg de oude, gerimpelde man. ‘De Berggeit gezien?’ Hij had kleine zweetdruppeltjes op zijn voorhoofd. De jongen in het traditionele kostuum slikte moeilijk. ‘Het is echt waar. Een kerel in dierenvellen met lange haren. Het was de Berggeit.’
‘Onzin. Die is al vijftig jaar dood.’
‘Ik zag hem opeens terwijl hij over die slapende dokter gebogen stond. De Berggeit deed iets in zijn tas. Ik was zo bang...’
‘Waarom was je boven?’
‘Ik was de dokter gevolgd. Ik dacht..., ik was bang dat hij ook door de geest van de Berggeit was gegrepen.’
‘En toen?’
‘Daarna ging ik natuurlijk de Berggeit achterna. Hij verdween in een oud gebouwtje van de mijn.’
De oude man knikte. ‘Haal een paar anderen op en ga op onderzoek uit.’

Die middag was het pad naar het kerkhof weer open. En ook het Beinhaus in het kapelletje was weer toegankelijk. Frau Barbara stond in haar gebloemde jasschort met een ernstig en vroom gezicht aan de ingang, de geldschaal in haar hand. Zodra ze Jacques in de gaten kreeg fleurde haar gezicht op.

‘Herr De Klerk! O, ik ben zo gelukkig.’ De oude vrouw trok hem aan zijn jasje mee naar binnen.

‘Kijk, hij is teruggebracht.’

Op de plank stond tussen tientallen andere exemplaren een schedel met daarop in rode letters ‘Die Gemse’ geschilderd. In de voorkant van de schedel, recht boven de ogen, zat een rond gat.

‘Nu is alles voorbij,’ zei ze dankbaar. Jacques wierp een halve euro op de schaal en verliet met gefronste wenkbrauwen het kerkhof. ‘Ik meende

toch dat de Berggeit door de zijkant van zijn hoofd was geschoten?' mompelde hij.

De jongeman in het traditionele kostuum hijgde. Zijn gezicht was rood gezwollen van inspanning. Er stonden tranen in zijn ogen.

'We hebben hem gevonden,' zei hij.

'Wat heb je gevonden?'

'De schedel van de Gemse.' Uit een grote weitas haalde hij het beschilderde voorwerp tevoorschijn.

De oude man zuchtte diep. 'Herstel de fout snel. Hopelijk is het nog niemand opgefallen. Vraag Frau Barbara maar of ze naar mij toe komt en doe intussen je werk.'

De jongen gespte zijn tas weer dicht en rende weg.

Het was laat in de middag. Diep in gedachten leunde Jacques de Klerk tegen een hek aan de oever van het meer. In het rimpelende water weerspiegelden zich beelden uit zijn herinnering. Maar hij wist niet meer wat echt was en wat hij had gedroomd. Hij zag weer de slachtoffers voor zich, onschuldige, niets vermoedende vrouwen. Hij zag de voorwerpen en de afgeknipte haren in Frederics tas. Steeds als Frederic boven was geweest, had men een lichaam gevonden. Frederic had zichzelf van het leven beroofd. Of toch niet? De politie zou toch zeker niet liegen? Hij zag zichzelf weer hollen over het stenige pad, hijgend en duizelig, hoog boven het stadje. Hij herinnerde zich het donkere voorwerp op de rotsige bodem, dat het lichaam van Frederic bleek te zijn. Een afschuwelijke droom? Een waandenkbeeld, opgeroepen door het kokende bloed in zijn lichaam? Het was zeker het lichaam van zijn vriend Frederic geweest, met een kogelgat in zijn voorhoofd. Hij had zijn vriend nog herkend, maar was direct daarna ingestort. Wat dacht hij trouwens daarnet? In het voorhoofd? Frederic had een kogelgat in zijn voorhoofd!

'Mijn god,' kreunde Jacques, 'de schedel van de berggeit! De teruggeplaatste schedel kon niet de echte zijn...' Hij moest zich vasthouden aan het hek, terwijl de afschuwelijke, de bijna ondenkbare waarheid langzaam tot zijn geest begon door te dringen.

'De stad zal zich van zijn rondzwervende geest ontdoen,' had Herr Scheune gezegd. 'Ze hebben gedacht dat Frederic de moordenaar was.'

En Jacques realiseerde zich met walging dat hij aan het begin van de middag in het Beinhaus de schedel van zijn vriend had gezien. Hij strompelde naar het hotel en ging een wc binnen om te braken.

‘Ik durf haast niet naar binnen,’ fluisterde Elisabeth in zijn oor. ‘Stel je voor dat je gelijk hebt.’

‘Ik heb gelijk. Ik heb het je toch uitgelegd? Het kogelgat zat in het voorhoofd, terwijl de Berggeit door zijn slaap is geschoten.’

Ze hielden elkaars had vast terwijl ze het pad naar de Kapel opliepen. Er waren geen toeristen. Ook Frau Barbara was niet aanwezig.

‘Kom mee Jacques, laten we ons niet aanstellen. Ze ging voorop door de smalle deur. Binnen brandde, zoals altijd, gedempt licht. Tientallen paren holle oogkassen staarden hen aan. Het goud van het kruis aan de muur glinsterde door het kaarsenvlammetjes.

Jacques vermande zich en liep op de schedel van de Berggeit af. ‘Kijk zelf maar.’ Hij wees de schedel aan en wendde toen zijn gezicht af.

Het was een ogenblik stil.

‘Jacques?’

‘Ja?’

‘Ben je er heel zeker van dat je het je allemaal niet hebt verbeeld?’

‘Natuurlijk ben ik daar zeker van. Hoezo?’

‘Het kogelgat zit aan de zijkant van het hoofd.’

Jacques kreunde en werd weer duizelig.

Elisabeth moest Jacques op de terugweg ondersteunen. Hij liep met zijn ogen vrijwel gesloten naast haar, verward en geschrokken. Hij kon geen enkele gedachte langer dan een seconde vasthouden.

Ze keek hem aan. Haar blik was zorgelijk.

‘Je hebt te veel van je zenuwen gevergd, Jacques,’ zei ze zorgzaam. ‘Met de tijd wordt dat wel weer beter. Gun jezelf rust.’ En ze knikte vriendelijk tegen de jongeman met de weitas, gekleed in het traditionele kostuum van de streek, die voor hen de deur van de kapel open hield.

Pech

Ik had pech, die avond. Het was bijna half tien en mijn auto deed het niet. De startmotor werkte wel, maar de motor wilde, ook na een aantal keren proberen, niet aanslaan. De accu begon al leeg te raken. Dus belde ik mobiel met de ANWB. Je bent lid of je bent het niet. De vriendelijke mevrouw aan de telefoon vertelde me echter dat er vóór, zeg, een uur of twaalf geen Wegenwacht beschikbaar zou zijn. Sorry, maar er waren zieken en het was opeens erg druk. Het leek wel alsof iedereen zo nodig tegelijk pech moest krijgen. En ik zat natuurlijk wel in een uithoek van het land. Vanzelfsprekend zou ik geholpen worden, ik kon op de ANWB rekenen. Maar het zou helaas een paar uurtjes duren. Dus dacht ik een ogenblik na en herinnerde me dat er vanuit dit stadje een bus over de Veluwe naar Arnhem rijdt. Hopelijk nog op dit uur van de avond. Ik besloot de auto achter te laten en morgen opnieuw de ANWB te bellen. Slecht gehumeurd liep ik de korte afstand naar het busstation.

Zo belandde ik in een blauwe, en ik moet zeggen, comfortabele bus, die al met de deur open klaar stond en binnen een kwartier zou vertrekken. Ik bleek voorlopig de enige passagier te zijn. Ik nestelde mij op de voorste bank rechts, vanwaar ik door de voorruit kon kijken. Ik ben goed van vertrouwen, maar ik leef toch graag mee met de werkzaamheden van de buschauffeur.

De bestuurder, een jonge vrouw van kennelijk mediterrane afkomst, begroette me vriendelijk. Zij droeg geen hoofddoekje, maar haar ogen, haar kapsel en haar gelaatstrekken verraadden een vermoedelijk Marokkaanse afkomst.

De bus vertrok. En ondanks het bordje *'Niet met de bestuurder spreken'* begon de chauffeur al snel tegen mij te praten. Ik was nog in een buitengewoon slechte bui, vanwege de auto en de ANWB, maar ik zat zo dicht bij haar, dat het wel erg lomp zou zijn geweest om niet te antwoorden. Ze bleek accentloos Nederlands te spreken.

'Rustig ritje,' zei ze. 'Meestal op woensdag, hoor. Dan zijn er weinig passagiers.'

Ik moest toch wat zeggen, dus vroeg ik neutraal: 'O, ja?'

'Ja,' ging ze enthousiast verder, 'op vrijdag en zaterdag is dat wel anders. Dan zitten er altijd jongelui in de bus. Die gaan naar disco's en dansparty's.' Terwijl ze sprak, zag ik dat ze in de achteruitkijkspiegel hoog boven haar naar me keek. Ik dacht: je kunt beter op de weg letten. Maar ze reed met een rustig gangetje en had alle tijd om mij op te nemen.

‘Het is toch wat, hè,’ ging ze over op een ander onderwerp. ‘Die bomaanslagen in de hele wereld. Zo maar honderden doden. Ik denk wel eens...’

Maar wat ze dacht kwam ik even niet te weten, want we naderden een rotonde, waarvoor ze haar aandacht nodig had, en even verder nog een tweede rotonde. Nadat ze de bus vaardig over de smalle stroken had gestuurd, nam ze de draad van haar verhaal weer op.

‘Dat gebeurt ook in een Westers land, met allemaal onschuldige mensen. Spanje, Engeand.’

‘Tja,’ merkte ik op, ‘terroristen zijn meestal niet zo kieskeurig bij het uitkiezen van hun slachtoffers. Bent u nooit bang?’ vroeg ik. ‘Ik bedoel, zo alleen in een bus, als vrouw. Nou ja, niet voor terroristen natuurlijk, maar zo in het algemeen?’

Ze lachte voluit om mijn suggestie. ‘Nee, bang ben ik niet. Ik ben een vrouw, ja. Maar tegenover vrouwen zijn passagiers veel aardiger dan tegen mannen. Ik heb nog nooit met geweld in de bus te maken gehad.’ Ze werd opnieuw afgeleid van het gesprek, deze keer door een auto die onze bus inhaalde, terwijl er een tegenligger aankwam. Ze remde even om hem sneller voor te laten en voorkwam daarmee waarschijnlijk een frontale botsing.

‘Maar soms, ja, soms denk ik wel eens: als die bom nu eens in mijn bus had gelegen? Zoals in Israël, die aanslagen op bussen. Maar goed, zo iets gebeurt hier natuurlijk niet.’

‘Nee,’ beaamde ik, ‘de kans dat je twee keer achter elkaar de hoofdprijs in de Staatsloterij wint is waarschijnlijk veel groter dan de kans om hier in Gelderland slachtoffer te worden van een terroristische aanslag.’

‘Ha,’ riep ze fel, ‘dat dachten die arme mensen in die trein in Madrid ook!’

Het gesprek stakte. Alsof ik iets verkeerd had gezegd. Maar ik wist niet wat. Mijn chauffeur zweeg een tijdje en concentreerde zich op het rijden. In de verte doemde een bushalte op, waar een nieuwe passagier zijn arm uitstak. Ze stopte de bus, opende de deur. Ik schrok toen ik de nieuwe passagier voorbij zag komen. Hij was lang, pezig en donker en keek mij met koolzwarte ogen een ogenblik aan. Zijn gelaatstrekken waren woest, hij had wild haar en een ruige baard. Hij droeg een versleten kaki pak zoals ze vroeger in het Vreemdelingenlegioen hadden en die tegenwoordig vaak door woestijnlegers worden gedragen. In zijn linkerhand droeg hij een langwerpige, smalle koffer. Kortom, hij zag eruit als een, ja, als een terrorist.

Deze ronduit racistische gedachte, puur gebaseerd op het uiterlijk van een vreemdeling, verontrustte mij en ik had er ook direct spijt van. Kom, kom, dacht ik bij mezelf, draaf niet zo door. De chauffeur leek hem ook heel anders waar te nemen dan ik, want ze knikte vriendelijk naar hem. Hij liep door het gangpad en ging midden op de achterste bank van de bus zitten. Zij volgde hem in haar spiegel terwijl ze van de bushalte wegreed. Toen de bus weer op snelheid was keek ze naar mij om. Haar blik leek verwijtend. Ze had mijn schrikreactie op de nieuwe passagier gezien. ‘U bent zelf bang voor terroristische aanslagen,’ zei ze. Alsof ze door mij heen kon kijken!

Ik schaamde me en kon wel door de grond zakken.

‘Het was maar een seconde,’ zei ik, ‘maar u hebt gelijk. Zoals hij eruit ziet, zo, eh, zo anders.’

Ze haalde haar schouders op, alsof ze zich aan mij ergerde. Waarschijnlijk deed zij dat ook. ‘In mijn land ziet driekwart van de mannen er zo uit,’ zei ze.

Belangstellend tuurde ze later in haar spiegel. Ik keek om, over de leuning van mijn bank, en zag dat de man zijn koffer openmaakte. Hij haalde er onderdelen van een blaasinstrument uit en begon die in elkaar te zetten. Het bleek een soort klarinet te zijn, maar anders dan het westerse instrument, slanker en krom van vorm. Even later begon hij zachtjes te spelen. Het klonk tegelijk schel en melancholiek. De chauffeur glimlachte en neuriede mee. Ze kende het wijsje.

‘Dat zat er dus in zijn koffer,’ zei ze even later tegen mij, terwijl ze me via haar spiegel indringend aankeek. Ik begreep heel goed wat zij bedoelde, maar ik wist me in te houden.

‘Mooie muziek,’ riep ik uit. ‘Heel bijzonder.’ De chauffeur keek mij een ogenblik spottend aan.

We reden een tijd zwijgend voort, langs een pikdonkere weg die dwars over de Veluwe loopt. Ergens halverwege, op een plek waarvan ik nooit had gedacht dat er levende zielen zouden wonen, stapte een ouder echtpaar in en schoof halverwege de bus in een bank. Hierop stopte de man op de achterbank met muziek maken. Arnhem kwam in zicht.

‘We schijnen het eindpunt toch zonder terroristische aanval te halen,’ sprak de chauffeur in mijn richting, zonder dat de andere passagiers het konden horen. Ze klonk nu ronduit sarcastisch, bijna boosaardig. Blijkbaar had ze zich tijdens de rit aardig zitten opwinden. Ik dacht: wat heb ik haar gedaan, dat ze me zo aanspreekt?

‘Neemt u mij niet kwalijk,’ zei ik, ‘maar bent u boos op mij of zo?’

‘Twee keer achter elkaar de staatsloterij winnen,’ antwoordde ze, ‘dat is nou zo ’n typisch Amerikaanse gedachte. Geld, rijk worden, macht hebben, de baas spelen over andere landen. Dat werkt terrorisme in de hand. Evenals vooroordelen over een Marokkaanse muzikant.’

Ik was door haar reactie van mijn stuk gebracht.

‘Dat van de staatsloterij was maar een voorbeeld,’ verdedigde ik mezelf, terwijl ik me inwendig opwond. Want ik vond haar niet meer redelijk. Marokkaans of niet, ze was hier in Nederland. En een Marokkaan valt op de Veluwe nu eenmaal meer op dan in Marokko.

Ik zei: ‘Ik had ook kunnen zeggen: de kans dat er een meteoriet in je tuin inslaat. Of dat Vitesse wereldkampioen wordt!’ Hier moest ze om lachen en het scheen haar te ontspannen. Ze stuurde de bus intussen behendig door een buitenwijk van de stad.

Ik vond dat het gesprek nog niet af was.

‘Slachtoffer worden van een terroristische aanslag is een kwestie van toeval,’ ging ik verder. ‘Terroristen die willekeurig bommen laten ontploffen, houden namelijk geen rekening met omstanders. Het is een kwestie van pure pech.’ Ik stond op en drukte op het stopknopje. ‘En hier moet ik eruit.’

‘Weet u wat ook een kwestie van pech is?’ zei ze, terwijl ze stopte en de deur opende. ‘Als je als land gewoon maar aangevallen wordt door de president van de Verenigde Staten. Die houdt ook geen rekening met omstanders.’

Ik draaide me naar haar toe om iets te zeggen, maar ik wist het even niet. Ik knikte en stapte uit. Ik keek nog een keer om, toen de deur weer sloot. De jonge, vrouwelijke, Marokkaanse chauffeur lachte breed naar me. Terwijl ik naar mijn huis liep, had ik de nodige stof tot overpeinzen.

Weep, O Mine Eyes

Ik zal maar met de deur in huis vallen: ik ben een romanticus, en dit wordt een treurig verhaal. Maar intussen ben ik de treurnis al weer te boven, dus kan ik het met een gerust hart vertellen. Bij wijze van therapie voor mezelf bijvoorbeeld. Of misschien wel ter lering en mogelijk tot vermaak van anderen.

Als alleenstaande jongen, nou ja, als vrijgezelle man van bijna veertig, valt het niet mee om een aardige invulling van je zomervakantie te vinden. Stelletjes en gezinnen hebben daar geen weet van, maar je bent als *single* overgeleverd aan de goden als je op reis gaat. Je betaalt veel te veel voor een eenpersoons hotelkamer, waar je dan in een tweepersoons bed moet slapen. En je krijgt in een restaurant altijd een te klein tafeltje in een onmogelijk hoekje. Maar goed, thuis blijven is ook niet echt een optie, dus boekte ik jaar op jaar maar weer een groepsreis en hoopte er het beste van.

Maar niet deze zomer. Ten eerste wilde ik deze keer eens niet met een groep op vakantie gaan. En ten tweede wenste ik het risico te verkleinen dat ik vakantievierende landgenoten zou tegenkomen. Dus ging ik op eigen gelegenheid met de auto naar Engeland. In plaats van een kaartlezende medepassagier gebruikte ik de navigatie, die mij tijdens een heuse hittegolf in mijn moedertaal wonderwel over de linker rijstroken door het land gidste.

Op de zaterdag van mijn tweede week was ik aangeland in het Lake District, een bergachtige streek in noordwest Engeland, die beroemd is vanwege zijn natuur en zijn meren. Ik had geslapen in een stadje Keswick, dat aan één van die beroemde meren, het Derwent Water, ligt. Die dag wilde ik een rondrit langs een paar andere meren maken. Via steile binnenwegen reed ik langs het Ulswater en het Windermere. Alle meren bleken op elkaar te lijken en vanwege het stralende weer wemelde het van de toeristen. Maar geen Nederlanders, moet ik zeggen.

Het was al middag toen ik weer in noordelijke richting de kant van mijn hotel uit reed. Onderweg zag ik een afrit Grasmere. Mijn intuïtie volgend sloeg ik linksaf en ik was verbaasd over wat ik te zien kreeg. Het leek alsof je hier vijftig jaar terug in de tijd ging. Grasmere is een bijna onbedorven dorpje, waar zomaar een aflevering van Midsomer Murders had kunnen spelen. Weinig verkeer, een smalle hoofdstraat, aan weerszijden een massa aardige winkeltjes, hier en daar een pub. En natuurlijk een kerk. Ik parkeerde mijn Mercedes E-klasse (een voordeel

van het vrijgezel zijn) op een centrale parkeerplaats en slenterde het dorp in. Het plaatsje bleek het graf te herbergen van William Wordsworth, een oude dichter van wie ik op het Atheneum ooit eens iets heb moeten lezen. Maar mijn aandacht werd onmiddellijk getrokken door zachte geluiden die door de buitenlucht klonken. Zij bleken afkomstig te zijn uit de kerk. Koormuziek.

Even later zat ik op de voorste bank. Ik ben dol op koormuziek, vooral oude Engelse koormuziek. En ik voelde me een bevoorrecht mens, want vlak voor mij was een klein ensemble van tien vrouwen en drie mannen in zomerse vrijetijdskleding aan het repeteren. Ze zongen in opperste concentratie *Weep, O Mine Eyes*. John Bennet, 1599. Ik kende het stuk, want het staat ook op het repertoire van het koor waar ik in zing.

Onwillekeurig zong ik de baspartij zachtjes mee. En naarmate het stuk vorderde, werd ik enthousiaster. In de tweede helft hebben de bassen een solo-inzet, die ik feilloos pakte, samen met de enige bas die het koor rijk was. De jonge dirigente hoorde dit en keek naar mij om. Ze lachte.

Ik zei al dat ik een romanticus ben: ik was onmiddellijk verkocht. Toen het stuk uit was, hield de dirigente, die Mathilda bleek te heten, een korte pauze en kwam naar mij toe. We schudden handen en stelden ons aan elkaar voor.

‘U zingt goed. U hebt een mooie bas,’ begon ze het gesprek. Ze bleek van dichtbij toch niet zo jong te zijn. Rimpels in haar hals en bij haar ogen ‘Ik houd erg van zingen, ja,’ antwoordde ik.

‘Waar komt u vandaan, als ik vragen mag?’

‘Nederland.’ Ik kon geen langer antwoord bedenken, want ik werd in verwarring gebracht door haar glimlach.

‘Nederland,’ zei ze, ‘fantastische zangcultuur’. Ik dacht: haal je de koekoek, onze zangcultuur haalt het niet bij de Engelse.

Net als vrijwel alle gemengde koren op het Westelijk halfroond kampte dit koor met een probleem: te weinig mannenstemmen. Na de pauze werd het stuk nog een keer gezongen. Maar deze keer stond ik tussen de zangers en keek op de muziek van mijn mede-bas.

Ze moesten daarna nog een stuk repeteren. *Sing we and chant it*. Thomas Morley. En weer was het raak. Ik kende het stuk zelfs van buiten, want we hadden het pas geleden nog uitgevoerd in dezelfde zetting. Mathilda was enthousiast. En ik moet zeggen: het koor klonk ook beter met twee bassen. Na de repetitie kreeg ik twee kussen van de dirigente.

‘Wat doe je morgen?’ vroeg ze.

Ik haalde mijn schouders op. ‘Een beetje rondkijken, denk ik.’ Ze keek me vragend aan.

‘Morgen is het zondag. Dan zingen we om elf uur in deze kerk. Als u soms zin heeft...’ Natuurlijk. Ik hoefde er niet eens over na te denken. Ik wist die zaterdag gewoon niet wat me overkwam. Mathilda liet mij het dorp zien. Eenmaal bevrijd van haar rol als koördirigente, bleek zij helemaal mijn type te zijn. Vrolijk, veel pratend, serieus, maar nu en dan ook een beetje ondeugend. Ze maakte grapjes, over Engelsen in het algemeen en over de Engelse premier en overspelige kabinetsleden. Ik roddelde over ons koningshuis, want daar zijn Engelsen dol op. Mathilda wijdde uit over de beroemde dichter op de begraafplaats. Ik vroeg of ze zin had om naar het meer te lopen en ze zei ja. We volgden het pad, trokken bij de oever onze schoenen uit en liepen een eindje het lauwe water in, waarbij Mathilda haar rok optrok. De zon scheen fel en ik voelde mijn half kale kruin verbranden. We zaten een poos naast elkaar op een steen in de schaduw van een rij bomen en wisselden onze levensverhalen uit. Dat wil zeggen, ik het mijne en Mathilda zo’n beetje. Zij bleek vijfenveertig te zijn, een leeftijd die ik haar toch niet had gegeven. Maar het maakte mij niet uit hoe oud ze was. Ik verkeerde al lang niet meer op de vaste grond. Ik zweefde.

Tegen half zeven waren we terug ik het dorp. Ik stelde voor dat we in de pub een hapje zouden gaan eten. Weer zei ze ja. Aan tafel durfde ik nog niet uit te spreken wat ik dacht. Maar in mijn bord weerspiegeld zag ik al flitsen van Mathilda en mij, samen in de natuur, samen in mijn auto, samen in mijn zeilboot. En samen aan zee, in Blackpool, of misschien wel in Katwijk of Noordwijk. Wat een middag en wat een avond! Wat een vrouw. Pas tegen negenen reed ik de lange weg terug naar Keswick. Tegelijkertijd verdoofd en euforisch.

Die nacht in mijn hotelbed droomde ik. Niet van Mathilda, maar van Dineke, mijn ex-verloofde, toen we het samen nog goed hadden. Maar haar gezicht veranderde in de loop van de droom in dat van Mathilda. Daar werd ik prettig van wakker.

Zondagmorgen. Engels ontbijt, in mijn eentje. Maar dat ging misschien anders worden. Ik trok voor gelegenheid mijn pak aan en reed weer de weg langs de meren naar Grasmere. Deze keer ging ik het dorp binnen en parkeerde ik bij de kerk.

Er waren veel mensen in de kerk en het bleek een beetje sombere dienst te zijn. De vrouwelijke dominee stond lang stil bij het overlijden van een bekende dorpsgenoot en we zongen met ons koor toepasselijk *Weep, O*

Mine Eyes. ‘Huil mijn ogen, zonder ophouden, een springvloed van tranen.’

Mathilda zag er mooi uit. Ze droeg een wit topje en een zwarte rok. Ze had het haar in een wrong opgestoken en haar gezicht opgemaakt, ik zag geen rimpels meer. Ik zong uit volle borst. Alleen voor háár.

Na de preek, of wat daarvoor in Engeland doorgaat, werd de sfeer in de dienst opgewekter. Tegen het einde zongen we Sing we and chant it. De blanke armen van Mathilda gaven het ritme aan. Armen die ik had aangeraakt, aan de oever van het meer. Ik nam me voor om vandaag de stap te wagen en haar te zeggen...

De kerkdienst was echter strak georganiseerd. Dus moest ik wachten tot iedereen naar buiten was geschuifeld voordat ik in de buurt van Mathilda kon komen. Zij toonde zich tevreden over de prestaties van het koor. En over mij, de gastzanger van vandaag. Jammer dat ik niet in Grasmere woonde, zei ze. Ik dacht: ha, wie weet. Mathilda kwam op mij af, omhelsde me en gaf me in ieders bijzijn een zoen op beide wangen. Ik drukte haar tegen mij aan. Dit begon erop te lijken.

Even later stonden we met ons allen buiten in de zon voor de ingang van de kerk. Mathilda kwam naast mij staan. Ze leek niet goed te weten wat ze zeggen moest. Maar ik wel. Ik had mijn toespraakje tijdens de preek voorbereid.

‘Mathilda,’ begon ik, ‘ik heb ontzettend genoten van gisteren en vandaag. Vooral gistermiddag en ’s avonds, dat vond ik geweldig.’ Ze keek mij stralend aan.

‘Dank je wel.’

‘Vandaar dat ik wilde vragen, nou ja, eigenlijk wil ik zeggen...’

Op dat moment veranderde de blik in haar ogen. Ik zag het gebeuren. Iets achter mij trok opeens haar aandacht. Ik hield abrupt op met spreken.

‘Carol!’ riep ze.

Ik draaide mij langzaam om en zag de dominee op Mathilda aflopen. Zij had zich van haar toga ontdaan en zag er nu even zomers uit als alle andere aanwezigen.

Mathilda’s woorden kwamen hard aan. ‘Mag ik je voorstellen,’ zei ze tegen mij, ‘dit is Carol, mijn partner. Carol, dit is de invalbas van ons koor, hij heet...’

Ik hoorde helemaal niets meer.

Hopeloze romanticus die ik ben. Hoe had ik ooit kunnen denken? Ze hield niet eens van mannen, laat staan van mij. Maar toch, ik heb echt gedacht

dat Mathilda toenadering zocht. Zo zit ik nou eenmaal in elkaar. Nog een geluk dat ik mijn toespraakje niet had kunnen afmaken. Wat zou ik mezelf voor schut hebben gezet. En wat zou ik Mathilda in verlegenheid hebben gebracht.

Ik was trouwens oprecht verdrietig om Mathilda. Tot aan de laatste hand die ik haar als afscheid gaf – geen kus meer – hield ik me nog goed. Maar eenmaal buiten haar zicht werd het me wazig voor de ogen. Ik liep bij de kerk vandaan, nam weer het pad naar het meer en ging op dezelfde steen als gisteren zitten treuren. *Weep, O Mine Eyes*. Toepasselijk lied. ‘Huilen zonder ophouden, een springvloed van tranen.’ Dat was precies zoals ik mij voelde.

In de auto op de terugweg kwam ik pas weer een beetje tot mezelf. In mijn hotelkamer probeerde ik me te ontspannen met de Reisgids. Want mijn vakantie ging verder. En ik las onder het hoofdje ‘Engeland algemeen’: ‘Engelse mensen zijn in de regel toegankelijk en vriendelijk. Zij gedragen zich beleefd en voorkomend, willen anderen niet in verlegenheid brengen. Daarin gaan zij ver, soms zelfs zo ver, dat zij maar doen alsof. Dan wint hun voorkomendheid en hun beleefdheid het van de oprechtheid.’

Had ik die passage maar gelezen voordat ik zaterdagmorgen in de auto stapte.

Beroepsvaart

Met een mild windje in het bollende grootzeil, half voor de wind varende, maakte Ralph Devoûte het zich gemakkelijk. Er lag een open watervlakte van minstens een kilometer voor de boeg van zijn bejaarde, mahoniehouten 16 m², die in de volksmond voor grote BM wordt uitgemaakt. Hij zakte onderuit op de planken vloer van de kuip. De fokkenschoot stond vast in de klem op het zijdek, de grote schoot hield hij stevig in zijn linkerhand, zijn rechterhand lag ontspannen op de helmstok. Er bleek vandaag onverwacht sprake te zijn van een mooie dag, wat uitzonderlijk was in deze natte en kille zomer. De avond tevoren, toen hij de weersverwachting op het Journaal had gehoord, had hij onmiddellijk zijn assistente gebeld. De afspraken voor de volgende namiddag graag afzeggen, luidde de boodschap, waarmee het arme meisje het maar moest doen. Maar ja, zo gaat dat nu eenmaal. De arts geeft de opdracht en de assistente voert uit.

En zo gaat het niet alleen daar.

Niet zonder moeite was het haar gelukt om de agenda van haar baas voor de middag leeg te maken, zodat hij tot zijn genoegen in zijn open sportwagen vanuit Leiden naar de vlakbij gelegen Kagerplassen was gereden. In een dorp, dat Warmond heette, werkelijk een enclave van rust en groen binnen de zwaar verstedelijkte Randstad, had hij de auto geparkeerd in de buurt van een onooglijk haventje waar zijn haast historische zeilboot onder een zwaar dekzeil gestald lag.

Zo nu en dan, bedacht hij, heb je gewoon een moment van rust nodig. Om bij te tanken, om energie te verwerven voor de behandeling van de dagelijkse stroom patiënten die zijn spreekkamer passeerde. Soms moest hij zuchten als hij dacht aan de jarenlange inspanningen die hij zich voor zijn beroep had moeten getroosten. De basis artsstudie, bijna vier jaar erbij voor psychiatrie en nog eens twee jaar specialiseren op zijn vakgebied, de schizofrene persoonlijkheid. Hij werkte in een psychiatrisch ziekenhuis dat was gelieerd aan het academisch ziekenhuis. Daar deed hij meestal hetzelfde wat goede vrienden, burens, dominees en maatschappelijk werkers in feite net zo goed kunnen, namelijk praten met de cliënt om die te helpen zaken op een rij te zetten en orde op zaken te stellen in zijn denken. En dat voor patiënten waar vaak weinig eer aan te behalen viel, gewoon omdat de kwaal in veel gevallen nauwelijks te genezen was. Nou ja, het voorschrijven van medicijnen was natuurlijk aan een arts voorbehouden, maar voor de rest...

Ja, ja, Ralph, zei hij zachtjes voor zich uit, terwijl hij de koers van de boot iets verlegde, je bevindt je op een hellend vlak. Dr. Ralph Devoûte, plaatsvervangend hoofd van de halfopen afdeling, twijfelde soms aan zijn kunnen. Of, liever gezegd, aan de zin van zijn medische interventies. Zoveel mensen had hij al ten onder zien gaan zonder dat hij er iets aan kon veranderen. De meesten van zijn collega's werden zekerder van zichzelf, eigenwijs zelfs, naarmate zij langer in de praktijk zaten. Zelf voelde hij zich in een tegenovergestelde spiraal wegzakken. En als de psychiater zelf al nauwelijks gelooft in wat hij doet, waar blijf je dan?

Met zijn schouders leunend tegen de kuiprand zat hij zo diep onderuitgezakt, dat hij kon genieten van het uitzicht op de lucht, op het bollende zeil boven hem en op het windvaantje in de top van de mast. Maar hij kon nauwelijks over de kuiprand van de boot heen kijken, tenminste niet als de 16 m² vrijwel rechtop in het water lag, zoals bij deze halfwindse koers het geval was. Daardoor zag hij pas op het laatste moment in een flits een kano schuin voor hem.

'Ahoi,' schalde een heldere stem over het water. 'Ahoi, kijk eens uit!' In een reflex duwde hij de helmstok van zich af waardoor de boot een scherpe bocht naar bakboord maakte. En er had nog niet echt iets mis hoeven gaan, als hij de tijd had gehad om de fokkenschoot uit de klem los te rukken. Maar door de snelle wending sloeg de wind aan de verkeerde kant in de fok. De wegzwiependen achterkant van de zeilboot raakte met een klap de kano.

En het was Ralph te moede alsof hij zelf een aanval van schizofrenie had. Want in de paar seconden dat zich het minidrama voltrok, had hij de stem vrijwel zeker herkend. Alleen paste die zo helemaal niet bij zijn vrije middag op het water.

Een kwartier later lag de zeilboot voor anker. De zeilen waren neergehaald en tegenover hem in de kuip van de 16 m² zat een druipende vrouw van een jaar of vijfendertig. De halfgezonken Canadese kano was met een touw aan de zeilboot vastgemaakt. Zij verkeerde in een deplorabele toestand, met natte, donkere haarslierten over haar gezicht, de spijkerbroek en sweater klevend aan haar lijf. Ze was groot en breed, minstens één meter tachtig, maar niet dik. Ondanks de warmte van de zon bibberde ze een beetje. Haar ogen stonden vreemd starend, alsof ze alles waarnamen, maar niets zagen.

‘Het is ook niet zo verstandig, Rachel,’ was Ralph aan het zeggen ‘om met zo’n kleine, smalle kano het grote water op te gaan.’ Hij stond over de vrouw heen gebogen en sprak haar op strenge toon aan, alsof zij een kind was. Automatisch verviel hij in de kalme, weloverwogen spreektrant van de psychiater. Spreken in hoofdletters, noemde hij dit wel eens. En hij had ook een reden voor deze manier van praten. Want de vrouw in zijn boot, Rachel Verberne, was een patiënt van hem. Hij had zich niet vergist in de stem die hem vlak voor de aanvaring uit zijn dromerij had weggerukt. Nog maar een week geleden had hij de laatste therapeutische sessie met deze vrouw gehad. Hij kende haar niet alleen, nee, alles wat ook maar enigszins de moeite van het weten waard was, wist hij van haar. Hij behandelde haar al meer dan tien jaar, sinds zij in een plotselinge aanval van razernij haar man en kleuter met een keukenmes had verwond. Het was maar goed dat haar echtgenoot nog groter en sterker bleek te zijn dan zij, daardoor was het familiedrama met niet al te veel blijvende gevolgen afgelopen. Nou, ja, voor de man en het kind dan. Want zelf leed zij sinds die dag wel onder de permanente nasleep van het voorval. Arrestatie, psychiatrisch onderzoek, echtscheiding zonder omgangsregeling met haar zoontje, rechtszaak, opname in de psychiatrische kliniek. En sinds een jaar het wonen in de halfopen afdeling waar Ralph de scepter zwaaide.

‘Nou, dokter Devoûte,’ zei Rachel op luide toon, ‘dat treft. Ik dacht nog bij mezelf, die vind ik wel. Maar dat u mij gewoon maar ondersteboven zou varen, dat had zelfs ik niet durven dromen. U gaat ruw met uw patiënten om, mag ik wel zeggen.’ De vrouw formuleerde haar zinnen zorgvuldig.

‘Maar Rachel...’

‘Hoezo Rachel! Mevrouw Verberne, zult u bedoelen. Ik zit hier toevallig niet in uw spreekkamer. Ik ben een vrij mens, dat net zoveel recht heeft om hier te varen als u.’

Er viel weinig tegen in te brengen. En Ralph had ook niet veel zin om met haar te gaan bekvechten. Hij wist dat zij intelligent was, slimmer dan menig burger buiten de psychiatrische zorg, en dat het zelfs de vraag was of hij de discussie zou winnen. Het was alleen die ene kortsluiting in haar brein die haar parten speelde, die kleine dysfunctie met grote gevolgen.

‘Goed, mevrouw Rachel Verberne,’ gaf hij toe, ‘u hebt gelijk. Maar u wilt me toch niet beschuldigen van een opzettelijke aanvaring? Hoe kon ik in vredesnaam weten dat u hier, op deze plas zou varen?’

‘Nee, dat kon u niet, dokter. Maar ik wist wel dat ú hier zou varen. En u vaart mij domweg omver. Het valt me nog mee dat u me uit het water heeft gehaald.’

‘Nou ja, dat spreekt toch vanzelf.’

Zo komen we niet veel verder, dacht Ralph. En hij liet zich op de planken bodem van de zeilboot zakken. Hij wist even niet meer hoe het in deze bizarre situatie verder moest.

Voor Rachel was dit blijkbaar een signaal. Want zij stond op. Ze hield zich vast aan de gaffel van het gestreken grootzeil. Alsof ze een toespraak wilde gaan houden. Het water droop nog uit haar kleren, maar daar lette zij niet meer op.

‘Ik ben hier niet toevallig, dokter Devoûte. U kent mij, ik doe nooit iets zonder doel. Wij, u en ik, hebben al heel lang een relatie. Niet zo maar een relatie, nee, een hechte band. Van jaren.’ Ze veegde een sliert haar uit haar gezicht. ‘Vandaag lijkt mij een goede gelegenheid om daar eens wat meer werk van te maken.’

Ralph raakte in verwarring. Dit ging helemaal de verkeerde kant op.

‘Ho, ho, wacht even, Rachel. Inderdaad hebben wij een band van jaren, maar dat betekent niet...’

Koortsachtig dacht hij na. Dit was helemaal niet de Rachel die hij kende. O, zeker, zij had hem tijdens de psychotherapie wel eens aangekeken op een manier die, nou ja, die minder vrijblijvend was. Maar dat komt veel vaker voor. Iedere hulpverlener weet dat één op de vier cliënten op zeker moment verliefd wordt op de therapeut. Dat is tijdelijk en gaat ook weer over. Het hoort bij het proces. Maar in dit geval...

Hij dacht: haar ogen staan vreemd. Haar gedrag is niet normaal. Ondanks de situatie moest hij glimlachen om deze gedachte. Niet normaal, nee.

Wat wil je ook, met een psychiatrische patiënt.

Rachel keek hem aan. Ze pakte de onderste rand van haar sweater en begon het water eruit te wringen. ‘Ik heb u gezocht.’

‘Gezocht? Mij?’

Dom antwoord, Ralph, dat zei ze toch. Maar het antwoord scheen Rachel niet te storen.

‘Ik heb u gezocht. Want u achtervolgt mij. U praat tegen mij, de hele tijd. Het maakt niet uit of ik mijn ogen dicht doe, of ik slaap of dat ik wakker ben, binnen of buiten, ik hoor altijd uw stem. Die zegt nare dingen tegen mij. Dat ik slecht ben, dat ik schuldig ben, dat ik niet waard ben om vrij

rond te lopen.’ Haar stem sloeg over. ‘Ik kan er niet meer tegen, dokter. En nu heb ik u gevonden.’

Ralph had inmiddels in de gaten dat hij met zijn veronderstelling dat ze verliefd op hem was, helemaal fout zat. Maar ondanks zijn jarenlange ervaring wist hij niet wat hij moest doen. Zoals een prettig zeiltochtje kan omslaan in een nachtmerrie!

Koortsachtig dacht hij na wat er met zijn cliënte aan de hand kon zijn. Vorige week nog een therapieessie, nu dit gedrag? Hij keek omhoog naar de forse gestalte tegenover hem, die blik, die ogen. En op dat moment vermoedde hij dat hij het begreep. De medicatie.

‘Ik wilde vanmorgen een afspraak met u maken,’ zei ze. ‘Om van uw stem verlost te worden. Maar de assistente zei dat u er niet was.’

Ralph onderbrak haar. ‘Ga zitten, Rachel, laten we er rustig over praten.’ Ze maakte een afwerend gebaar. ‘Nee, nee. Want ik wil vertellen hoe ik u gevonden heb.’

‘Goed, vertel.’

‘Oké, ik heb uw vrouw opgebeld. Ze was heel aardig.’

Hij was verbaasd. ‘Mijn vrouw zal nooit tegen een patiënt zeggen waar ik ben.’ Daar hadden ze toevallig goede afspraken over gemaakt.

‘Ha, ha, maar ik was ook geen patiënt, ik was een collega. Ik hoefde maar een paar termen te laten vallen en ze geloofde mij direct. Ze vertelde me dat u zou gaan zeilen.’ Rachel lachte schel. Helemaal niet haar gewone lach.

‘Ik was eerder op de plas dan u. Ik heb u geobserveerd toen u aankwam, hoe u de boot optuigde... Die kano was inderdaad niet zo handig, maar ja er lag niets anders in het haventje. Trouwens, zo’n groot zwart nummer in het zeil is handig, want u bent op een kilometer afstand herkenbaar.’

‘Tjonge,’ zei Ralph alleen maar.

‘Ja,’ antwoordde Rachel serieus, ‘ik ben dan wel geestelijk gestoord, maar ik ben niet gek.’

Verdraaid, ging het door Ralph heen. Het medicijn dat ik haar heb voorgeschreven. Hij probeerde zich de mogelijke bijwerkingen voor de geest te halen. Maar hij wist dat hij op het scherm van zijn computer had gekeken bij het uitschrijven van het recept. Zodra echter het woord recept zijn gedachten passeerde, kromp hij in elkaar en sloeg zijn handen voor zijn ogen. Alsof er een video werd teruggedraaid zag hij zichzelf weer schrijven. Twee maal daags vijftig milligram. De dosering, het was de

dosering. Die had vijf milligram moeten zijn. Rachel heeft een week lang tien keer zoveel van dat spul binnengekregen als had moeten. Mijn god, dacht hij, ze heeft een soort delirium door haar medicijnen.

Achterevoelingswaan, stemmen, dwangmatig gedrag. Terwijl hij zich langzaam volledig bewust werd van zijn fout, overviel hem een groot en machteloos verlangen om het over te kunnen doen, terug te gaan in de tijd, alsnog een ander beroep te kiezen. Zijn emotie zei tegen hem: tja, Ralph, die twijfel aan je bekwaamheid blijkt dus terecht te zijn. Maar tegelijkertijd schudde hij zijn neergebogen hoofd. Nee, nee, een fout maken kan iedereen. Talloze mensen heb ik kunnen helpen. Ik ben een goede arts.

Langzaam kwam hij uit zijn gebogen houding overeind en keek naar haar op. Zijn ogen knepen samen tegen het zonlicht. Daar stond ze, Rachel, zijn patiënt. Vragend. Hulpeloos. Volwassen, maar niet handelingsbekwaam. Onmachtig om haar eigen leven te leiden.

Overgeleverd aan de hulp van anderen, van deskundigen. Aan de hulp van hem, Ralph Devoûte, die haar nota bene per ongeluk bijna had vergiftigd met een overdosis medicijn. Wat een verantwoordelijkheid.

Hij dacht: ze heeft mij opgezocht. Ze vertrouwt mij, ze heeft mij nodig. Een warm gevoel doorstroomde hem. En op dat moment wist hij dat hij zijn vak nog jaren wilde uitoefenen. Móest uitoefenen. Voor Rachel en voor al die anderen. Zijn onzekerheid en boosheid verdwenen even snel als zij waren opgekomen.

‘Je hebt er goed aan gedaan mij op te zoeken,’ zei hij vriendelijk.

Rachel liet zich naast hem op de plankenvloer van de kuip zakken. Haar ogen stonden nog steeds vreemd. Maar ze liet toe dat hij zijn arm om haar schouder legde.

Zorgen

Hij stak een lucifer aan om de open haard aan het branden te krijgen. De gel had hij gelijkmatig verdeeld over de houten blokken, zodat er een mooi vuur kon ontstaan. Even later knetterde het droge hout in de vlammen. Met tevredenheid keek hij toe. Dit was een goed moment van de dag. Rust na een actieve dag. Je na de maaltijd met een boek in je gemakkelijke stoel laten zakken, koffie op het tafeltje ernaast. Zijn vrouw was bezig een fles wijn te ontkurken, want weldra zou de koffie op zijn en dan konden ze naar de volgende ronde. Ultiem genot. Gezelligheid. Ze waren op vakantie, midden in de winter. Het huisje stond in een vrijwel verlaten bungalowpark, omgeven door bossen en heidevelden. Er was geen televisie of radio. Want ze hielden van rust. De stilte in de kamer klonk zwaar. Elke beweging die ze in hun stoel maakten, het kraken van een leuning of een zitting, het oppakken of neerzetten van een kopje, het omslaan van een bladzijde, verbrak de zwijgende betovering. Ze genoten, het waren echte wintermensen. Die dag hadden ze een wandeling gemaakt over de heide. Het was een ideale winterdag. Een paar graden vorst, de hele dag zon. Ze waren 's morgens bijtijds vertrokken, dik ingepakt, wandelschoenen aan, wandelstok mee. En ze ontdekten voor de zoveelste keer de schoonheid van het Drentse land. Zagen twee hazen en een ree. Keken naar de ongeschonden sneeuw die over de planten en bomen was gelegd, de winterse verpakking waaronder zich in februari al, zij het nog onzichtbaar, nieuw leven ontwikkelde. Heel wat kilometers hadden ze gelopen, als in trance, slechts nu en dan de stilte doorbrekend met een opmerking.

Hij: 'Kijk daar, een Vlaamse gaai.'

Zij: 'Het zijn er twee, het is een paartje.'

Hij: 'Ik geloof niet dat Vlaamse gaaien 's winters in paartjes leven.'

Volgens mij zijn het er gewoon toevallig twee.'

Zwijgend liepen ze weer minstens een kwartier naast elkaar.

'Sst,' fluisterde zij, 'ik zie daar in de verte reeën.' Lange tijd stonden ze stokstijf in bewondering voor de ranke dieren tegen de bosrand.

'Wat is de wereld toch mooi,' zei zij. 'Zo vredig.' Hij keek haar aan en fronste zijn wenkbrauwen.

Nu, zittend bij het vuur van de open haard, kwamen haar woorden weer bij hem boven. Hij verbrak met zijn stem de stilte.

'Wat is de wereld mooi,' zei hij. 'Zo vredig.'

'Hoe bedoel je?'

‘Dat is wat jij vanmiddag zei, tijdens de wandeling.’

‘Oh, ja.’

‘Het gevoel van vrede wil bij mij alleen niet komen. Kijk, dit huis is de meest vredige plaats die ik ken, we komen hier al jaren. Ik kom hier tot rust. Maar in deze vakantie wil het gevoel niet komen.’

Ze bestudeerde de gelaatsuitdrukking van haar man. Zag hij er niet een beetje weggetrokken uit? Of verbeelde zij het zich?

‘Dat is merkwaardig. En jammer,’ was haar reactie.

‘Tja. Het was een prachtige wandeling vandaag, hoor, daar niet van. De natuur is schitterend, ik zou ervan moeten genieten. Maar het lukt me niet.’

Zij legde haar boek neer. ‘Wat zit je dwars?’

‘Nou, ik liep vanmiddag te denken. Het is hier in Drenthe natuurlijk ver weg van de ellende die door de wereld gaat. De Verenigde Staten, Irak en zo. En als Amerika daar oorlog voert, dan zal dat voor deze streek, voor ons land wel weinig directe gevolgen hebben. Maar toch zorgt de dreiging alleen er al voor dat ik niet echt kan genieten.’ Hij verviel in stilzwijgen.

‘Is dat niet wat overdreven?’ vroeg ze. ‘Ik bedoel, jij en ik kunnen er toch niets aan veranderen?’

Hij ging op zijn denkspoor verder. ‘Vredig. Jij gebruikte het woord vredig. Dat zette mij aan het denken. De natuur is alleen helemaal niet zo vredig. Zoals we vanmiddag die haas zagen of die reeën. Het is een hard leven dat je als dier hebt. Er is weinig voedsel, het is koud, de winter duurt lang. Je moet wat er aan voedsel is met elkaar delen, de concurrentie is groot. Daar moet je voor vechten. De sterkste krijgt het te pakken en die blijft dus in leven. De zwaksten gaan dood. En als je ouder wordt, als dier bedoel ik, of als je wat gaat mankeren, dan kun je het schudden. Ze laten je aan je lot over en je komt aan je eindje. Dat is toch niet zo vredig?’

‘Nou ja, zeg. Wat ben jij somber.’

‘Somber? Welnee. Het is gewoon de werkelijkheid. Neem de planten. Daar gaat het precies hetzelfde mee. Neem de heide. Die verdwijnt, doordat het gras sterker is. De heideplanten delven het onderspit.’

Hij stond op en liep naar de open haard en legde met de tang een blok hout recht in de vlammen.

‘En aan het einde van je leven word je opgestookt,’ zei hij. ‘Dit waren ooit bomen. En moet je nou zien.’

Ze keek hem aan en schudde haar hoofd. ‘Ik begrijp niet waar je naartoe wilt. Zal ik je wijn nog een keer bijschenken?’

‘Kijk,’ riep hij, ‘dat bedoel ik nou. Mensen zijn anders dan dieren of planten. Jij zegt tegen mij: zal ik wijn voor je inschenken? Daarmee help je mij, laat je mij voorgaan boven jezelf. Mensen hebben zorg voor elkaar.’

Ze dacht even na. ‘Ho, ho,’ antwoordde ze, ‘daar zit je fout. Dieren zorgen ook voor elkaar. Neem nou vogels die broeden, dan gaat de andere partner voedsel halen. En wilde dieren delen hun prooi met elkaar.’

‘Klopt, hoewel de sterkste eerst mag eten. Maar,’ hij stak zijn vinger omhoog, ‘dieren eten alleen dieren voor zover ze het zelf nodig hebben. Daar zit hem de truc. Dieren zijn tevreden als ze hun maag vol hebben. Mensen zijn dan niet tevreden, sterker nog, ze willen zo veel, dat anderen minder krijgen, te weinig krijgen.’

Hij dronk van zijn wijn, begon warm te lopen voor zijn eigen gedachten. ‘Vredig! Ja, de natuur is vredig, ook al is hij hard. Al eten dieren elkaar op, al zijn planten elkaars concurrenten. De natuur is in evenwicht, ondanks vijandschap.’

Zij zei niets, ze wist dat dat weinig zin zou hebben.

‘Weet je wat Amerika doet?’ vervolgde hij. ‘Amerika néémt steeds meer. Meer dan het land zelf nodig heeft. Legt zijn wetten op aan de rest van de wereld. Sinds de Sovjet Unie, zijn laatste vijand, niet meer bestaat, voelt het land zich gemachtigd om de wereld te overheersen. In de natuur zou dat betekenen dat het evenwicht is verdwenen. Dat het niet meer is: eten en gegeten worden, maar alleen maar eten. Het evenwicht is weg. Ja, ik maak mij grote zorgen.

Welk ander land zal Amerika proberen op te eten?’ Wild stond hij op.

‘Vredig, vrédig!’, riep hij. Zijn gezicht liep rood aan en hij liet zich weer in zijn stoel terugvallen.

Nadat hij deze toespraak had gehouden kwam zijn vrouw naar hem toe en knuffelde hem.

‘Ik maak mij ook zorgen, jongen.’

Armoë

De man zat, net als ik, in de wachtkamer van de huisarts en keek mij voortdurend aan. Ik moest over een paar dagen ergens een spreekbeurt houden, wat echter door een tergende pijn in mijn keel onmogelijk dreigde te worden. Om die reden zat ik mijn kostbare tijd te verdoen te midden van een zestal wachtende patiënten. Huisartsen schijnen altijd vertraging te moeten hebben.

Het onderwerp van mijn lezing hield mij al geruime tijd intensief bezig en ook nu was ik in gedachten bezig met de vraag hoe ik de ideeën van de filosoof Immanuel Kant een beetje toegankelijk zou kunnen maken voor een gemiddeld publiek. Ik was zo diep in gepeins, dat ik niet doorhad dat hij tegen me sprak.

‘Hebt u dat nou ook?’ vroeg hij. ‘Dat vermoeide gevoel, zo tegen het einde van de zomer, als de herfst begint? Dat je je voelt alsof je wel een week kan slapen, zal ik maar zeggen. Dat heb ik alle jaren weer. Het is alsof de duvel ermee speelt.’

Nu pas keek ik goed naar de man tegenover mij. Hij was niet erg jong maar ook niet oud. Iets kalend, bril op, slecht geschoren, oude overjas om zich heen; nogal sjofel, vond ik. Typisch een alleenstaande man. Als mijn gedachten niet zo overbezet waren geweest, dan zou ik zeker een vorm van medelijden hebben ontwikkeld, of op zijn minst medegevoel. Ik was weliswaar ook een alleenstaande man, maar blijkbaar in prettiger omstandigheden dan hij.

‘Och,’ begon ik ontwijkend, ‘ik zou niet willen zeggen...’.

‘Het is maar goed dat de dokter gratis is,’ viel hij me in de rede en knikte, kennelijk tevreden over zijn uitspraak. ‘Ik zou anders niet weten hoe..., ah, nu ben ik aan de beurt.’

Ik zou er vermoedelijk nooit achter komen wat de man niet zou weten. Een dag later zag ik hem opnieuw. Hij stond met een karretje met een paar boodschappen erin, voor de kassa van de goedkope supermarkt waar ik mijn dagelijkse boodschappen doe. Ik zou hem niet hebben opgemerkt als hij mij niet opvallend vriendelijk had toegeknikt vanuit de rij voor de andere kassa. Ik meende op afstand zijn alcoholadem te kunnen ruiken, maar misschien vergiste ik me.

Ik was, hoe dan ook, niet erg ontvankelijk voor zijn afstandelijke charme, want de filosoof Kant hield mij nog steeds in zijn greep. Ik kende dit verschijnsel. Het zou duren tot vlak voordat ik een bevrijdende hoeveelheid informatie en anekdotes over deze grote denker aan mijn

geboeide toehoorders zou hebben overgebracht. Want het zag er naar uit dat de lezing zou kunnen doorgaan. Het paardenmiddel tegen de keelontsteking had het gehoopte effect.

In de roes van mijn concentratie bracht ik de tas met levensmiddelen naar mijn appartement om me daarna onmiddellijk weer aan de voorbereiding van de lezing te wijden. Hij was zo goed als klaar. Ik moest alleen nog een pakkende opening bedenken en dan kon ik afreizen naar de naburige stad, waar ongeveer tweehonderd geïnteresseerden een tientje hadden betaald om de kenner te zien en te horen.

Aan de man in de overjas dacht ik niet meer.

De zaal was comfortabel, de geluidsinstallatie werkte, de dia's waren tot achter in de zaal te lezen. Het publiek was welwillend en geboeid, goedlachs en graag bereid om een eindje met mij mee te gaan langs de diepe sporen van denkkraft die Kant in de opgedroogde modder van de geschiedenis heeft achtergelaten. Het was, kortom, een formidabele avond. Zo'n avond waarop je opeens weer begrijpt waarom je destijds wijsbegeerte bent gaan studeren. Zo totaal anders dan mijn colleges voor jonge studenten, die alleen maar uit schijnen te zijn op een zes voor het tentamen, en die nauwelijks interesse kunnen opbrengen voor mijn gepraat. Het applaus was lang en warm. Ik kreeg een fles wijn van de organisatie en bloemen van een mevrouw op de voorste rij, die ik bij mijn weten nooit eerder had ontmoet.

We dronken na afloop een glas wijn in de foyer, er waren zoutjes en nootjes en een paar toehoorders complimenteerden mij of stelden nog een vraag, die ik, gevleid als ik me voelde, zo goed mogelijk beantwoordde. Zo liep het tegen middernacht toen ik aankondigde dat ik naar huis zou gaan.

'Zal ik u brengen?' vroeg de voorzitter van het genootschap.

'Dat is heel vriendelijk van u, maar ik neem de laatste bus. Doet u geen moeite.' Ik wilde graag alleen zijn om het succes van de avond in stilte te vieren.

De laatste bus bleek net te zijn vertrokken, volgens mijn horloge minstens drie minuten te vroeg. Hoewel mijn eerste kwade reactie weinig Kantiaans genoemd kon worden (ik had nog geen twee uur geleden een vlammend betoog tegen boze agressie gehouden) nam mijn woede snel af. De prettige emoties van de avond kregen weer de overhand. Ik besloot de paar kilometer langs de verkeersweg dan maar te voet af te leggen. De wandeling in het koude duister was echter nog geen tien minuten oud, toen ik uit mijn gepeins werd opgeschrikt door twee priemende lampen.

In een fractie van een seconde besepte ik dat die geen juiste koers hielden. Alles werd zwart.

Het licht brak, naar mij achteraf is gebleken, pas weer ruim een etmaal later door. Een intense ervaring van wit om mij heen. Ik voelde mijn hoofd en mijn rug, mijn linker arm zat verpakt in gips en ik meende dat dat ook met mijn linker knie, onder de deken, het geval was. Maar ik voelde me verbazend helder. Als eerste kwam Immanuel Kant aan mijn bed zitten om de gedachte af te maken die hij twee avonden eerder in mijn hoofd was begonnen. Ik praatte even met hem en keek toen naar links en naar rechts, wat een pijnlijk protesterende nek opleverde. De twee bedden tegenover mij waren leeg. In het bed naast mij ontdekte ik een gezicht dat mij bekend voorkwam.

‘Zo,’ zei de man van de overjas, ‘ben je eindelijk weer eens onder de mensen?’

Ik moest even met mijn ogen knipperen voordat de herkenning tot mij doordrong. Het was de sloeber met zijn ongeschoren gezicht en versleten pak. Hij droeg nu een blauw groen gestreepte herenpyjama. En hij leek netjes geschoren. Wat deed hij in ‘s hemelsnaam hier in het ziekenhuis? ‘Dat lijkt er wel op,’ probeerde ik te zeggen. Maar al die uren zwijgen hadden mijn mond uitgedroogd.

‘Je hebt een aardige opdonder meegekregen, ouwe. Ik hoorde dat ze je aan de andere kant van het fietspad hebben opgeraapt.’ Zelf wist ik nog van niets.

‘Ja,’ zei ik, ‘dat is wel duidelijk.’ Ik voelde een toenemende stijfheid langs mijn ruggengraat en in mijn ledematen trekken. ‘Trouwens, hoe komt het dat ú hier bent?’

Hij grijnsde sluw en wreef met zijn hand over de borststreek. ‘Rikketik.’ ‘Ernstig?’

Hij trok een gezicht van nou-nou. ‘Valt wel mee.’

De routine van een ziekenhuis in het weekeinde heeft niet het drukke en vitale van doordeweekse dagen. Geen dagpatiënten, geen poliklinieken. Er gebeurde weinig. Aan de arts merkte ik dat wie niet hoog nodig hier moest zijn naar huis was gestuurd. Hij had tijd voor mij en leunde ontspannen achterover in de stoel naast mijn bed.

‘U mag wel van geluk spreken,’ begon hij. ‘Met iets meer pech had u gemakkelijk schedelletsel kunnen oplopen, of nog erger.’ Hij vertelde dat ik geschept was door een auto die in de slip was geraakt. De zijdelingse duw die ik had gekregen, in plaats van een frontale aanrijding, had

volgens hem mijn leven gered. Een week of zes, en ik zou wel weer de oude zijn. Maar omdat ik zo lang buiten bewustzijn was geweest...

‘Want,’ zei hij onnodig streng en hard, met een blik naar mijn buurman, ‘we houden geen kostgangers, hier.’

‘Nou,’ antwoordde ik, ‘ik ben blij dat ik er op deze manier vanaf ben gekomen.’

‘Waarom is er nog niemand bij u op bezoek geweest?’ mengde de man naast mij zich in het gesprek.

‘Ik zou niet weten wie er moest komen. Ik heb geen familie, dat wil zeggen, niet in de buurt.’

‘Zo, dus u bent ook alleenstaand. Tja, dat ben ik namelijk ook, ziet u. Kind noch kraai, zeggen ze dan. Maar ja, zo gauw je wat gaat mankeren, dan is dat toch heel beroerd. Trouwens, ik heb ook al nauwelijks geld om van te leven. Je zou toch niet geloven dat dat in deze tijd nog voorkomt.’

‘Is het ernstig? Met uw hart, bedoel ik?’

De arts keek mij met een spottende glimlach aan, maar mijn buurman ontging dit.

‘Och, wat heet ernstig,’ begon hij. ‘In elk geval ernstig genoeg om hier te liggen, nietwaar.’

‘Kom, ik ga maar eens verderop,’ zei de arts. ‘Tot ziens, heren.’

Die middag was er een kerstdienst in de aula van het ziekenhuis. Mijn buurman ging er heen, maar ik mocht niet uit bed. Ik bereidde me juist voor op de rechtstreekse uitzending via de televisie, toen de arts weer langs kwam. Typisch verlegen om een praatje. Hij vroeg me wat ik midden in de nacht op een verkeersweg had gedaan, en ik vertelde hem van Immanuel Kant. Hij vond het prachtig.

Na een stilte zei hij: ‘We hebben momenteel niet zo veel patiënten, ziet u. Maar ik heb toch dienst, dus... U zult trouwens wel gedacht hebben,’ grinnikte hij, ‘wat uw kamergenoot precies mankeert. Nou, weinig, dus. Het is een alleenstaande man, zo’n echte, die niets of niemand op de wereld heeft.’

Ik kon mijn oren haast niet geloven. ‘Bedoelt u dat hij hier een soort van in de kost is?’

‘Een paar dagen per jaar, ja, in een weekeinde. Dan neem ik hem op ter observatie. Zo laten wij als ziekenhuis ons sociale gezicht zien. Dat is onze manier om iets aan het armoedeprobleem te doen. Dat had u niet gedacht, hè, dat zo iets nog kan in de huidige gezondheidszorg.’

‘s Avonds at ik met één hand een broodje. Naast mij deed mijn buurman zich te goed aan een bakje salade.

‘Waar leeft u normaal gesproken van?’ vroeg ik hem.

Hij at zijn mond leeg, veegde zijn lippen schoon en zei: ‘Bijstand. En verder van wat de samenleving mij te bieden heeft aan dingen die toch maar worden weggegooid. En dat is heel veel, dat kan ik je vertellen.’ ‘Het armoedeprobleem,’ zei ik voor me uit. ‘Het moet heel beroerd zijn om tot die groep te behoren.’

‘Och, armoede, wat bedoel je met armoede? Heb je mij horen zeggen dat ik arm ben?’

Hij was me ongemerkt gaan tutoyeren.

‘Nou ja, ik bedoel, u hebt toch weinig welvaart. Dat zei u daarnet zelf nog.’

‘Mag ik je een erg persoonlijke vraag stellen?’ was zijn reactie. ‘Hoeveel verdient je?’

‘Eh, tja, wat verdient een wetenschappelijk medewerker aan een universiteit,’ zei ik enigszins in verlegenheid. ‘Tamelijk veel, zou ik zeggen.’

‘Precies. En wat verdient ik?’

Ik begreep echt niet waar hij heen wilde. ‘Weinig, denk ik,’ was mijn antwoord.

‘Aha, daar zit de fout. Ik verdien namelijk een heleboel, maar ik krijg bijna niks. Dat is heel wat anders.’

Ik keek hem alleen maar aan, na het platgetreden cliché.

‘Armoede’, betoogde hij verder, ‘heeft namelijk niks met geld te maken. Helemaal niks. Armoede is een gevoel, een beleving. Mensen die het nodig vinden om er iedere maand weer een paar duizend gulden op de spaarbank bij te krijgen, die zijn écht arm. Hoe hoger je inkomen, hoe meer slaaf je bent. Snapt u?’

Hij zei weer ‘u’ tegen mij.

‘Ik geloof dat ik het begrijp. Niet ik, maar ú bent de filosoof.’

Hij lachte.

‘Ik ben vrij,’ riep hij uit. ‘Ik ben niemand iets verplicht, ik heb van niemand iets te vragen. Ik heb geen bezit, maar ook geen schuld. Daarom zal ik u zeggen, wie van ons beiden arm is, ú bent arm. En dat geldt net zo goed voor die dokter met zijn villa en zijn enorme salaris. Straatarm is hij, en dat vertel ik hem ieder jaar weer! En weet je hoe hij daarop reageert?’

Hij klopte weer veelbetekenend op zijn borst.

Ik wist even niet hoe ik hem van repliek moest dienen. Maar ik meende iets te begrijpen van de reden waarom die dokter hem elk jaar een paar

dagen ter observatie in zijn ziekenhuis opneemt. Een beetje opstandig geweten, misschien?

‘Pas maar op’, zei ik tegen mijn kamergenoot, ‘dat je je over al dat sociale onrecht niet te veel opwindt. Anders krijg je het nog aan je hart.’

‘Nou begin je het geloof ik te snappen,’ grinnikte hij, en nam een hap salade.

Dit verhaal is als Kerstverhaal ook opgenomen in de bundel ‘Kijk, dit is voor mij nou kerst’.

Dromen

Het zal er toch van moeten komen, zit ik te bedenken. Het wordt tijd dat ik een dokter opzoek. Achter mij, in het luchtledige, klink uit het orgel een melodie die mij melancholiek maakt. Ze klinkt te mooi, te lief. Maar toch doet het me goed. Ik word er rustig van.

Voor mij, minstens twee meter boven de vloer, is de kansel. Boven een reusachtige opengeslagen Bijbel beweegt de mond van de predikant. Zijn kalende hoofd wordt verlicht door een lampje dat in het plafond van de preekstoel is gebouwd.

Om mij heen zitten mensen die het religieuze gebeuren beleven. Ze zijn ervoor gekleed. Zelf zie ik er niet zondags uit. Ik val uit de toon, want mijn jasje is gekreukt en mijn haar zit in de war. Ik heb ook geen kerkboek. En ik weet niet wanneer je je ogen open of dicht moet doen, wanneer je moet gaan staan of zitten. Flarden van de woorden en de muziek dringen tot bewustzijn door. Heb ik te veel gedronken? Of ben ik ziek? Een dokter, verdraaid, daar wil ik heen.

Maar wat doe ik hier, in deze kerk? In mijn jeugd, lang geleden, ging ik elke zondag naar de kerk. Meestal twee keer per zondag. Later, toen ik met mijn eerste vrouw was getrouwd, ging ik nog zo nu en dan. Maar sinds haar dood heb ik met de gewoonte gebroken.

Er komt beweging in de banken om mij heen. Het orgel speelt weer.

Gekuch, gemurmel. Een zwartfluwelen zak met houten handvatten wordt doorgegeven. Maar ik geef het ding aan mijn buurvrouw zonder er iets in te doen. Want ik heb hier toch niets te zoeken?

Dan is het weer stil. De voorganger staat op. Ik zie zijn zwarte toga en het wit voor zijn borst. Als hij zijn armen beweegt, wapperen de wijde mouwen. Hij zet zijn bril af en begint te spreken. Monotoon, nu en dan met stemverheffing, docerend.

Ik zak weg in mijn gedachten. Een kerk, uitgerekend een kerk. Dat is me nog niet eerder overkomen. Al die keren dat ik tot mezelf kwam op een plek waar ik niet naartoe was gegaan, het waren even zo vele verrassingen. Maar in een kerk heb ik mezelf nog niet eerder teruggevonden. Ja, het wordt inderdaad de hoogste tijd om naar een dokter te gaan. Zodra die dominee uitgesproken is, zal ik me melden bij de weekeindarts.

De laatste weken droom ik weer zo vreemd. Natuurlijk moet je niet geloven wat je droomt. Het is allemaal onzin. Maar toch kan ik er van streek van raken, want ze zijn bijzonder levensecht, die dromen. Sommige

mensen dromen in zwart-wit. Maar dromen in kleur, zoals ik, dat is iets anders. Vannacht nog had ik zo'n kleurendroom. Ik was in het huis waar ik met mijn eerste vrouw heb gewoond. Eva, zo heette zij, was er ook, maar dat wist ik niet. Ik liep hand in hand met een vriendin naar de slaapkamer. We lachten en waren opgewonden. Mijn vriendin leek in niets op Eva, die klein en mollig was. Zij was lang, had kort haar en – dat viel mij op – lange armen. Ja, die lange, dunne armen herinner ik mij. Het was niet duidelijk hoe en waar ik haar had ontmoet. Ze was er gewoon. Vreemd, in een huis waar ik al lang niet meer woonde. Maar opeens zag ik iets bewegen. Toen ik goed keek ontdekte ik mijn vrouw Eva die mij vanuit een andere hoek van de kamer aankeek. In het licht van de toilettafellampjes zag ik haar. En ik werd bang. Eva zou mijn bedgenote zien. Dat kon ik niet toestaan. Intussen lag het meisje met een dromerige blik naast mij. Het was voorbij. Ik deed mijn bedlampje aan en kuste haar. In mijn ooghoeken zag ik weer de hoek van de kamer waar Eva had gestaan. Maar zij was weg. We kleedden ons aan. Bij de deur reikte ik haar het bruin leren jasje en een rood zijden sjaaltje aan. Even later liepen we door de zonovergoten stad. Ik zag Eva niet meer, maar ik voelde haar aanwezigheid.

Het meisje en ik omhelsden elkaar. Ik hield haar vast, intens en langdurig. Daarna was ik alleen, want zij was bleek geworden en op de grond gevallen. Eva vergezelde mij de verdere wandeling door de verlaten straten.

Merkwaardige droom, bedenk ik. Want Eva is immers al twee jaar dood. Maar wat doe ik in 's hemelsnaam in deze kerk? Het is toch merkwaardig dat ik niet weet hoe ik hier ben gekomen. En intussen praat die dominee maar door. Hij heeft het over gerechtigheid.

Gerechtigheid!

Ik walg van dat woord. Noem je het gerechtigheid als je je vrouw in een trapportaal ziet liggen? Als haar hoofd op een onnatuurlijke manier scheef is gedraaid? Het was nota bene op de dag dat wij twee jaar waren getrouwd. Natuurlijk ben ik direct na Eva's dood verhuisd. Ik kon in dat huis niet meer zijn. Want telkens als ik in de buurt van de trap kwam gingen mijn handen trillen en kreeg ik hartkloppingen. En 's nachts als ik alleen in ons bed lag zag ik haar vallen. Mijn Eva, voorover tuimelend, overslaand met haar korte lichaam. Alsof het iedere seconde opnieuw gebeurde.

Vreemde dromen heb ik vaker gehad. Ik zal ze straks aan de dokter vertellen. Was die dominee maar niet zo lang van stof. Eigenlijk ben ik

bang dat ik overspannen ben geraakt. Ik heb in de afgelopen periode zo hard gewerkt, dat de opgestapelde achterstand helemaal is weggewerkt. Tot tevredenheid van mijn chef, natuurlijk. Het zal wel een reactie zijn op de moeilijke weken die ik achter de rug heb. Het verdriet en de drukte rondom het overlijden van mijn tweede vrouw.

De dominee maakt aanstalten om zijn preek te beëindigen. Hij werkt naar een climax toe. Zijn ogen schieten vuur, zijn armen maaieren door de lucht. Hij roept uit dat wij dankbaarheid hebben te tonen voor elke dag die ons op deze aarde wordt gegeven.

Ik ben het met hem eens. Iedereen die een droevig verlies heeft geleden zal het met hem eens zijn. Patricia heette zij, mijn tweede vrouw. Wij kenden elkaar al toen Eva overleed. Niet lang daarna zijn we getrouwd. Dat maakte het voor mij gemakkelijker om Eva te vergeten. We woonden in een comfortabele flat, dichtbij het recreatiemeer. We hadden een prachtig uitzicht, zo verleidelijk, dat wij ons telkens weer naar het water lieten lokken. Steeds vaker waren wij er te vinden. Maar op een avond vond ik Patricia. Zij lag voorover in het ondiepe water. Omdat het al donker was herkende ik haar eerst niet. Maar zij was het wel degelijk. Sinds die fatale avond, nu twee maanden geleden, heb ik weer last van angstige dromen.

De voorganger is klaar met zijn preek. Hij gaat zitten, zodat ik hem niet meer kan zien. Orgelspel vult de ruimte. Opeens beginnen alle mensen om mij heen te zingen. Het klinkt mij in de oren als een muzikaal fossiel, een versteend overblijfsel uit een ver verleden.

Ik droomde vaak van Patricia. Terwijl zij in het water spartelde keek zij mij met haar verbaasde blik aan. Zoals ze kon kijken, alsof ze mij niet begreep. Dat kwam vaak voor. Blijkbaar ben ik voor anderen moeilijk te doorgronden. Na haar dood heb ik me op een gegeven moment voorgenomen om geen vaste relatie met een vrouw meer aan te gaan. Want ik heb geen geluk met vrouwen. Het dromen is sindsdien weer minder.

Nu ik hier eenmaal ben, zal ik de kerkdienst moeten uitzitten. Kerkbezoek zal me wel geen kwaad doen. Als klein jongetje was ik er kind aan huis. Met mijn moeder, die altijd als een wraakgodin naast mij zat en me nu en dan van opzij kwaadaardig aankeek. Mijn moeder. Wat zou zij zeggen, als ze mij hier kon zien? Ze zou vast en zeker een sarcastische opmerking hebben gemaakt. Om mij te kwetsen. Zo lang ik haar kende heeft ze mij geminacht. Een vader heb ik nooit gekend. Alleen maar een moeder, die mij heel mijn jeugd kleineerde en pestte, alsof het mijn schuld was dat ik

in haar verwekt ben. Mijn vader was een slecht mens, heeft ze eens gezegd. Misschien lijk ik wel op hem.

Al die lange jaren heeft mijn moeder geveit op alles wat ik deed. Ze kraakte af wat ik presteerde of bereikte, terwijl zij zelf haar heil zocht in de alcohol. Op het laatst verslond ze liters van het sterkste spul. Vlak voordat haar lever het begaf kon ze nog slechts met een dubbele tong op mij schelden. Ik kreeg er zenuwachtige lachstuiptjes van. Ik heb haar zien doodgaan – sterven is daarvoor het woord niet! – onder helse pijn. Haar laatste woord was een vloek aan het adres van de beroerde wereld, die haar als een kwaadaardig gezwel liet afsterven.

We staan nu. Alle mensen om mij heen en ik hebben het hoofd gebogen. De voorganger spreidt zijn armen boven de menigte, terwijl hij op eerbiedige toon de formules uitspreekt. Ik gedraag me alsof mijn moeder nog steeds naast mij staat: dociel en onderworpen aan het mystieke gezag van de geestelijke boven ons. Heel mijn leven ben ik al onderworpen. Onderworpen aan de vrouwen in mijn leven. Aan mijn moeder, die met mij speelde zoals een kat met een half dode muis. Aan Eva met haar geringschattende glimlach. Die mij uitlachte als ik onhandig deed, als ik serviesgoed brak of mezelf in de vingers sneed. En onderworpen aan Patricia die mijn prestaties in bed maar matig vond en mij daar weinig subtiel op placht te wijzen. Niet zozeer beschuldigend, maar meer als het vaststellen van een onweerlegbaar feit.

Gerechtigheid.

Merkwaardig woord. Merkweldig dat ik juist hier en nu, terwijl mijn hoofd gebogen is, aan hen moet denken. Fascinerende gedachte dat zij niet meer leven, terwijl ik...

De dienst is afgelopen. Ik schuifel mee door het gangpad tussen de banken naar de uitgang. Ben ik hier ook langsgesproken toen ik naar binnen kwam? Ik heb er geen idee van. Er is een kloof in mijn geheugen. Mijn laatste herinnering was een avond, zaterdagavond. Ik slenterde door het centrum van de stad. Dronk een paar whisky's in een kroeg, praatte met wat mensen. En daarna niets meer, totdat ik hier bleek te zijn en luisterde naar gedragen woorden over gerechtigheid.

Een paar meter voor mij is de buitendeur. Fel zonlicht schijnt mij tegemoet. Ik ben bijna buiten. Plotseling stagneert de mensenstroom. Er gonst een opgewonden geroezemoes door de menigte. Een vrouw, hoor ik iemand zeggen. Daar, in de bosjes, fluistert een ander. Als ik buiten kom zie ik een ambulance voor de ingang van de kerk staan. Twee broeders lopen met een draagbaar in de richting van de struiken. Zij banen zich een

weg naar het lichaam dat daar ligt. Ik zie dat zij een vrouw in een bruin leren jasje op het canvas leggen. Vlak voordat het gezicht wordt afgedekt herken ik het korte haar en de gelaatstreken van het meisje uit mijn droom, waarvan ik zelfs de naam niet ken. Haar gezicht is verwrongen in een grijns, haar lippen zijn gezwollen. Ik kijk vragend omhoog. Eva? Terwijl ik het kerkplein af loop tril ik over heel mijn lichaam. Ik tast in de rechterzak van mijn jasje om een sigaret te pakken. Misschien kan nicotine mij tot rust brengen. Het pakje sigaretten en mijn aansteker zitten er niet in. Maar mijn hand houdt wel een ander voorwerp vast. Een rood zijden sjaaltje.

Nu is de maat vol, zeg ik tegen mezelf. Ik moet zo snel mogelijk naar een dokter. Het is de hoogste tijd dat ik van die vreemde dromen word verlost.

Recht

Jacob dronk van zijn rumcola, verscholen achter een vaasje met kunstbloemen en een morsig, bruin gordijn. Zijn hartslag was weer normaal toen hij naar buiten keek, naar de fletspaarse neonletters 'Rabat' op de gevel van het hotel aan de overkant van de straat. Een naam voor Marokkaanse uitbaters, nieuwe Nederlanders.

'Geef me d'r nog een, dame', riep hij door de zaak. Maar de royale serveerster reageerde niet.

'Krijg nou wat,' riep ze. 'D'r is wat loos aan de overkant.' Ze holde het café uit, de meeste drinkgasten achter haar aan om uit de eerste hand informatie te krijgen. Het was hem om het even, want nieuwsgierig naar wat de gemoederen op straat bezig hield was hij niet. Hij wist het al lang.

'Ik verbaas me er elke keer weer over', zei inspecteur Van Muylwijk, 'waar al dat volk in zo weinig tijd vandaan komt. Of ze het ruiken'.

'Vliegen en stront', vond zijn collega Gram. 'Smerigheid trekt mensen'.

Als fanatieke supporter van de plaatselijke eredivisieclub vond hij de term smerigheid in dit verband meer dan op zijn plaats.

'En natuurlijk doordat het daarnet op televisie is geweest.' De redactie had kans gezien om de onverwachte dood van voetballer Kruipert nog net in het Acht Uur Journaal te krijgen. De politiewoordvoerder wist te melden dat de jongste sterspeler van de club dood was aangetroffen in een Amsterdams hotel. De politie houdt een misdrijf voor mogelijk, maar tast verder nog in het duister.

Dat zeggen ze altijd. Zelfs als er, zoals in dit geval, een flinke handelsvoorraad wit poeder op de plaats van het misdrijf is gevonden.

Verstopt in een stapel Belgische kranten, nota bene.

'Ik mocht die Kruipert niet zo,' zei Gram. 'Te jong, te veel vrouwen, te zwaar geleefd. Te vaak betrokken bij akkefietjes die net niet bewezen konden worden. Maar dat hij ook in cocaïne deed...'

Grams drugsfilosofie was van een grote eenvoud. XTC-pillen en softdrugs waren er voor jongeren. Cocaïne was er voor beursyuppen, voor over het paard getilde voetballers en andere rijkaards. Heroïne was er voor de gewone sterveling en die ging er rechtstreeks van naar de knoppen. Hij had het al te vaak gezien.

'Oké, oké,' riep Van Muylwijk, 'maar jeminee, wat een voetballer!' Hij kon het nog niet bevatten.

Kruipert is dood, en verder geen mededelingen, had de politie besloten.

Geen woord over de gevonden harddrugs en ook niets over de onbeholpen

poging van de daders om het op zelfmoord te laten lijken. De strop om de nek van de voetballer was beslist niet de doodsoorzaak geweest. Dat had de politiearts al na een vluchtig onderzoek kunnen vaststellen. Nee, het verbrijzelde strottenhoofd en de gezwollen tong die duidde op verstikking, dat waren medisch gezien de echte aanwijzingen. En verder moest de recherche het wat hem betreft maar uitzoeken.

Van Muylwijk kreeg nog die zelfde avond twaalf collega's toegewezen om een opsporingsteam te vormen. Want de dood van een topvoetballer betekende publiciteit en publiciteit betekende prioriteit. Zo werkt dat bij justitie.

De voorzitter van de club liet zich om half tien naar het hoofdbureau rijden.

'Het is niet onmogelijk dat de moord iets met voetballen te maken heeft,' was zijn mening. 'Het zou niet voor het eerst zijn dat een speler wordt omgekocht om tegen de lat of net naast te schieten als het er op aankomt. Maar een halve kilo cocaïne...'

'En bovendien verpakt in Belgische kranten.' Gram veerde op.

'Nederland-België, over twee weken.'

'Omkopen voor zo'n bedrag? Voor de verkoopwaarde van dat spul zet je een villa neer,' bromde Van Muylwijk. 'En hou België er alsjeblieft buiten, want voor we het weten zitten we godbetert in een kinderpornozaak.'

'Maar toch,' zei de voorzitter, 'Kruipert zou wel opgesteld worden, als invaller voor Kraaikamp.' Voor hem was de zaak helder.

'Alleen de gedachte aan omkoping al,' riep hij uit. 'Dat is slecht voor de club en voor het hele betaalde voetbal. Als je het mij vraagt, meneer de inspecteur, moeten we Kruipert maar publicitair offeren. Voor de buitenwereld is hij gewoon ontspoord. Het succes is hem naar het hoofd gestegen. De moord heeft niets met voetbal van doen. Tenslotte heeft hij ook al een strafblad met twee verkeersdelicten. Hij is gezwicht voor het grote geld, naïef, in handen gevallen van de grote jongens. Bedenk maar iets dat hem uiteindelijk de kop heeft gekost.'

De politie doet verder geen mededelingen, aldus het Journaal.

Voorafgaand aan de wedstrijd Nederland-België werd een minuut stilte gehouden ter nagedachtenis aan Kruipert, het jonge supertalent dat zo gewelddadig aan zijn eind was gekomen. Zelfs de meeste supporters waren stil. Sportjournalisten hadden geschreven over de noodzaak van een betere persoonlijke begeleiding van zulke jonge spelers, die al voor hun twintigste multimiljonair waren en die zo gemakkelijk onder invloed

van kwade elementen konden komen. Maar goed, Kruipert was dood. De merkwaardige omstandigheden rondom zijn overlijden zouden wel nooit helemaal worden opgehelderd. De daders werden een onbepaald ‘men’ genoemd. Misschien was het wel de maffia geweest, of de hoofdstedelijke drugscene, wie zal het zeggen. Wie sprak er trouwens nog over een dader? Zulke dingen gebeuren nu eenmaal. Voetballend Nederland was al lang niet meer gewend om bij geweld al te veel over oorzaken en daders na te denken. De club was nog bijna ongeslagen in het internationale voetbal. Yes!

Lui hing hij achterover op de bank en keek naar de wedstrijd. Hij zag de trainer nerveus een sigaret vertrappen en de doelman een traan wegpinken. Hij keek naar zijn vrouw tegenover hem, die nooit meer de oude was geworden sinds...

Op dit moment echter keek zij helder uit haar ogen.

‘Soms denk ik wel eens dat er toch nog een soort gerechtigheid bestaat, Jacob.’

‘Ik geloof dat ik je begrijp, Ingrid.’

‘Hij is dood.’

‘Ja.’

Zijn gedachten zwierven weg naar de achterbuurt in het centrum van de stad, naar het verlopen hotel Rabat, waar hij de jonge Kruipert had opgezocht. Het krakende bot onder zijn duimen, het touw en de lamp die niet stevig genoeg bleek om hem aan op te hangen. Wat kon het schelen. De simpele klimpartij naar het balkon van een verdieping lager... Zij hoorden samen de housedreun boven, waarin hun dochter van veertien probeerde vergetelheid te zoeken en te ontsnappen aan de traumatische herinnering. Een party bij Kruipert & Friends. Vier kerels, één meisje. Abortus geslaagd. Slachtoffer levenslang beschadigd. Er was toch meer relatie met België dan de politie vermoedde. Verdomme, dacht hij, dat had ik moeten weten, van die cocaïne.

Modern gedoe

Ze waren onderweg naar hun vakantiebestemming. Het was pas zeven uur in de ochtend, maar ze hadden al bijna twee uur rijden en een wachttijd van drie kwartier achter de rug. Nu zaten ze daarvan uit te rusten aan boord van de veerboot die hen op dit vroege uur van Hoek van Holland naar Harwich zou brengen. De auto stond veilig afgesloten in het ruim van het schip. Voor hen op de formica tafel, direct achter de grote panoramaramen, stond een dampende kop koffie, die de man tegen een schandalig hoge prijs had bemachtigd in één van de vier restaurants die aan boord waren.

Al maanden geleden waren de plannen voor deze vakantie gemaakt. Ze wilden niet met de grote massa mee naar het zuiden. Ze gaven ook niet zo om de zuidelijke warmte. Ze wilden iets zien. Natuur, cultuur. Engeland was het geworden, niet goedkoop, maar veelbelovend.

‘Zo’, sprak zijn vrouw tevreden, ‘de eerste etappe zit erop’.

‘Zo is het maar net,’ antwoordde hij.

Ze keken om zich heen over het passagiersdek. Daar waren ook de bars en restaurants. De ruimte was gevuld met tafels en stoelen, waar honderden mensen zaten. Hier en daar hingen televisieschermen en monitoren. Passagiers liepen heen en weer, er klonk muziek uit honderd luidsprekers en een stem riep op gezette tijden iets om. Vier en een half uur hier in deze heksenketel moeten vermaken.

‘Een paar uurtjes rust zal me goed doen. We moeten aan de overkant nog uren rijden.’ De vrouw nam een slokje van haar dure koffie, maakte het zich gemakkelijk in haar stoel en deed een boek open om te gaan lezen.

De man zakte achterover en deed zijn ogen dicht.

Maar van rust zou er voorlopig niet veel komen.

‘Goedemorgen mijnheer, mevrouw.’

Een jonge vrouw maakte aanstalten om de naastgelegen tafel en stoelen in bezit te nemen. Ze stalde een vol beladen wandelwagentje in het looppad en liet een grote rugzak van haar schouders op één van de stoelen glijden. In het wagentje zat een meisje van een jaar of vier met grote blauwe ogen naar hen te kijken.

‘Goedemorgen’.

‘Good morning,’ zei het meisje.

De veerboot, een grote catamaran, was intussen op volle zee en ook op volle snelheid. De zee leek vanaf hun hoge zitplaatsen spiegelglad.

Toen hun nieuwe buurvrouw zich eenmaal had geïnstalleerd, deed ze limonade in een tuitbeker en gaf die het kind te drinken. Toen zocht ze met haar blik die van de vrouw aan het tafeltje naast haar.

‘Zou u het erg vinden als ik even...?’ vroeg ze, terwijl ze in de richting van de toiletten wees. Ze sprak met een Engels accent.

De vrouw keek op uit haar boek.

‘Natuurlijk niet,’ zei ze vriendelijk. ‘Wij passen wel even op.’

‘Dat is heel vriendelijk van u,’ antwoordde de jonge vrouw beleefd, beleefd op de Engelse manier. En ze verdween.

Het meisje keek haar moeder even na en legde zich neer bij het vertrek van haar moeder. Ze maakte tenminste geen aanstalten om een scène te maken.

‘Ik heet Marjorie,’ zei ze. ‘En wij gaan naar Engeland’. Het kind sprak accentloos Nederlands.

‘Zo, zo,’ sprak de vrouw. ‘Wij gaan ook naar Engeland.’

‘Logisch,’ zei de man, die zijn ogen intussen weer open had, ‘iedereen op deze boot gaat naar Engeland.’ Hij moest er zelf een beetje om lachen.

Het meisje keek hem wijsneuzerig aan.

‘But you don’t go to Daddy’, antwoordde ze ernstig. Ze bleek ook accentloos Engels te spreken.

‘Nee, dat klopt. Ik ga niet naar mijn vader.’

Het meisje dacht even na, schudde toen haar hoofd en zei: ‘Ik ga ook niet naar mijn vader, ik ga naar Daddy.’ Toen viel ze zichzelf in de rede, alsof ze opeens iets bedacht, en vroeg: ‘Hoe heten jullie?’

De man en de vrouw keken elkaar aan en vroegen elkaar zonder woorden wat ze met dit kind aanmoesten. ‘Laten we het spelletje maar meespelen,’ zeiden hun blikken.

‘Ik heet Willem en dat is Annie.’

‘En waar wonen jullie?’

‘In de buurt van Nijmegen. Weet je waar dat is?’

Het meisje dacht weer even na, keek hen met haar grote ogen trouwhartig aan, en zei: ‘Nee, maar dat is niet erg hoor. Mijn vader woont in Rotterdam. Mag ik bij jou op schoot zitten?’

Ze wachtte niet op antwoord maar klom uit haar wagentje over de knieën van de man heen en nestelde zich bij de vrouw op schoot, dicht bij het raam. In de verte zag ze een ander schip, dat haar een tijdje bezig hield.

‘Marjorie?’

‘Ja?’

De man aarzelde even, alsof hij het niet goed durfde te vragen.

‘Waar woont jouw Daddy?’

‘My Daddy lives in Stratford upon Avon, daar gaan we naartoe.’

Heb jij dan twee vaders, wilde hij vragen. Maar hij kreeg niet de kans, want de jonge vrouw kwam er weer aan. Ze lachte opgelucht toen ze het meisje bij de vrouw op schoot zag zitten.

‘Ah, ik zie dat u al kennis hebt gemaakt.’

‘Ja zeker,’ zei de man opgewekt, ‘wij hebben Marjorie al een beetje leren kennen. Ik hoor dat u naar Stratford upon Avon gaat.’

‘Dat klopt,’ antwoordde ze. ‘Op vakantie. Dat is vanaf Harwich ongeveer twee en een half uur rijden, dat wil zeggen, als er geen file staat op de rondweg om Londen. Gaat u ook op vakantie?’

‘Wij gaan twee weken rondtrekken in Cornwall en Devon,’ mengde de vrouw zich in het gesprek.

‘Daar is het heel mooi,’ was haar reactie. Toen pakte ze de hand van het meisje. ‘Marjory, come on, we’re going for a walk.’

Het meisje klom van de vrouw af en huppelde met haar moeder mee het grote schip op.

Gedurende de rest van de overtocht lazen de man en de vrouw in hun boek, praatten een beetje, liepen een rondje en zagen de jonge vrouw en het kind zo nu en dan langs komen.

Toen de steward had omgeroepen dat iedereen naar het autodek moest gaan, bleek dat ze bij dezelfde toegangsdeur stonden te wachten. Daarna bleek dat hun auto’s niet ver van elkaar stonden. De man hielp de jonge vrouw galant met het inladen van het wagentje. Ze groetten elkaar en reden de veerboot af. De douane deed het rustig aan. Na bijna een half uur reden de man en de vrouw het terrein van de veerhaven af.

Het was altijd weer even wennen aan het linksrijdende verkeer, daar in Engeland. Maar na vijf minuten en na het nemen van drie rotondes de verkeerde kant om was hij er weer helemaal in. Ze hadden een uur of zes, zeven rijden voor de boeg. Hij ontspande zich langzaam. Tenslotte was het vakantie.

Maar nog geen tien minuten later zag de man een bekende auto met een Nederlands kenteken langs de weg staan. ‘Dat is toch die jonge moeder?’ vroeg zijn vrouw op hetzelfde moment. En hij kon nog precies op tijd remmen om voor de andere auto op de parkeerstrook tot stilstand te komen. De jonge vrouw leunde tegen haar auto, die uitnodigend met de motorkap open stond, en rookte een sigaret. Het meisje zat in de grasberm. Toen ze uitstapten, bleek achter het stuur een tweede jonge vrouw te zitten. Zij draaide vergeefs aan de contactsleutel.

‘Broken down,’ riep ze naar buiten.

‘Dag Marjorie,’ zei de man vrolijk tegen het kind. Want tenslotte kenden ze elkaar al.

‘Dag Willem,’ antwoordde het meisje prompt, tot grote verbazing van de jonge vrouw. Die wilde er een opmerking over maken, maar de man was haar voor.

‘Kunnen we misschien helpen?’ vroeg hij. ‘Het lijkt erop dat u pech heeft.’

‘Wat ontzettend aardig van u,’ zei ze met haar zware accent. ‘O, mag ik u voorstellen, mijn vriendin Marlies.’

‘Willem.’

‘Annie, aangenaam.’

De man keek van de ene vrouw naar de andere en toen naar zijn eigen vrouw. Het viel hem op dat beide jonge vrouwen dezelfde ringen droegen.

‘We moeten Daddy bellen, mamma’ zei Marjorie.

‘En ook pappa,’ vulde Marlies in onberispelijk Nederlands aan, ‘met de mededeling dat zijn auto het heeft begeven.’ Toen keek ze hoopvol naar Willem.

‘U zou ons een groot plezier doen als u een mobiele telefoon zou hebben, zodat we een paar mensen kunnen bellen. Willem stak zijn duim in de lucht, liep naar zijn auto en kwam terug met zijn iPhone die hij aan Marlies gaf.

‘Uw dochtertje is goed bij de tijd,’ merkte hij op.

‘O, maar Marjorie is niet mijn dochter,’ zei Marlies, ‘ze is van Jacky.’ Ze wees naar de vrouw die ze op de boot hadden ontmoet. ‘Maar u hebt gelijk, Marjorie is pienter voor haar leeftijd.’

Toen kon de man zich niet meer inhouden.

‘Neemt u mij niet kwalijk, hoor’ begon hij, ‘en sorry dat ik zo indiscreet ben, maar Marjorie zei toch mamma tegen u?’

‘Willem, hou je in,’ siste zijn vrouw.

Maar Marlies maakte er geen punt van. ‘Geeft niet, ik snap best dat het ingewikkeld lijkt. Maar het is heel eenvoudig, hoor. Jacky en ik zijn allebei getrouwd geweest en nu zijn we samen. Marjorie heeft dus twee moeders en twee vaders. Maar daar zit ze geen moment mee.’

Nog uren later, toen ze al ter hoogte van Wiltshire waren en in de verte Stonehenge zagen liggen, kon de man zijn verwondering niet op.

‘Het is toch wat,’ zei hij tegen zijn vrouw, ‘dat kind groeit op met twee moeders, heeft een vader in Engeland,’ (‘een Daddy’, verbeterde zijn

vrouw) en een vader in Nederland en ze is ook nog eens tweetalig. Dat is toch wonderlijk?’ Hij schudde zijn hoofd.

‘Ach,’ zei zijn vrouw nuchter, ‘ze leeft gewoon in een verrijkte opvoedingsomgeving. Dat moet kunnen, vind ik.’

De man keek zijn vrouw vol verbazing aan vanwege deze onverwachte tolerantie. Hij bracht het niet meer ter sprake. Maar elke keer als hij in die vakantie een blond meisje met blauwe ogen zag, moest hij aan Marjorie denken met haar twee moeders en twee vaders, en schudde hij zijn hoofd.

‘Modern gedoe,’ bromde hij dan voor zich uit.

Oud worden

We waren die zondag toevallig allebei vrij. Normaal gesproken werkte ik regelmatig in het weekeinde, en dat gold ook voor mijn levenspartner. Maar het is wel eens aardig om een dag helemaal niets te moeten. 's Morgens wat langer in bed, kalm aan koffie drinken, douchen, aankleden. En voor je het weet is het elf uur. Het was zondag, middenzomer en mooi weer, en met de lange dag nog voor ons besloten we iets leuks te gaan doen.

Aangezien we allebei van planten houden, moest het een bezoek aan een tuin worden. Via het Internet vonden we de tuin van een kwekerij in Twente. Een enorme siertuin die niet alleen open was, maar waar je ook nog kon komen zonder in de verkeersellende van een vakantieweekende te verzeilen.

Goedgemutst reden we dus drie kwartier in noordoostelijke richting, waarna we in het buitengebied van het plaatsje Borne het doel van onze tocht vonden. We stonden geduldig in de rij voor toegangskaartjes, want er waren meer mensen op het idee gekomen om deze tuin te bezoeken. Uiteindelijk passeerden we het toegangshek. Niets kon onze rustige zondag meer in de weg staan.

Hand in hand liepen we over de paadjes die kronkelend beetje bij beetje de tuin onthulden. We kwamen ogen te kort. Aan weerszijden stonden nu eens hoge struiken, grassen en metershoge rietstengels. Dan weer kwam je door een rijk en slordig groeiende cottagetuin. Soms liep je onder een pergola door, waar overdadig bloeiende en geurende kamperfoelie van afhing. Dan weer leek het een bospad waar we overheen liepen. Na iedere bocht was er wel een verrassing: een plotseling uitzicht op een strakke, formele tuin met buxushaagjes en rozen of een bruggetje waarmee je over een weelderig begroeide vijver kon lopen. We stonden regelmatig stil om rond te kijken, of hingen over een brugleuning en keken naar grote karpers die loom met hun rugvinnen en brede bekken het wateroppervlak doorsneden. Ondanks de vele bezoekers maakte de tuin geen volle indruk. Na een halfuur slenteren en genieten bereikten we een grote, open ruimte met een reusachtige centrale vijver, die werd omzoomd door rijk bloeiende borders. De dag was op zijn warmst en wij waren aan een rustpauze toe. Mijn partner sjouwde tenslotte niet voor niets een paar pakjes warm geworden druivensap en een stuk of wat Liga's mee in haar rugzak. In het midden van dit deel van de tuin, op een soort schiereiland in de vijver, was een zomerhuis gebouwd met daaraan vast een

Victoriaans aandoende serre. Wij liepen er tegelijk op af en lieten ons zakken op een bankje dat nog vrij was.

Een ouder koppel, dat overduidelijk een echtpaar was, zat uit te rusten op een bankje schuin tegenover ons. De man maakte een afgetobde en verschrompelde indruk. Hij droeg een broek die betere tijden had gekend en een lichtblauw overhemd met opgerolde mouwen. Op zijn hoofd stond een pet. Een haast stereotype boer in ruste.

Zijn vrouw daarentegen zag eruit als een dame. Zij had een strakke blauwe rok aan die tot haar knieën kwam en een hedendaags T-shirt met een hippe print erop. Haar grijze haar was zorgvuldig gekapt en voorzien van een kunstmatige lichtblauwe glans. Kennelijk waren ze blij dat ze een praatje konden maken.

‘Tjonge, wat is het warm,’ zei de vrouw. ‘Vanmorgen dacht ik nog dat er onweer zou komen, maar nee hoor. De natuur is daar anders wel aan toe.’ Een gesprek begin je doorgaans over het weer. En zij had het tegen ons. We konden er niet omheen. Het viel me op dat zij dialectloos Nederlands sprak. Geen boerenechtpaar dus, luidde mijn oordeel.

‘Nou,’ antwoordde mijn partner, ‘volgens mij regent het intussen in het westen van het land al. De nattigheid zal hier vanavond ook wel komen’. Zij is vriendelijk van aard en altijd genegen om antwoord te geven. Ik voegde eraan toe: ‘Nou, van mij mag het ook. Maar wel graag als ik al in bed lig.’

We waren allemaal weer een poosje stil.

‘Bent u op vakantie?’ vroeg mijn partner.

De vrouw glimlachte. Gelet op die glimlach moest ze in haar jongere jaren heel mooi zijn geweest.

‘Ach meneer,’ zei ze, ‘wij hebben continu vakantie. Op onze leeftijd is er geen verschil meer tussen de dagen. Toen mijn man nog werkte, toen gingen we op vakantie naar alle hoeken van de wereld. China, Japan, De Verenigde Staten, Zuid-Amerika. Noem het maar op, en wij zijn er geweest. Maar sinds hij met emeritaat is, hebben we er geen behoefte meer aan. Gaan we naar Borne. Ha, ha.’

Ik dacht: met emeritaat? Dan moet hij dominee zijn. Geen boer dus.

Verkeerd vooroordeel.

Mijn partner zei: ‘Maar u trekt er in ieder geval nog op uit. Want, met alle respect, u lijkt me niet meer de jongsten.’

De vrouw glimlachte weer die mooie glimlach. Ze seinde met een veelbetekenende blik naar de deuropening van het zomerhuis. Ik zag nu dat daar een rollator om de hoek stond geparkeerd.

‘Zolang het nog gaat, ja, zo lang blijven we er samen nog op uit trekken. Weet u, we zijn nu nog samen. Al meer dan vijftig jaar. Mijn man is eenennegentig, moet u weten, en ik ben zevenentachtig.’ Ze keek met een haast verliefde blik naar haar man. ‘Misschien duurt dat niet zo lang meer. En dan moeten we er toch alles hebben uitgesleept wat er in zit. Vindt u ook niet?’

Plotseling kwam haar echtgenoot omhoog uit zijn ingezakte houding. Hij ging rechtop zitten, alsof hij een zaal toesprak. Zijn ogen begonnen te glimmen.

‘De vraag is,’ zei hij, ‘of het wel is toegestaan.’ Hij sprak beschaafd, bij het deftige af. ‘De Hoge Raad heeft bepaald, dat de fabriekshal niet afgebroken behoefde te worden. De bouwvergunning moest alsnog worden verleend! Arrest van 28 juni 1963, Van Brakel versus de gemeente Hendrik Ido Ambacht.’ Na deze verklaring verdween het licht weer uit zijn ogen en verviel hij in lethargie.

‘Karel, je hebt waarschijnlijk groot gelijk,’ antwoordde zijn vrouw. ‘Maar was het niet de gemeente Ridderkerk?’

De man reageerde niet.

‘Tja,’ zei ze in onze richting, ‘dat is de gedachtewereld van een Alzheimer patiënt. Karel, mijn man, was hoogleraar staatsrecht. Hij was echt goed in zijn vak. Maar ja, zijn hersens zijn verweekt. Er is niets meer van over.’

‘Nou,’ merkte ik op, nadat ik mijn verbazing vakkundig had gecamoufleerd, ‘kennelijk kent hij de jurisprudentie nog van buiten.’ Mijn partner merkte op: ‘Tragisch toch, dat zo’n knappe man...’ Ze maakte haar zin niet af.

‘Och,’ zei de vrouw, ‘het is maar hoe je het ziet. In de periode dat hij zich bewust was van zijn achteruitgang was het heel erg. Maar nu is hij eigenlijk best gelukkig. Hij is ervan overtuigd dat hij zijn hele leven veehouder is geweest. Toen ik hem pas leerde kennen, was dat een droom van hem. Eigenlijk is het wel humor dat zijn droom alsnog uitkomt. Alleen komt er zo nu en dan iets van zijn echte oude vak boven.’

Ik dacht: toch niet helemaal een vooroordeel, dus!

Er viel een lange pauze in het gesprek. Ik merkte dat mijn partner, net als ik trouwens, geen reactie wist te bedenken op zoveel positieve berusting.

‘Prachtig, een tuin als deze,’ begon ik, om van onderwerp te veranderen. We hoefden dan wel niet per se te praten, maar deze stilte was toch storend. De vrouw dook in haar tas, haalde een zakdoekje tevoorschijn en bette haar ogen.

‘Weet u,’ zei ze zacht, ‘ik zal hier binnenkort niet meer van kunnen genieten. Mijn krachten beginnen mij in de steek te laten.’ Ze keek mij tersluiks aan, niet wetend hoe ik zou reageren.

‘U ziet er anders nog heel goed uit, hoor,’ merkte mijn partner op.

‘Jawel, maar ik lijd aan een spierziekte. Progressief. Onomkeerbaar.’

Opnieuw viel er een stilte. Inderdaad, hoe reageer je in ’s hemelsnaam op een dergelijke uitlating?

‘Heeft de dokter u een prognose gegeven?’ vroeg ik.

‘Ik ben zelf arts, ziet u. Natuurlijk niet meer praktiserend, maar ik weet precies hoe het er met mij voor staat. Ik geef mezelf nog een jaar, anderhalf misschien, waarvan het allergrootste deel liggend op bed.’ Ze zuchtte licht. ‘En hoe moet het dan met Karel? Want die is zo gezond als een vis. Die wordt honderd.’

Mijn partner en ik keken elkaar aan. We wisten werkelijk niets te zeggen.

Nadat we afscheid hadden genomen van het bejaarde echtpaar, vervolgden we onze tocht door de tuin. Maar de tuin was anders dan op de heenweg. Het leek ook wel alsof de zon een ander licht gaf. En misschien was dat ook wel zo, want in de verte begonnen boven de cumuluswolken grijze donderkoppen te verschijnen.

Zwijgend liepen we een tijdje over de paden, tussen de borders en langs de struiken. Maar onze vrije zondag had een andere dimensie gekregen.

Toen we op de terugweg moesten wachten voor een dichte brug, zei mijn partner: ‘Oud worden lijkt me absoluut niet leuk.’

Ik dacht: dat hangt ervan af hóe, maar ik zei niets.

Ze vervolgde: ‘En ik weet zo gauw niet wat er nou beroerder is, wanneer je lichaam je bij je volle verstand in de steek laat, of als je onderduikt in een gelukzalige onwetendheid.’

We keken elkaar in de ogen en vervolgens naar de lucht, waar donkere wolken dreigend samenklonterden. Nog tijd genoeg om over na te denken. We waren pas veertig.

Het einde

Mijn dienst was voorbij. Het was even over elf, het nieuws op de radio was afgelopen en ik zette het apparaat uit. In mijn kantoortje was het stil, op het zachte zoemen van de computer na. In de verte, uit de fabriek, klonk het vertrouwde geluid van de machines. Nu nog wel. Over een paar weken zou het verstommen.

‘Môge, Fred’. Eén van de andere conciërges die de nachtdienst van mij zou overnemen, kwam binnen. Iedere avond met het zelfde grapje. ‘G’n avond, Arie,’ antwoordde ik, terwijl hij zijn jas ophing en met zijn grote lijf omslachtig aan het bureau ging zitten. Volgens het protocol namen we samen het logboek van de afgelopen avond door. We concludeerden dat er niets bijzonders was voorgevallen. Ik begon mijn jas aan te trekken.

‘Vandaag nog precies drie weken, Fred,’ zei Arie. Bij de deur draaide ik me om.

‘Ja,’ antwoordde ik, ‘nog drie weken.’ Ik treuzelde even op de drempel, wachtte of er nog meer kwam, maar Arie zweeg. Met een ‘nou, tot kijk dan maar weer’ liep ik het kantoortje uit.

Buiten was niet echt koud, maar wel druilerig. Vocht schitterde in het schijnsel van de lantarens. Ik dook in mijn kraag en begon de afstand van ruim een kilometer naar mijn huis te lopen. Vanaf het industrieterrein moest ik langs een invalsweg van de stad, waar het verkeer om deze tijd niet druk was. De straat leek nu in handen te zijn van de nachtelijke bezoekers van de nabij gelegen tippelzone. Ik negeerde een paar langzaam rijdende auto’s vlak naast mij.

Na tien minuten wandelde ik onder een viaduct door, waarachter de binnenstad begint. Het liep tegen half twaalf. Ik bedacht dat ik best nog een afzakkertje kon gaan nemen in mijn vaste café met de naam ‘De Kroon’. Er was immers niemand die thuis op mij wachtte, en daar binnen was het tenminste droog en warm.

In het café voelde ik me, zoals altijd, meteen op mijn gemak. Het was er rustig en vredig. Uit de luidsprekers klonk een weemoedige blues. Aan een paar tafeltjes in de verste hoek zaten de vaste drinkers, die rond dit uur al een eind op weg waren naar de vergetelheid van de alcoholroes. Twee mannen met echte leren giletjes speelden een spelletje biljart. De zitplaatsen aan de bar waren leeg. Ik hees me op één van de krukken.

‘Een kopstoot, alsjeblieft’ bestelde ik bij het meisje achter de bar, dat Elsje heette. ‘Hoi, Fred,’ zei ze, ‘klaar met je werk?’

‘Ja, het zit er voor vandaag weer op.’

Zo’n jong ding nog, dacht ik, wat moet dat ’s nachts in een kroeg. Ik krijg wel vaker van zulke weemoedige gedachten als het laat is. Maar ze bediende me capabel en maakte een zelfverzekerde indruk. Ze schonk een pils en een jonge jenever in.

‘En hoe moet dat nou straks, als de fabriek...?’

‘Tja, hoe moet dat dan?’ Ik was gevleid dat er iemand met mij meeleeftde. Ik zei: ‘Ik zou het niet weten, Elsje. Eerlijk gezegd weet ik niet eens of ik weg moet of dat ik kan blijven.’

‘Wat een ellende,’ zei ze en wijdde haar aan aandacht aan een andere klant.

Ik dronk van de jenever en het bier en ik zat me net af te vragen van welke van de twee je eigenlijk officieel het eerst hoorde te drinken, toen een vrouw op de barkruk naast me schoof. Er was meer dan voldoende ruimte aan de bar, maar uitgerekend de kruk direct naast mij moest ze kiezen. Dat kon in deze buurt eigenlijk maar één ding betekenen.

‘O, nee’, was dan ook mijn eerste gedachte. ‘Een heroïneverslaafde prostituee op zoek naar klanten.’ Want ik was moe na een lange dag. Maar toen ze eenmaal zat en ik haar aankeek, zag ik meteen dat ze niet in het vak zat. Ze zag er verzorgd uit, kort modieus gekapt en met onopvallende make-up. Ik schatte haar eind veertig, begin vijftig, maar je moet daarmee altijd voorzichtig zijn. Te hoog inschatten is dodelijk, maar te laag is ook weer niet goed. Ze droeg een lichtblauwe regenjas van een soort lakstof, die glom van het vocht van buiten.

Ik had meteen spijt van mijn vooroordeel. In een opwelling besloot ik daarvoor boete te doen door haar een drankje aan te bieden.

‘Doet u met mij mee?’ vroeg ik, terwijl ik naar mijn beide glaasjes wees. Ze lachte even en probeerde vermoedelijk op haar beurt mij in te schatten. Ik had het voordeel van mijn grijsblauwe conciërgepak, dat met een lichtblauw overhemd en de zwarte das in ieder geval de indruk van beschaafdheid gaf.

‘Een glas rode wijn, alstublieft.’ Ze liet de jas van haar schouders glijden.

‘U bent nog laat op pad’, zei ze, terwijl ze opvallend naar mijn uniform keek. ‘Bent u op weg naar of komt u van uw werk?’

‘Elsje,’ riep ik naar de serveerster, ‘een rode wijn graag, maar wel een goede’. ‘Nee,’ antwoordde ik mijn buurvrouw, ‘ik heb net de middag- en avonddienst er op zitten.’

‘Bij welk bedrijf werkt u?’

‘De Buizenindustrie. Dat wil zeggen, nog drie weken. Ze kunnen in Roemenië goedkoper produceren, dus gaat de tent in deze stad dicht.’

‘Dat kost u dus uw baan.’ Het was meer een vaststelling dan een vraag.

‘Hou alsjeblieft op met dat “u” zeggen,’ zei ik, ‘in dit café doen we niet zo formeel. Ik heet Fred.’

Elsje zette een glas wijn voor haar op de bar.

Ze stak haar hand uit. ‘Beatrix. Geen familie, overigens.’ We lachten allebei om het grapje, dat zij waarschijnlijk al duizend keer had gemaakt.

Wat wil je ook met die naam. ‘Maar,’ ging ze verder, ‘ik begrijp dus dat je over drie weken op straat staat.’

‘Dat is zo goed als zeker, ja. Dat betekent het einde. Tenzij ik mee wil naar Roemenië.’

‘Tja, het einde...’

We zwegen een poosje en namen kleine slokjes van onze drankjes. De situatie was ontspannen, er hoefde ook even niets te worden gezegd.

Ik draaide mij langzaam op mijn barkruk naar Beatrix toe en nam haar in mij op. Ze leek mij een zakenvrouw met een geslaagde carrière, gezien haar kleding die duidelijk niet van C&A afkomstig was. Chique groene blouse, donkergroen rokje, donkere kousen. Ze kon zo uit een

aandeelhoudersvergadering weggelopen zijn. Ik had opeens geen zin meer in veel alcohol en schoof mijn nog halfvolle borrelglaasje opzij.

‘Elsje’, doe mij ook maar een rode wijn.’

En ik wendde me weer naar mijn buurvrouw. ‘Wat beweegt jou om hier op dit uur binnen te lopen?’

‘Intuïtie,’ glimlachte ze. ‘Ik wist gewoon dat hier aardige mensen zouden zijn.’

Verdorie, dacht ik even, zou ze dan toch...? Het was al te laat om nog erg voorkomend te zijn, dus vroeg ik rechtstreeks: ‘Zit je mij te versieren, of zo iets?’ Maar ze leek niet van haar stuk te brengen. ‘Nee hoor, ik was gewoon wat in de stad aan het wandelen en ik dacht, kom, laat ik een drankje nemen.’

‘Gewoon in de stad aan het wandelen, om half twaalf ’s avonds. Maak dat de kat wijs. Trouwens, wat doe jij eigenlijk voor de kost?’

Ze bemerkte mijn irritatie en hief sussend haar hand op. ‘Toch is het zo. Ik zal het je vertellen, maar eerst wil ik nog graag een glas wijn.’

‘Elsje,’ riep ik richting tap, ‘allebei nog een rode.’ Ik dacht: dit wordt nog een duur gesprekje.

Beatrix leunde voorover, zette haar ellebogen op de bar en liet haar hoofd op haar handen rusten. Ik zag dat de armbanden om haar polsen waarschijnlijk niet goedkoop waren geweest.

‘Om half vijf vanmiddag,’ zei ze, ‘had ik een afspraak. In een privé kliniek in deze stad. Ver weg van mijn woonplaats. Privacy, snap je. Ik kwam er om de uitslag van een onderzoek te horen.’

Nu aarzelde ze. Tenminste, dat dacht ik eerst. De werkelijkheid was, toen ik goed naar haar keek, dat zij opeens haar emoties nauwelijks de baas kon.

‘Wat idioot eigenlijk,’ fluisterde ze, ‘dat ik dit aan jou vertel. Aan een wildvreemde. Je bent echt de eerste die het te horen krijgt.’

Inderdaad, ik was een wildvreemde voor haar. Maar ik begon medelijden met deze vrouw te krijgen en legde mijn hand op haar schouder. ‘Zeg het maar gewoon,’ zei ik simpel.

‘Nou ja, ik blijk dus HIV besmet te zijn.’ De mededeling bleef een hele tijd tussen ons in hangen. Toen zei ze verbitterd: ‘Eén stom moment, en je hele leven... Dit betekent dus het einde.’ Haar ogen vulden zich nu met tranen. Ik wist niet wat ik moest zeggen.

Later liepen we samen op straat. Zonder duidelijk doel wandelden we door de donkere binnenstad. Beatrix vertelde mij haar verhaal. Inderdaad was zij een carrièrevrouw, een succesvol advocate voor civiele zaken. Een korte relatie, even niet opgelet... Het einde.

Weer later waren we in mijn flat. We zaten tegenover elkaar en dronken opnieuw rode wijn.

‘Maar met HIV kun je toch nog jaren leven,’ opperde ik op zeker moment. ‘En er bestaan tegenwoordig goede medicijnen voor, het is meer een chronische ziekte geworden. Het einde is nog ver weg.’

Maar ik dacht beschaamd: wie durft hier het woord ‘einde’ in de mond te nemen? Ik raak mijn baan kwijt en noem dat het einde. Maar haar einde is wel een heel ander einde... Ik zei zacht tegen haar: ‘En ik noemde mijn ontslag nota bene het einde...’

Beatrix vergat even haar eigen probleem en zei: ‘Maar je kunt toch met het bedrijf meegaan naar Roemenië? Wie weet betekent dat voor jou een nieuw begin van je leven. Je hebt geen partner, geen kinderen...’

Zo probeerden we elkaar te troosten, Beatrix en ik. We dronken rode wijn en praatten, alsof we elkaar al jaren kenden. Over ons werk, over de economische toestand in het land, dat veel bedrijven naar het buitenland vertrekken, over de waarden en normen die maar niet door iedereen gedeeld willen worden, over buitenlanders en over het toenemende

geweld. De onderwerpen dwaalden steeds verder af van de aanleiding tot deze onverwachte visite.

Op zeker moment zei Beatrix:

‘Eigenlijk zoekt iedereen alleen maar naar zekerheid. Een vaste baan, een vaste relatie, een goed verzorgde oude dag. Dat is waar het uiteindelijk om draait.’

‘Dat is waar,’ zei ik. ‘Alleen in de vakanties hangen mensen naar avontuur, zoeken ze naar het nieuwe. Dan opeens valt de behoefte aan zekerheid weg.’

‘Welnee,’ riep Beatrix uit, ‘mensen willen alleen maar het onbekende en het nieuwe, zolang ze in hun hart weten dat er eigenlijk niets fout kan gaan. Bergbeklimmen, wildwatervaren, vliegen onder een driehoeksvleugel, overlevingstochten, noem maar op, het is allemaal van tevoren uitgeprobeerd. Het risico is ingeschat, de reisverzekering regelt de rest. Ik weet daar als advocaat alles van. Avontuur, laat me niet lachen.’

Beatrix sliep die nacht in mijn bed, ik bracht de tijd tot de ochtend hoofdzakelijk wakend door op de bank. ’s Morgens vertrok ze.

Na een lichte kus op mijn wang zei ze: ‘Bedankt, Fred. Ik zal dit nooit vergeten.’

Ik heb haar daarna nooit meer gezien.

‘Môge, Fred’. Arie maakte de volgende avond om elf uur weer zijn vaste grapje.

‘G’n avond, Arie,’ antwoordde ik.

‘Nog drie weken, min een dag,’ zei hij na het doorlopen van het logboek. Maar ik dacht: na gisteravond kijk ik anders tegen mijn toekomst aan. Het einde is maar betrekkelijk. Roemenië, wie weet, ik moet eens met personeelszaken gaan praten.

‘Ja, Ja,’ bromde Arie, ‘het is toch zonde van zo’n mooi bedrijf...’

Dit verhaal is, bewerkt als kerstverhaal, ook opgenomen in de bundel ‘Kijk, dat is voor mij nou kerst’.

Schok

Eigenlijk was er niet veel bijzonders aan haar te zien. Je zou haast kunnen zeggen dat ze er vredig bij lag, ruggelings uitgestrekt op het grijze vinyl. Haar ogen waren gesloten. Het donkerbruine haar was hoog opgestoken. Haar zwarte rok van glanzend katoen was kort. Het witte bloesje was nog helder wit, zonder de sporen van eten en drinken, en zonder de transpiratievlekken die er laat op de avond beslist zouden zijn geweest. De enige verstoring van haar ongereptheid was wellicht de donkerbruine plek aan haar rechterhand die een scherpe opmerker zou hebben waargenomen.

Het meisje was ongetwijfeld dood. Mooi dood, dacht de kelner, terwijl hij de hoorn weer aan het telefoontoestel hing. Een-een-twee, daar red je levens mee. De politie zou wel binnen tien minuten hier zijn.

Mooi dood, inderdaad. Maar levend was zij toch mooier geweest.

Jammer. Zelfs nu nog, zoals zij daar lag, daagde ze hem uit, zoals ze steeds had gedaan. Hem uitdagen met haar schoonheid, met haar geur en met de diepte van haar blik. Maar als hij toehapte was haar blik plotseling spottend en vol minachting geweest. Al dat moois was niet voor hem. Het bleef gereserveerd voor de spelers van het eerste elftal. De manier waarop zij een blad met glazen bier boven de hoofden van de mensen kon dragen en ermee naar de tafeltjes klikklakte om daarna zwierig en lachend de schuimkragen voor de spelers neer te zetten, die maakte hem gek. Hij wist zeker dat zij quasi per ongeluk met haar borst tegen hun schouder schuurde en met haar arm de zijkant van hun gezichten raakte, zodat ze elkaar grinnikend aankeken en haar bewonderden.

Mooi dood, maar niettemin dood, dacht hij hardop.

Krakende autobanden op het grind rondom de kantine. Geen sirene, geen misbaar. Ze was toch niet meer in leven, had hij door de telefoon gezegd. Of hij dat kon beoordelen, was de vraag geweest. Natuurlijk kon hij dat. Als EHBO-er met alle diploma's kon hij waarachtig wel zien of iemand nog leefde of niet.

Het was niet de politie die de voetbalkantine binnenkwam, maar de bemanning van een ambulance. Twee jonge mannen in geelblauwe polo's, die zonder hem te groeten aan het werk gingen. Ze legden een draagbaar naast het meisje neer. De voorste van de twee boog zich over haar heen, toverde een stethoscoop te voorschijn en luisterde naar haar hart.

Daarna sprong hij op. ‘Ze leeft nog. Snel’

Voordat de kelner de tijd had om angstig te worden, namen ze haar mee. De achterdeur van de ambulance klapte dicht, de motor raasde en er vlogen steentjes onder de achterwielen vandaan tegen de deur. De sirene werd eerst lager, daarna hoger van toon toen de ziekenauto het lange pad naar de dijk afreed.

‘Wilt u precies vertellen wat er is gebeurd?’ De agent die hem aansprak zag er niet dreigend uit.

‘Een ongeluk.’ De kelner probeerde zijn droge keel vochtig te slikken.

‘Ze wilde de koffiemachine repareren, geloof ik. Ik heb het niet zo goed gezien, want ik was bezig in de zaal.’ Hij wees over de bar in de richting van het grote raam dat uitzicht bood over het sportcomplex.

‘De koffiemachine dus. Die grote, daar?’

‘Ja, hij staat nog open. Ze was er met een schroevendraaier in bezig.’

De tweede agent keek belangstellend naar het apparaat. Drie grote glimmende tanks, met ernaast een verchromde zuil. Daarop zaten de bedieningsknoppen. Onderaan had een ovale plaat vastgeschroefd gezeten, maar die bungelde nu aan één schroefje. In de opening zag hij een stel metalen klemmetjes met de uiteinden van elektriciteitsdraadjes erin. Er was ook een fitting voor een soort lampje. Eén van de draden hing los naar buiten.

‘Kijk uit, Paul, er staat vermoedelijk spanning op.’

‘Ze is waarschijnlijk vergeten de stroom af te zetten. Ik zal een elektricien laten komen.’

‘Elektricien, zal je bedoelen,’ verbeterde de agent. ‘Hoe was het slachtoffer er aan toe?’ De vraag was bedoeld voor de kelner, maar de andere agent antwoordde.

‘Ze zal nog geleefd hebben, want de ziekenwagen die we tegenkwamen reed als een idioot.’

‘Een verschrikkelijk ongeluk,’ snikte de kelner.

‘Neem wat te drinken, daar knapt u van op.’

Nu word ik beheerder, dacht hij. Een baan met een salaris. Maar vooral een baan met veel foaien. De kelner was van een leeftijd die moeilijk te raden was. Te oud in elk geval om nog gemakkelijk aan werk te komen. Heel zijn leven was hij al een hartstochtelijke fan van deze eerste divisieclub. Elke zondag met het eerste elftal mee, zelf spelen in het derde, trainen op dinsdag en donderdag, feesten organiseren, helpen in de

kantine. Hij was ongeschoold bouwvakker en sinds zijn dertigste werkloos. In de steek gelaten door zijn vrouw, die hun eerste kind, een zoon nog wel, verdomme!, had meegenomen. Bijna dag en nacht was hij sindsdien in de grote kantine te vinden. Kelner, schoonmaker, oppasser, soms ook nachtwaker, kortom, een soort beheerder. Totdat zij verscheen. Zij was jong en fris, ze was tener en aantrekkelijk. Zij was misschien de helft van zijn leeftijd, maar toch – of misschien juist daardoor – zag zij kans om binnen een paar weken een steviger positie te krijgen dan hij in de afgelopen tien jaar had verworven. Zij kon pils tappen. Zij kon cocktails mengen. Zij kon de mannen aan de bar boeien. Zij kon, ondanks haar lichte lichaamsbouw, tien pullen bier van een liter tegelijk dragen. Ze was aardig, maar kon ook oorvijgen uitdelen aan kerels die te veel dronken of te opdringerig werden. Ze was scherp van tong, sensueel van blik. Ze kon... Ze kon zoveel, dat iedereen weg van haar was.

Behalve de kelner. Hij moest toezien hoe alles wat hij aan zichzelf had toegedacht naar haar ging. Het succes, de populariteit en niet in de laatste plaats de fooien. Toen kwam het besluit dat voor hem de deur dicht deed: zij kreeg het betaalde baantje van kantinebeheerster aangeboden, dat kort geleden was vrijgekomen.

Heel even had hij nog gehoopt dat zij tweeën... Maar al snel had hij begrepen dat hij bij haar geen kans maakte. De spelers van het eerste vond ze veel interessanter. Voor hem bleef er alleen maar het uitzicht op de lange blote benen onder haar zwarte rokje en op de huid van haar schouders en armen. Zij droeg altijd serveerstskleding, witte topjes en bloesjes. Een doodenkele keer, als zij moest bukken om onder de bar een nieuwe fles drank te pakken, gunde zij hem een blik. Hij wist dat ze het expres deed, om hem te treiteren.

Terwijl hij aan haar dacht, sloeg plotseling de schrik hem om het hart. Stel dat ze niet dood was?

Een bestelauto van een installateursbedrijf stopte voorde deur.

‘Spoedklusje?’ riep de monteur.

Die middag waren ze bezig geweest de kantine klaar te maken voor de avond. Over een uur zouden er vier groepen komen trainen. Hij zette de tafels en stoelen gereed, legde kleedjes op de tafels en stofzuigde de vloer. Zij spoelde glazen, telde de kas en zette koffie. Wanneer ze samen zo bezig waren, deed zij heel gewoon tegen hem. Als een collega.

‘Er komt niets uit de koffiemachine,’ riep ze hem toe van achter de bar. ‘Ik heb hem al vijf minuten geleden aangezet.’

‘Wil ik er even naar kijken? Het zal de zekering wel zijn.’

‘Dat hoeft niet. Kan ik zelf ook wel.’

Natuurlijk! Ze kon immers alles. Hij zag haar in de ruimte achter het keukentje verdwijnen. Alle lampjes langs de wanden gingen uit. Zijn stofzuiger zweeg. Even later kwam ze met een schroevendraaier terug. ‘Ogenblikje, hoor. Het is zo gefikst,’ zei ze, terwijl zij de verchromde plaat begon los te schroeven.

‘Dus u hebt het niet zien gebeuren?’ vroeg de agent.

‘Inderdaad. Ik was een eind bij haar vandaan.’

‘Wat deed u?’

‘Eh, ik was aan het stofzuigen.’

Ze zaten aan een tafeltje, de beide agenten en hij. De ene agent vroeg op vriendelijke toon. Hij antwoordde nerveus. Logisch, als je net een collega hebt verloren. De eerste voetballers waren al verschenen en zaten verslagen in een hoekje bij elkaar.

‘Zag u wat zij aan het doen was?’

‘Ik zag dat ze iets met de koffiemachine deed. Maar niet precies wat ze deed.’

‘Wanneer vond u haar?’

‘Nou ja, ik zag haar opeens niet meer. Ik ben gaan kijken.’

Zwak verhaal, dacht hij. Ze had ook naar achteren kunnen zijn. Of buiten. Blijkbaar dacht de agent er ook zo over. ‘Dus u stopte met stofzuigen en ging kijken. Toen vond u haar?’

‘Ja, zo ongeveer.’

‘Ik wil het graag precies weten.’

‘Ja. Zo was het.’

Op datzelfde moment gingen de wandlampjes aan en begon de stofzuiger te loeien. Het aanzwellende geluid van het apparaat deed de agent opschrikken alsof hij door een wesp in zijn been werd gestoken. Hij keek snel naar zijn collega, die hem blijkbaar begreep.

‘Maar u zei toch dat uw collega de spanning eraf had gehaald? U kon dus niet aan het stofzuigen zijn geweest.’

‘Eh, ja..., eh, nee’

Jezus, ik klets te veel, dacht hij. Die agent voelt nattigheid.

Terwijl hij met de stofzuigerstang in zijn hand toekeek hoe zij bezig was, kwam het plan in hem op. Het ovale plaatje op het apparaat was weg. Zij liet hem zien dat één van de draadjes los was gegaan en behoorlijk verschroeid was.

‘We hadden wel kortsluiting of brand kunnen krijgen,’ riep ze uit. ‘Dit draadje heeft staan vonken.’

Kennelijk had zij er echt verstand van. En sneller dan zijn bewuste het had kunnen bedenken, wees zijn onbewuste hem op de kans. Vlug liep hij naar de deur die op het terras uitkwam en glipte naar buiten. Door de achterdeur sloop hij op zijn tenen weer naar binnen. Hij zag dat de meterkast open stond. Door de deur naar de bar, die op een kier stond, zag hij haar bezig. Toen het meisje het blanke uiteinde van de stroomdraad tussen duim en wijsvinger rolde om het weer vast te zetten, zette hij de schakelaar van de hoofdzekering om. Hij zag haar minstens tien seconden in een afschuwelijke siddering de draad vasthouden. Krachtstroom, 380 volt. Ze viel. Toen drukte hij de knop opnieuw om en veegde hem schoon met zijn zakdoek.

‘Voor mekaar,’ riep de monteur, toen hij weer achter de bar stond. ‘Het werkt weer.’

‘Wat deed u nu?’ vroeg de agent, die boven het geluid van de stofzuiger probeerde uit te komen.

‘Ik heb het apparaat provisorisch gerepareerd.’

‘Natuurlijk. En toen?’

‘Toen heb ik de hoofdzekering weer omgezet.’

‘Was die dan uit?’

‘Die stond uit, ja. Maar nu niet meer. Ze moeten alleen wel uitkijken, want dat plaatje zit nog met één schroefje vast. Ik kom morgen wel met een boortolletje terug.’

De kelner hoorde de rest niet meer. Hij begon te zweten. En dacht intussen pijlsnel na wat hij wel of niet tegen de politie moest zeggen.

De beide politieagenten lieten de kelner even met rust om met de juist aangekomen voorzitter van de club te spreken. Hij zag dat ze een tijdje stonden te smoezen op het terras, terwijl ze een glaasje dronken. Hij trok zich terug achter de bar en tapte zwijgend glazen bier en maakte drankjes klaar. Opeens hoorde hij de zware stem van de voorzitter vlak achter zich, aan de andere kant van het houten beschot.

‘Nou ja,’ zei de stem, ‘hij vindt natuurlijk dat hij de oudste rechten heeft.’ Iemand anders zei iets terug, maar de woorden gingen verloren in het geroezemoes van de zaal. De kelner voelde zijn hart fibrilleren. Ze weten het, maar ze kunnen niets bewijzen. Goed, hij had verklaard dat de stofzuiger uit was, terwijl die nog aan stond. Maar dat bewees niets.

Alleen had hij de hoofdzekering niet weer uit moeten zetten. Dat was een fout, want als de spanning eraf was, had zij geen schok gekregen. Maar hij kon toch altijd nog zeggen dat hij de knop later had omgezet? Mijn god, dacht hij, wat heb ik gedaan.

‘We kunnen het haar vragen,’ baste de voorzitter dwars door het dunne hout heen.

‘Over een half uurtje kan ze hier zijn,’ hoorde hij één van de agenten zeggen.

Het zweet liep nu in straaltjes van zijn hoofd naar beneden. Geïrriteerd trok hij het zwarte strikje onder zijn boord vandaan en maakte het bovenste knoepje van zijn hemd los. Ze hebben me, dacht hij. Dat rotkind komt straks hierheen om precies te vertellen hoe het is gebeurd. Maar tegelijkertijd voelde hij een grote opluchting. Ze leefde nog. Hij was geen moordenaar.

Alleen kon hij na wat er vanmiddag was gebeurd natuurlijk niet verder leven. Verdomme, dacht hij, waarom is ze nou niet dood?

Niemand zag hem de ovalen plaat op de koffiemachine losschroeven. Pas toen hij zijn rechterhand in het sopwater van de spoelbak dompelde en tegelijkertijd met zijn linkerhand contact maakte tegen de elektrische bedrading, zag één van de spelers iets vreemds aan hem. Zijn haar stond rechtop en hij keek met een merkwaardige, starende blik de zaal in. De voetballer schreeuwde. De elektriciteit in het gebouw viel opnieuw uit.

‘Goedemiddag mevrouw,’ zei de agent tegen de Officier van Justitie die later binnenkwam. ‘We hebben u gevraagd persoonlijk te komen. Want, ziet u, we waren er niet zeker van of het wel een ongeluk was. Maar nu...’ hij knikte naar de roerloze figuur op het vinyl achter de bar, ‘...is het denk ik wel duidelijk.’

‘Nou ja,’ zei de officier, ‘beter een keer te veel voor een ongeluk dan voor een moord.’

‘Het is een levensgevaarlijk apparaat,’ bromde de voorzitter. ‘Moet er meteen uit. Twee ongelukken op een dag, dat is toch meer dan we kunnen hebben.’

Noodweer

Ideaal fietsweer was het. Zomer in juni. De natuur waste zich in zonlicht onder een strakblauw plafond. Een zacht windje fluisterde over de heide en de graspollen langs het fietspad. Zij voelden zich bevoorrecht dat ze tijdens hun vakantie zulk mooi weer hadden. 's Morgens vroeg waren ze vertrokken vanuit het huisje dat Jaap, de vader van het gezin, voor een schappelijk prijsje had kunnen huren. Via de vakbond. Zijn vrouw Jacqueline en hun dochter Debbie fietsten naast elkaar voorop. Zelf volgde Jaap op een tandem waarop hun jongste kind, hun zoon Jori, voorop gezeten met een brede lach van de tocht zat te genieten.

'Wij boffen vandaag, Jori,' zei Jaap opgewekt. 'Stralend weertje, mooie omgeving. Ik ben toch wel weg van de Veluwe. Ze zeggen altijd dat je naar Frankrijk moet of naar Italië of Spanje. Nou, ik vind een vakantie in ons eigen land minstens zo mooi. Mensen die dat zeggen weten niet half wat er in Nederland te koop is aan natuur en ander moois.'

Jori keek met een stralende lach om. Hij gaf geen antwoord. Maar dat had Jaap ook niet verwacht. Jori kon wel praten, maar hij leefde in een andere wereld, een heel kleine wereld. De wereld van een kind van zes of zeven, terwijl hij toch al veertien jaar was. Maar zoals hij omkeek naar zijn vader, wetend dat die alles kon, met een blik vol vertrouwen, voelde Jaap alleen maar liefde voor zijn zoon. En, ja, ook trots.

Jacqueline en hij hadden al tijdens de geboorte geweten dat hun kind geen normaal leven tegemoet zou kunnen zien. Zuurstofgebrek, te lang om zonder gevolgen te blijven. Hij was blauw geweest, had niet willen ademen en was in een ambulance met gillende sirene naar het ziekenhuis gebracht om gereanimeerd te worden. Met succes. Die eerste periode van zijn leven, daar dachten ze liever niet aan terug. Jori had het gehaald en hun gezamenlijke herinnering begon op het moment dat de baby thuis kwam en in zijn bedje lag. Dat was nu bijna veertien jaar geleden.

'Dit is ons kind, Jaap', had Jacqueline gezegd. 'Dit is ons leven.'

'We nemen de uitdaging aan,' had Jaap geantwoord. 'Maar laten we oppassen dat Debbie niet tekort komt.'

Zo leek het achteraf te zijn gegaan. De werkelijkheid was natuurlijk heel anders, veel moeilijker. Het waren jaren van zorg geweest. Vermoeiend, uitputtend bij tijd en wijle. Maar ook jaren van kleine en grote overwinningen. Het voor het eerst gaan zitten, het staan. Veel later dan bij leeftijdgenootjes, maar toch. Kruipe had hij nooit geleerd omdat zijn links-rechts coördinatie was verstoord. Het eerste woordje dat hij sprak:

Debbie. De speciale school waar hij naartoe ging en de vakanties. Zoals deze.

Al fietsend keek Jaap om zich heen naar de natuur. Er was iets gaande in de lucht. Aan de horizon zag hij de kleur van de hemel veranderen. Even later verdween de zon achter opkomende wolken en begon de wind toe te nemen. Een dreigend blauwgrijs kwam snel dichtbij.

‘Jacqueline, Debbie,’ riep hij naar voren, ‘we krijgen slecht weer.’ Ze stopten en overlegden wat te doen. Ze waren midden in het Nationale Park, ver van de bewoonde wereld. En ze hadden geen jassen bij zich, omdat het zulk mooi weer was. Jaap raadpleegde de fietskaart.

‘Het is nog minstens een kwartier fietsen naar het bezoekerscentrum of het museum,’ was zijn oordeel. ‘Laten we proberen daar voor de bui aan te komen.’

Tegen de aanwakkerende wind in traptten ze in de richting van een veilig dak boven hun hoofd. Maar de bui haalde hen binnen vijf minuten in. De eerste rommelende donderslag klonk meteen al dichtbij. Dikke regendruppels kwamen neer. Opgewekter dan hij zich voelde zei Jaap: ‘Kom jongens, we gaan schuilen.’ Hij pakte Jori om zijn middel en liet hem met een grote zwaai van de fiets op de grond zakken. Ze zetten hun fietsen tegen een grote loofboom en zochten beschutting onder de enorme kruin.

‘Is dat niet gevaarlijk?’ vroeg Debbie. ‘Onder een boom staan terwijl het onweert?’

‘Nou ja,’ zei haar moeder, ‘er zijn hier alleen maar bomen. We hebben niet veel keus. Als we rechtop over de vlakte zouden fietsen, dan zouden we ook de bliksem aantrekken.’

Debbie huiverde en kroop tegen haar moeder aan. Jori zocht bescherming bij zijn vader. Maar hij maakte niet de indruk dat hij bang was. Intussen kwam de bui snel dichtbij. De wind zwol in weinig tijd aan tot een storm, die takken van bomen afrukte en meevoerde. Een felle flits, vrijwel onmiddellijk gevolgd door een oorverdovende klap. Vlagen regen vlogen horizontaal voorbij. Tegen elkaar aan gedrukt zochten ze ineen gedoken beschutting achter de dikke boomstam tegen het natuurgeweld. Steeds donkerder werd het. Toen barstte de regen pas echt los. Binnen enkele minuten waren ze doorweekt.

‘Mamma, ik ben bang,’ kreunde Debbie, terwijl ze haar natte haar uit haar gezicht wreef. Ze begon te huilen. Jacqueline pakte haar dochter nog steviger beet. ‘Stil maar,’ probeerde Jaap haar te troosten. ‘Het zal weer snel overgaan.’ Maar intussen dacht hij: de bliksem zal toch niet net déze

boom uitzoeken? Dat deed de bliksem niet, maar hij sloeg wel dichtbij in, met een flits en gelijktijdige klap. Op hoogstens honderd meter afstand, aan de andere kant van het fietspad, kwam de halve kruin van een boom naar beneden. Verdoofd en verstijfd van schrik doken ze in elkaar. ‘Mijn god,’ fluisterde Jaap, terwijl hij beschermend zijn armen om alle anderen probeerde te leggen.

Op dat moment maakte Jori zich los uit de greep van zijn ouders en ging staan. Gefascineerd keek hij naar het geweld om zich heen. Hij vertoonde geen spoor van angst. De regen kletterde tegen hem aan, zijn doorweekte shirt plakte aan zijn lijf, maar hij leek het niet te merken. Zijn schuin staande ogen stonden helder en leken verder te kunnen zien dan de onweersbui.

‘Dit is de natuur,’ zei hij. ‘Ik ben Jori. Zijn jullie maar niet bang, de bui gaat over!’ Het was de langste toespraak die hij sinds tijden had gehouden. Terwijl hij de woorden uitsprak, strekte hij zijn armen zijwaarts, theateraal, alsof hij het onweer wilde bezweren. Zijn ouders en zusje keken verbijsterd toe. Wat ze van Jori ook hadden verwacht, dit niet. Maar hun verbazing kende helemaal geen grenzen toen vrijwel tegelijkertijd de regen inderdaad minder werd. Alsof de kraan werd dichtgedraaid. Het werd lichter. De bui trok weg. Toen ze niet veel later weer op de fiets zaten, scheen de zon volop om hun kleren te drogen.

‘We nemen het grootste ijs dat hier te krijgen is,’ zei Jaap in het restaurant. ‘We hebben zo in de rats gezeten, dat hebben we wel verdiend.’ Ze waren nog behoorlijk nat, eigenlijk paste ijs daar niet zo bij, maar binnen was het al weer zomers warm. Ze zouden spoedig drogen.

‘En Jori is vandaag de held,’ ging Jacqueline verder. Die heeft de onweersbui weggejaagd.’ Jori glunderde van oor tot oor.

‘Onze zoon, onze uitdaging,’ fluisterde Jaap tegen zijn vrouw.

Debbie hoorde zijn woorden. ‘Hij was niet bang,’ merkte ze op, ‘maar ik wel. Hij had natuurlijk niet in de gaten hoe gevaarlijk het was.’

Jaap dacht even na. ‘Ik weet het niet, Debbie. Misschien wist hij dat wel, maar had hij een vast vertrouwen in de goede afloop. We kunnen misschien iets van hem leren.’

Jori hoorde het gesprek aan. Hij haalde zijn schouders op.

‘Papa was er toch bij? Nou dan.’

Hierop had Jaap even geen weerwoord.

Archibald

Archibald is een kat. Een grote, zwarte, met een gemene grijns op zijn kattengezicht. Niet dat het dier daar iets aan kan doen. Oh, nee. Hij is zo geboren. Zijn hele kop is zwart, maar hij heeft de pech dat alleen zijn neus en zijn bek grijzig wit zijn. Dat geeft die valse uitstraling.

Wie mij kent, weet dat ik niet zo van katten houd. En al helemaal niet van zwarte met een witte bek. Sterker, ik beweer vaak dat ik een erkend kattenhater ben. Maar Archibald is de ergste.

Dat zit zo.

Ieder jaar gaan wij een paar keer bij vrienden op visite. Ze wonen ver weg, dus nemen we er de tijd voor. Je zit gezellig te praten, je krijgt koffie met gebak, je eet mee, kortom, leuk maar niets bijzonders. Alleen: zodra ik daar goed en wel zit, komt Archibald te voorschijn. Het gaat altijd hetzelfde, een vast ritueel. De kat drentelt heen en weer, wrijft opvallend met zijn rug en zijn staart langs de rand van de bank, kijkt schuin omhoog en springt dan bij mij op schoot. Het dier weet dat ik hem niet mag, maar toch. Het is een haat-liefde verhouding. Hij draait een paar rondjes op mijn benen en gaat liggen spinnen. Natuurlijk wil ik niet lomp zijn tegenover onze gastvrije vrienden, dus laat ik het beest voor de vorm een paar minuten liggen, lang genoeg om hem de gelegenheid te geven eens lekker pijnlijk met zijn nagels in mijn knieën te klauwen. Ik begin, onzichtbaar natuurlijk, ritmisch aan zijn staart te trekken, waarop hij verstoord opkijkt. Meestal heeft hij er na een paar minuten genoeg van en springt dan hooghartig op de grond, mijn broek achterlatend als een ruïne van kattenharen.

Een paar jaar geleden zaten we tijdens zo'n visite te babbelen over antieke voorwerpen, waar onze vrienden nogal gek op zijn. We kregen een enthousiast verslag van hun bezoek aan een antiekbeurs.

'Je gelooft het niet,' zei mijn vriend met groot enthousiasme, 'maar er stonden de mooiste voorwerpen. En voor een schappelijk prijsje. We hebben iets gekocht. Rococo, helemaal te gek.'

'Goh,' zei ik, 'dat is een buitenkans. Toch?'

Dat was het zeker. We werden prompt meegevoerd naar de vensterbank van de voorkamer, waar het buitenkansje stond opgesteld. Een porseleinen groep, zoals antiquairs het zouden aanduiden. Het was een beeldje van een vrouw, een man en een kind in 19^e eeuwse kledij, gekleurd in overwegend blauw, oud roze en goud. Het is natuurlijk een

kwestie van smaak. Maar persoonlijk had ik in mijn leven nog nooit zo iets lelijks gezien. Het beeldje kwam mij voor als de ultieme vorm van kitsch. En ik voelde aan mijn partner dat zij het helemaal met mij eens was. We knipperden even met onze ogen en stonden te bedenken hoe wij hun een compliment konden maken zonder al te grof te hoeven jokken. 'Als je hiervan houdt,' zei ik voorzichtig, 'dan is dit wel een mooi exemplaar.'

'En het is ook helemaal gaaf,' bracht mijn partner in.

'De kwaliteit van afwerking is goed.'

'Ja, en volgens mij is het handbeschilderd.'

Vrijblijvende opmerkingen, geen oordeel. Vooral geen oordeel.

Onze vrienden straalden. Want je hoort immers wat je graag wilt horen.

We liepen terug naar de zithoek en spraken over andere onderwerpen. Op de terugweg, tijdens de lange autorit, hadden we het nog even over dat afschuwelijke voorwerp en vergaten vervolgens het hele voorval.

Tot ons meest recente bezoek. We hadden de koffie (met kruimelvlaai) nog maar net achter de kiezen toen onze vriendin met een stralend gezicht aankondigde dat zij misschien een verrassing voor ons had.

'Weet je nog, dat beeldje dat wij hebben gekocht op de antiekmarkt?'

Ja, zeker, dat wisten we nog.

'Wel, ik heb weer iets kunnen kopen. Een heel partijtje, eigenlijk. Ook een exemplaar voor jullie. Want jullie vonden het toen zo mooi. Je hoeft het niet te kopen hoor, als je het niet wilt, maar...'

De rest van de zin liet ze in de lucht hangen. Vol blijde spanning ging ze ons voor, de trap op naar haar werkkamer. We kwamen binnen en zagen wat we al vreesden. Op een laag tafeltje stonden nog veel meer rococo beeldjes. Er waren er een paar in wit porselein, die er nog enigszins uitzagen. Maar er stonden nog veel meer tierelantijn- en frutselbeeldjes, bont gekleurd en voorzien van zilveren en gouden randjes. Een nachtmerrie.

'Go,' begon ik. 'Hebben jullie dat voor ons gekocht?'

'Nou,' zei de vriendin, 'niet alles, natuurlijk. Maar we dachten: Ach, voor tien Euro per stuk...'

Ze liet de rest van de zin weer aan onze fantasie over. Ik probeerde woorden te vinden waarmee ik het aanbod zou kunnen afslaan zonder hen te beledigen. Maar ik voelde opeens de hand van mijn partner aan mijn elleboog. Toen ik nog eens goed keek zag ik wat ze bedoelde. Vooraan op de tafel stond een sierlijk vaasje, strak van vorm met beschildering in

sierlijke lijnen, organische vormen en heldere kleuren. Art Deco, origineel zo te zien. Zeker duizend euro waard. Voor tien euro.

'Had je iets voor ons in gedachten?' vroeg zij aan onze vriendin.

'Ik had gedacht dat jullie iets kunnen uitzoeken.'

Tussen mij en mijn partner ontstond een communicatie zonder woorden.

Niet te gretig, nu. Ik ging zitten op de stoel. Eerst rustig kijken.

Aanschuiven, aandacht besteden aan alle beeldjes, vooral die onze vrienden zo mooi vinden. Daarna ogenschijnlijk met moeite tot een keus komen. Art Deco. Wat een buitenkans.

Maar op dat moment greep Archibald in. Hij was ons kennelijk gevolgd op de trap en vond het nodig om op dat moment op mijn schoot te springen. Ik schrok en duwde hem weg, waarop hij zijn grip verloor en gedeeltelijk op de tafel met beeldjes landde. Zijn lange, dikke staart probeerde zijn lijf in evenwicht te brengen.

Op de terugweg, die avond, was de stemming in de auto bedrukt. De shade viel mee, vonden onze vrienden nadat de grootste consternatie voorbij was. De mooiste beeldjes waren gelukkig nog heel. De art Deco scherven hadden ze achteloos in de prullenbak gegooit.

In een katoenen tasje op de achterbank bevond zich, zorgvuldig ingepakt, een wit rococo beeldje. Voor tien euro. Mijn partner maakte berustende opmerkingen en meende dat onze hebzucht was afgestraft. Maar zo kon ik er niet tegenaan kijken. Vind je het nou zo vreemd dat ik niet van katten houd?